

Alžbeta Brozmanová Gregorová, Jana Šolcová, Marika Siekelová

DOBROVOLNÍCTVO MLÁDEŽE NA SLOVENSKU – AKTUÁLNY STAV A TRENDY

Platforma dobrovoľníckych centier a organizácií

2018

PLATFORMA DOBROVOLNÍCKYCH CENTIER A ORGANIZÁCIÍ

**DOBROVOLNÍCTVO MLÁDEŽE
NA SLOVENSKU – AKTUÁLNY STAV A TRENDY**

ALŽBETA BROZMANOVÁ GREGOROVÁ, JANA ŠOLCOVÁ, MARIKA SIEKELOVÁ

2018

ALŽBETA BROZMANOVÁ GREGOROVÁ – JANA ŠOLCOVÁ – MARIKA SIEKELOVÁ

DOBROVOLNÍCTVO MLÁDEŽE NA SLOVENSKU – AKTUÁLNY STAV A TRENDY

1. vyd. – Stupava: Platforma dobrovoľníckych centier a organizácií, 2018. – 148 s.

ISBN 978-80-973034-0-2

Vedecká redaktorka:

doc. PaedDr. Lenka Rovňanová, PhD.

Recenzovali:

doc. PhDr. Ladislav Vaska, PhD.

Mgr. Alžbeta Frimmerová

Jazyková korektúra:

Mgr. Martina Kubealaková, PhD.

Grafika:

Žaneta Murgašová

Publikácia vychádza v rámci projektu Výchova a vzdelávanie detí a mládeže k dobrovoľníctvu podporeného z dotácie Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR „Programy pre mládež 2014 – 2020“, ktoré adminis-truje IUVENTA – Slovenský inštitút mládeže.

© Platforma dobrovoľníckych centier a organizácií, 2018

ABSTRAKT

Dobrovoľníctvo je multidimenzionálny dynamický sociálny fenomén, ktorý je prítomný v každej spoločnosti. Je úzko spojený so sociálnou štruktúrou spoločnosti, jej morálkou a kultúrou, ktoré spoluvytvárajú podobu dobrovoľníckej participácie a dodávajú jej špecifický ráz a spoločenský význam. V súčasnej dobe prechodu demokratických spoločností z industriálnej do postindustriálnej fázy a krízy sociálneho štátu význam dobrovoľníctva znovu stúpa a stáva sa predmetom politických, výskumných i praktických reflexií. Osobitná pozornosť v oblasti dobrovoľníctva je zameraná na vekovú kategóriu mládeže. Zdôrazňuje sa, že dobrovoľníctvo významne prispieva k rozvoju osobnosti mladých ľudí a je prejavom solidarity, aktívneho občianstva a angažovanosti. Mládež je sociálna skupina, ktorú spoločenské trendy modernizácie a individualizácie zasahujú najvýznamnejšie. Nositeľom zmien v oblasti dobrovoľníctva sa preto stáva práve mladá generácia. Cieľom predkladanej monografie je poskytnúť obraz o dobrovoľníctve mládeže na Slovensku a jeho vybraných dimenziách v kontexte tzv. nových trendov v dobrovoľníctve. Prináša empirické zistenia z výskumu, ktorý sa realizoval ako súčasť tvorby Koncepcie výchovy a vzdelávania detí a mládeže k dobrovoľníctvu s podporou Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky. Publikácia je rozdelená do dvoch častí. Prvá časť prezentuje stručné koncepčné a teoretické východiská a výsledky reprezentatívneho výskumu realizovaného na vzorke 806 mladých ľudí na Slovensku vo veku od 15 do 30 rokov. Poskytuje informácie o rozsahu a intenzite formálneho a neformálneho dobrovoľníctva mládeže, sociálnom profile mladých dobrovoľníkov a dobrovoľníčok, ich dobrovoľníckych aktivitách a organizáciách, v ktorých sú aktívni. V oblasti formálneho dobrovoľníctva prezentuje zistenia týkajúce sa informovanosti, motivácie a bariér. Osobitnú pozornosť venuje vnímaniu dobrovoľníctva z pohľadu mladých ľudí. Druhá časť monografie dokresľuje obraz o dobrovoľníctve mládeže na Slovensku v spojení s výchovou a vzdelávaním k dobrovoľníctvu v prostredí rôznych stupňov a typov škôl. Prezentuje niekoľko príkladov dobrej praxe.

KLÚČOVÉ SLOVÁ:

Dobrovoľníctvo. Mládež. Trend. Vzorec dobrovoľníckej angažovanosti. Informovanosť. Motivácia. Bariéra. Vnímanie dobrovoľníctva. Výchova a vzdelávanie k dobrovoľníctvu.

ABSTRACT

Volunteering is a multidimensional dynamic social phenomenon that is present in every society. It is closely connected with the social structure of society, its morals and culture, which co-create the form of volunteer participation and give it a specific character and social significance. Currently, with the transition of democratic societies from the industrial to post-industrial phase and the welfare state crisis, the importance of volunteering is rising again and is becoming the subject of political, research and practical reflections. Particular attention in volunteering is focused on the age category of youth. It is emphasized that volunteering contributes significantly to the development of the personality of young people and is a manifestation of solidarity, active citizenship and engagement. Youth is a social group, in which the social trends of modernization and individualization are the most important. The bearer of changes in volunteering is therefore becoming the young generation. The aim of the presented monograph is to provide a picture of youth volunteering in Slovakia and its chosen dimensions in the context of the so-called new trends in volunteering. It brings empirical findings from research which was implemented as part of the Concept of upbringing and education of children and youth for volunteering with the support of the Ministry of Education, Science, Research and Sports of the Slovak Republic. The publication is divided into two parts. The first part presents concise conceptual and theoretical bases and results of representative research conducted on a sample of 806 young people in Slovakia aged 15-30. It provides information on the scale and intensity of formal and informal youth volunteering, the social profile of young volunteers, their volunteer activities and the organizations in which they are active. In the field of formal volunteering, it presents findings on awareness, motivation and barriers. Particular attention is paid to the perception of volunteering from the point of view of young people. The second part of the monograph illustrates the picture of youth volunteering in Slovakia in connection with upbringing and education for volunteering in the environment of various grades and types of schools. It presents some examples of good practice.

KEY WORDS:

Volunteering. Youth. Trend. The formula of volunteer engagement. Awareness. Motivation. Barrier. Perceptions of volunteering. Education for volunteering.

ÚVOD

Mladí ľudia predstavujú podstatnú časť obyvateľstva Slovenska. Majú špecifické potreby, čelia osobitým výzvam a problémom, ale majú aj iné príležitosti na rozvoj a participáciu. Patria k najzraniteľnejším skupinám v spoločnosti a súčasne sú významným potenciálom jej rozvoja. Žijú tu a teraz, ale zároveň sú protagonistami budúcnosti. Stratégia Slovenskej republiky pre mládež na roky 2014 – 2020 určuje strategické ciele politiky vo vzťahu k mládeži, pričom jednou z nich je dobrovoľníctvo.

Dobrovoľníctvo má množstvo prínosov. V preambule Všeobecnej deklarácie o dobrovoľníctve, ktorú prijala Medzinárodná asociácia pre dobrovoľnícke úsilie na 11. svetovej konferencii v Paríži v roku 1990, je uvedené, že „dobrovoľníci považujú svoje pôsobenie za nástroj, ktorý prispieva k spoločenskému, ekonomickému a environmentálnemu rozvoju“. Zároveň deklarácia hovorí o tom, že dobrovoľníctvo „zvyšuje ľudský potenciál a kvalitu každodenného života, posilňuje ľudskú solidaritu, poskytuje odpovede na dôležité výzvy našej súčasnosti a snaží sa prispievať k vytváraniu lepšieho a pokojnejšieho sveta“ a „prispieva k životaschopnosti ekonomického života a aj k tvorbe pracovných miest a nových profesií“.

Správa Európskeho parlamentu o prínose dobrovoľníckej práce k hospodárskej a sociálnej súdržnosti z roku 2008 uvádza, že „dobrovoľníctvo:

- predstavuje hospodársky prínos (podľa odhadov OSN predstavuje hospodársky prínos neziskových inštitúcií v priemere 5 % HDP, pričom aj mierny odhad času venovaného dobrovoľníckej práci predstavuje viac ako štvrtinu tejto hodnoty);
- je významnou hnacou silou rozvoja občianskej spoločnosti a posilňovania solidarity;
- má vysokú mieru pridanej hodnoty: za každé euro, ktoré organizácie vydali na podporu dobrovoľníkov, sa im vrátilo v priemere 3 až 8 eur;
- má nesmierne dôležitý prínos pre tvorbu sociálneho kapitálu;
- môže viesť k výrazným úsporám v oblasti verejných služieb;
- je prínosom pre osobnostný a sociálny rozvoj dobrovoľníka a má pozitívny dosah v rámci spoločenstva, a to napríklad na medziľudské vzťahy;
- vedie k priamemu zapájaniu občanov do miestneho rozvoja a môže tak zohrávať významnú úlohu pri podpore občianskej spoločnosti a demokracie;
- môže pozitívne vplývať na ľudské zdravie a z tohto pozitívneho vplyvu môžu profitovať všetky vekové kategórie a môže pomáhať pri predchádzaní telesným a duševným chorobám“.

Výskumné zistenia síce poukazujú na to, že miera angažovania ľudí na Slovensku je v porovnaní s inými európskymi krajinami priemerná, nie je však bežnou súčasťou života ľudí. Dobrovoľníctvo je v súčasnosti výrazne ovplyvňované demografickými trendmi súvisiacimi so starnutím populácie a modernizáciou odrážajúcou sa v tzv. nových štýloch dobrovoľníctva, ktoré sú typické najmä pre mladšie vekové kategórie. Poznanie súčasného stavu angažovanosti mladých ľudí v oblasti dobrovoľníctva umožňuje nielen lepšie porozumieť sociálnemu fenoménu dobrovoľníctva a jeho premenám, ale tiež lepšie koncipovať strategické zámery v tejto oblasti a praktické opatrenia na ich realizáciu.

Cielom predkladanej monografie je poskytnúť obraz o dobrovoľníctve mládeže na Slovensku a jeho vybraných dimenziách. Publikácia je výstupom projektu *Výchova a vzdelávanie detí a mládeže k dobrovoľníctvu*, ktorý sa realizoval s podporou Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu ako súčasť tvorby koncepcie výchovy a vzdelávania detí a mládeže k dobrovoľníctvu. Je rozdelená do dvoch častí. Prvá časť prezentuje výsledky reprezentatívneho výskumu realizovaného na vzorke 806 mladých ľudí na Slovensku vo veku od 15 do 30 rokov. Druhá časť monografie dokresľuje obraz o dobrovoľníctve mládeže na Slovensku v spojení s výchovou a vzdelávaním k dobrovoľníctvu v prostredí rôznych stupňov a typov škôl.

Údaje získané v rámci výskumu dobrovoľníctva mládeže a príklady dobrej praxe výchovy a vzdelávania k dobrovoľníctvu sa stali jedným z východísk tvorby Koncepcie výchovy a vzdelávania detí a mladých ľudí k dobrovoľníctvu. Môžu byť však zdrojom informácií aj pre ďalšie opatrenia v rámci politiky, ale aj praxe. Pracovníkom a pracovníckam s mládežou, ale aj učiteľom a učiteľkám môžu prezentované údaje pomôcť lepšie porozumieť dobrovoľníctvu mladých ľudí a efektívnejšie manažovať svoje dobrovoľnícke programy, komunikovať o dobrovoľníctve s darcami, médiami, samosprávou či získavať mladých ľudí pre dobrovoľnícku činnosť.

Autorky

OBSAH

ABSTRAKT	4
ABSTRACT	5
ÚVOD	6
1. DOBROVOLNÍCTVO MLÁDEŽE – VÝCHODISKÁ	10
2. METODIKA VÝSKUMU DOBROVOLNÍCTVA MLÁDEŽE	26
3. ROZSAH A ŠTÝL DOBROVOLNÍCKEJ PARTICIPÁCIE MLÁDEŽE	28
4. SOCIÁLNY PROFIL MLADÝCH DOBROVOLNÍKOV A DOBROVOLNÍČOK	34
5. OBLASTI A ZAMERANIE FORMÁLNEHO DOBROVOLNÍCTVA MLÁDEŽE	44
6. INFORMOVANOSŤ MLADÝCH ĽUDÍ O DOBROVOLNÍCTVE	52
7. MOTIVÁCIA MLADÝCH ĽUDÍ K DOBROVOLNÍCTVU	58
8. BARIÉRY FORMÁLNEHO DOBROVOLNÍCTVA MLÁDEŽE	70
9. VNÍMANIE DOBROVOLNÍCTVA Z POHLADU MLADÝCH ĽUDÍ	76
10. MODELY A PRÍKLADY PRAXE VÝCHOVY A VZDELÁVANIA DETÍ A MLÁDEŽE K DOBROVOLNÍCTVU	88
ZHRNUTIE	132
SUMMARY	134
ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV	136
O AUTORKÁCH	140
PRÍLOHY	142
PRÍLOHA A POROVNANIE ZÁKLADNÉHO A VÝBEROVÉHO SÚBORU	142
PRÍLOHA 2 TYPOLOGIA DOBROVOLNÍCKYCH AKTIVÍT	145

1. DOBROVOLNÍCTVO MLÁDEŽE – VÝCHODISKÁ

V období medzi detstvom a dospelosťou dochádza k významným medzníkom, ktoré etapizujú životnú dráhu mladého človeka. Zaraďujeme k nim predovšetkým získanie statusu občana, ukončenie základného formálneho vzdelávania, nástup do pracovného pomeru, budovanie si vlastného bývania a založenie rodiny (Jusko, 2009). Podľa literatúry zaoberajúcej sa mládežou môžeme toto obdobie chápať a definovať ako obdobie približne medzi 15. až 30. rokom života. Dobrovoľníctvo je prejavom aktívneho občianstva a solidarity mladej generácie a umožňuje rozvíjať jej potenciál, preto poznanie špecifik tohto sociálneho fenoménu je súčasťou poznania o súčasnej mládeži a jej živote.

Dobrovoľníctvo má priamy vplyv na formovanie mladých ľudí a ich hodnôt, na zvyšovanie ich záujmu o prostredie a spoločnosť, v ktorej žijú. Dobrovoľníctvo tiež podporuje aktívne občianstvo. Je cenným doplnkom pôsobenia školy a rodiny, je prostriedkom osobného rozvoja dieťaťa a mladého človeka a ich sociálnej participácie. Mladým ľuďom poskytuje priestor na sebarealizáciu a možnosť objaviť vlastný potenciál prostredníctvom konkrétnych nápadov a projektov, spojených s užitočnou spätnou väzbou a hodnotením ich aktivít. Dobrovoľníctvo je zážitková forma hľadania a objavovania samého seba, toho, čo ich naozaj baví a naplňa, čomu sa chcú venovať. Je nástrojom na získavanie a rozvíjanie zručností, čím prispieva k zvyšovaniu zamestnateľnosti mladých ľudí a k rozvíjaniu ich konkurencieschopnosti. Mladí ľudia sa počas dobrovoľníctva učia novým zručnostiam, rozvíjajú svoje talenty, prípadne v sebe objavujú schopnosti, o ktorých doteraz nevedeli. Zároveň naplňa aktuálne potreby spoločnosti a prináša prospech všetkým zapojeným stranám.

Dobrovoľníctvo je jednou z ciest neformálneho vzdelávania a informálneho učenia sa, ktoré sa síce odohráva primárne mimo školského prostredia, ale je nevyhnutné prepojiť ho so systémom formálneho vzdelávania na všetkých stupňoch škôl, t. j. od materských a základných škôl cez stredné až po vysoké školy. Skúsenosti dobrovoľníckych organizácií poukazujú na to, že deti v predškolskom veku, ktoré sú vedené k aktivitám v prospech svojej komunity či v prospech iných, sú ako žiačky a žiaci základných škôl pripravení na ďalší rozmer aktivity, a to iniciatívnosť. Viaceré výskumy realizované v zahraničí (napr. napríklad Hall, Lasby, Ayer, Gibbons, 2009) dokazujú, že ak deti a mladí ľudia zažili dobrovoľnícku skúsenosť počas štúdia na základnej či strednej škole, zapájajú sa vo vyššej miere do dobrovoľníckych aktivít aj v neskoršom veku.

Stratégia Európskej únie pre mládež – investovanie a posilnenie postavenia mládeže 2010 – 2018 uvádza: „... ukazovať spoločenskú solidaritu prostredníctvom dobrovoľníctva je pre mladých ľudí dôležité a je prostriedkom osobného rozvoja, vzdelávacej mobility, konkurencieschopnosti, sociálnej súdržnosti a občianstva. Dobrovoľníctvo mládeže tiež silne prispieva k medzigeneračnej solidarite.“ Cieľom v tejto oblasti je podporovať dobrovoľníctvo mládeže tvorbou širších dobrovoľníckych príležitostí pre mladých ľudí, uľahčovať dobrovoľníctvo odstraňovaním prekážok, zvyšovať povedomie o hodnote dobrovoľníctva, uznávať dobrovoľníctvo ako dôležitú formu neformálneho vzdelávania a posilňovať cezhraničnú mobilitu mladých dobrovoľníkov a dobrovoľníčok.

Dobrovoľníctvu venuje pozornosť aj Stratégia Slovenskej republiky pre mládež na roky 2014 až 2020, ktorá v oblasti dobrovoľníctva za strategický cieľ považuje „zapojiť čo najviac mladých ľudí z rozličných skupín do dobrovoľníctva prostredníctvom vytvárania rôznorodých dobrovoľníckych príležitostí reagujúcich na aktuálne potreby mladých ľudí a trendy v dobrovoľníctve a zabezpečiť udržateľnosť mladých ľudí v dobrovoľníctve“. Jedným z opatrení je prepojiť dobrovoľníctvo s formálnym vzdelávaním.

Program podpory dobrovoľníctva a dobrovoľníckych centier vypracovaný v nadväznosti na uznesenie vlády Slovenskej republiky č. 68, bod C.15. a schválený Radou vlády SR pre mimovládne neziskové organizácie uznesením č. 22/2013 zdôrazňuje a zdôvodňuje význam dobrovoľníctva, naliehavosť jeho podpory a potrebu výchovy k dobrovoľníctvu v rámci celoživotného vzdelávania. V súlade s navrhovanými opatreniami programu bola do akčného plánu Koncepcie rozvoja občianskej spoločnosti na roky 2017 a 2018 zaradená úloha: pripraviť koncepciu výchovy a vzdelávania detí a mládeže k dobrovoľníctvu. Na princípe dobrovoľníctva ako prierezovej témy a na princípe skúsenostného učenia spojeného s reflexiou zážitku majú byť podľa uvedených dokumentov deti a mladí ľudia pedagógmi a pedagogičkami vedení k aktívnej participácii, proaktívnemu prístupu k riešeniu problémov spoločnosti a pomoci cez dobrovoľnícke aktivity, k inkluzívnemu správaniu a prosociálnym postojom a hodnotám.

Analýza prínosov dobrovoľníctva pre mladých ľudí zisťovaných vo výskume v roku 2015 (Brozmanová Gregorová, Šavrnochová, Šolcová, 2016) uvádza, že prínosy dobrovoľníctva pre mladých ľudí sa prejavili v emocionálnej, kognitívnej aj konatívnej oblasti. Dobrovoľníctvo je zdrojom sociálnych interakcií, pozitívnych zážitkov a pocitov, priestorom na rozvoj kľúčových kompetencií i ďalších špecifických vedomostí, zručností a schopností. Vďaka dobrovoľníctvu môžu mladí ľudia meniť svoje postoje, hodnoty, hodnotové orientácie či pohľady na život, ale aj svoj životný štýl. Dobrovoľníctvo otvára nové možnosti, je spiestrením, obohatením, prináša pocit zmysluplnosti, potrebnosti, užitočnosti a sebarealizácie. Umožňuje vyskúšať nové veci, konfrontovať sa s nepoznaným či prekonávať svoje hranice, ale aj cestovať

a spoznávať nové krajiny. V oblasti spoločenského života môžeme dobrovoľníctvo vnímať ako cestu k rozvoju osobnej a sociálnej zodpovednosti, angažovanosti a participácii mladých ľudí. Prínosy dobrovoľníctva pre mladých ľudí sú úzko prepojené so svetom štúdia a práce. Vďaka dobrovoľníckym aktivitám mladí ľudia získavajú cenné skúsenosti a prax, ale aj vedomosti a zručnosti, ktoré využívajú vo svojom profesijnom živote. Niektorí mladí ľudia si vďaka dobrovoľníctvu našli prácu, rozhodli sa pre štúdium alebo zamestnanie. Študentom a študentkám dobrovoľníctvo umožňuje lepšie prepojiť teóriu s praxou. Prínosy dobrovoľníctva pre osobný, profesijný a spoločenský život mladých ľudí sú navzájom prepojené. Využiteľné vo sfére osobného, spoločenského a profesionálneho života sú najmä sociálne kontakty a kľúčové kompetencie, ktoré si mladí ľudia vďaka dobrovoľníctvu rozvinuli alebo ktoré získali. Dobrovoľníctvo je tiež spôsobom objavovania a rozvoja talentu mladých ľudí, a to prostredníctvom vykonávania konkrétnych aktivít a spolupráce s odborníkmi a odborníčkami, ktorí/ktoré mladým ľuďom poskytujú vedenie a podporu.

O prínosoch dobrovoľníctva sprostredkované svedčia aj očakávania mladých ľudí pri zapojení sa do dobrovoľníckych aktivít zistené ako súčasť prieskumu tvorby štandardov kvality manažmentu dobrovoľníkov a dobrovoľníčok (Brozmanová Gregorová et al., 2014).

T1 OČAKÁVANIA MLADÝCH ĽUDÍ OD DOBROVOĽNÍCTVA

OČAKÁVANIE	%
umožňuje mi to učiť sa prostredníctvom priamej skúsenosti	69
poskytuje mi to možnosť vytvoriť si nové priateľstvá	68
teším sa na podujatia, ktoré sú s tým spojené	65
naučí ma to, ako vychádzať s rôznymi typmi ľudí	61
dáva mi to príležitosť rozvíjať pracovné zručnosti	56
môžem prostredníctvom dobrovoľníctva spoznávať svoje silné stránky	52
často skúsenosti z dobrovoľníctva využijem aj v osobnom živote	51
cítim sa vďaka dobrovoľníctvu dôležitý/á resp. užitočný/á	48
verím, že to, čo venujem druhým/svetu, sa mi vráti	43
vytváram si prostredníctvom dobrovoľníckych aktivít kontakty a prepojenia dôležité pre prácu	38
vďaka vykonávaniu tejto činnosti mám pocit, že som dobrý človek	30
rád/rada pomáham niekomu, lebo sám/sama som bol/a v ťažkej situácii	28

poskytuje mi to únik z vlastných problémov	12
cítim sa vďaka tomu menej osamelý/á	10

Zdroj: Brozmanová Gregorová et al., 2014

Očakávania respondentov a respondentiek od dobrovoľníckej skúsenosti svedčia o tom, že mladí ľudia sa chcú prostredníctvom dobrovoľníctva učiť, rozvíjať si nové zručnosti, spoznávať samých seba a získavať nové skúsenosti, ktoré využijú vo svojom osobnom aj profesijnom živote. Zároveň je pre nich dôležitý sociálny rozmer dobrovoľníctva v zmysle nových priateľstiev a kontaktov a neformálnosť v podobe podujatí, ktoré sú s výkonom dobrovoľníctva spojené. Na druhej strane je pre nich dôležitý aj pocit užitočnosti a reciprocity.

Aj keď je dobrovoľníctvo mládeže spoločnosťou podporované a vnímané pozitívne, paradoxom je, že často nemá vysoký status. Mladí ľudia pri snahe angažovať sa ako dobrovoľníci/dobrovoľníčky často narazia na nedôveru zo strany dospelých. Dôvodom nedôvery môže byť neodbornosť a neprofesionalita mladých ľudí. Mladí dobrovoľníci sú v mnohých prípadoch konfrontovaní aj ich rovesníkmi, ktorí nevedia pochopiť ich ochotu nezištne pomáhať a venovať svoj čas v prospech iných. Uvedený fakt môže byť dôvodom, prečo sa mladí ľudia k výkonu svojej dobrovoľníckej činnosti neradi priznávajú alebo sa hanbia priznať. Na druhej strane slabá vytrvalosť, nerozvážnosť, ľahostajnosť, nezodpovednosť, rýchlo sa meniace záujmy a rôzne iné negatívne postoje ovplyvňujú vnímanie mladých dobrovoľníkov organizáciami a spoločnosťou. Je však potrebné povedať, že dobrovoľníctvo mladých ľudí je zväčša vyhľadávané a vnímané pozitívne. Mladí ľudia práve vo veku 15 až 30 rokov disponujú vlastnosťami a charakteristikami, ktoré sú prínosné, a to nie len v dobrovoľníctve. Mladí ľudia sú tvoriví, vynaliezaví, majú veľa nápadov, majú chuť zdokonaľovať sa a napredovať, objavovať nové veci, čeliť novým výzvam, sú komunikatívni, majú dobrú fyzickú kondíciu, majú radosť zo života a chcú byť prospešní.

Práca s mladými ľuďmi v oblasti dobrovoľníctva má určite svoje špecifiká, ktorými by sa mali organizácie pracujúce s mládežou riadiť. Autorka Gabovičová (2011) uvádza tieto odporúčania, ktoré sa týkajú zapájania mládeže do dobrovoľníctva:

- vytváranie aktivity v súlade s potrebami a záujmami mládeže;
- pozývať mladých ľudí do činností a zapájať ich do konkrétnych aktivít;
- prejavovať mladým ľuďom uznanie vo vzťahu k ich schopnostiam, zručnostiam, ktoré sú nevyhnutnou súčasťou pre zabezpečenie kvality dobrovoľníckej činnosti;
- posilňovať u mladého človeka pocit užitočnosti a potrebnosti v konkrétnej činnosti.

V rámci projektu tvorby štandardov kvality manažmentu dobrovoľníkov a dobrovoľníčok boli vo vzťahu k zapájaniu mladých ľudí do dobrovoľníctva formulované tieto odporúčania:

- Nové technológie: v súčasnosti si práca s mladými ľuďmi priam žiada využívanie rôznych technológií či už informačných, alebo komunikačných. Myslíme si, že internet, sociálne siete prispievajú k uľahčeniu komunikácie, ktorá je určite jednou z kľúčových záležitostí.
- Motivácia: špecifikom mládežníckeho dobrovoľníctva je určite aj rýchlejšia strata motivácie mladých ľudí. Práve z tohto dôvodu je dôležitou súčasťou motivácia dobrovoľníkov, ktorá môže mať formu formálneho uznania prínosov ich práce, potvrdení, certifikátov alebo odporúčaní do zamestnania.
- Prínosy: pre mladého dobrovoľníka je bezpochyby jedným z prínosov jeho práce možnosť využitia získaných skúseností, poznatkov a zručností v ďalšom osobnom alebo profesionálnom rozvoji.
- Dostupnosť: k samotnému angažovaniu sa mladých dobrovoľníkov do dobrovoľníctva je dôležitá najmä ľahká dostupnosť k dobrovoľníckym príležitostiam.
- Flexibilita a rôznorodosť: chápeme tým napríklad rôznorodú ponuku či už krátkodobých, alebo jednorazových dobrovoľníckych aktivít.
- Neformálnosť: v práci s mladými dobrovoľníkmi a dobrovoľníčkami je určite vhodné vytvoriť uvoľnenú a neformálnu atmosféru, vytvárať možnosti na nové priateľstvá. Dobrovoľníctvo by mali mladí ľudia vnímať aj ako formu zábavy.
- Špecifické potreby: v prípade spolupráce organizácií s mladými ľuďmi, ktorí majú nedostatok príležitostí, je nevyhnutné pri ponuke dobrovoľníckych aktivít a ich následnom vykonávaní zohľadňovať ich špecifické potreby a tiež sociálnu situáciu (Brozmanová Gregorová, 2014).

Práca s dobrovoľníkmi a dobrovoľníčkami má okrem uvedených pravidiel reflektovať tzv. nové trendy v dobrovoľníctve. Tie sú podrobne analyzované aj v publikácii Dobrovoľníctvo na Slovensku – výskumné reflexie (2012). Tieto trendy sú odrazom toho, že dnešní dobrovoľníci a dobrovoľníčky sa významne líšia od svojich predchodcov. Ako uvádzajú Frič a Pospíšilová (2010), existuje prebiehajúca metamorfóza dobrovoľníkov a dobrovoľníčok identifikovaná pomocou rozlíšenia medzi tradičnými a novými dobrovoľníkmi, respektíve medzi starým (tradičným) a novým typom, vzorcom či štýlom dobrovoľníctva. Kým klasický štýl dobrovoľníctva je možné charakterizovať ako koherentný a stabilný, nový typ je skôr nepredvídateľný, fragmentárny a nestály. Klasický štýl dobrovoľníctva je inšpirovaný kolektívnymi identitami a tradičnými rolami, kým nový štýl dobrovoľníctva je záležitosťou osobných preferencií. Nový štýl dobrovoľníctva sa od tradičného líši vo viacerých dimenziách, ktoré odrážajú individuálnu a spoločenskú (kolektívnu) úroveň dobrovoľníctva.

Vybrané dimenzie a ich základné črty v rámci tradičného a nového vzorca dobrovoľníctva, na ktorých analýzu sa vo vzťahu k dobrovoľníctvu mládeže na Slovensku zameriame, sú zhrnuté v tabuľke T2.

T2 VYBRANÉ DIMENZIE TRADIČNÉHO A NOVÉHO VZORCA DOBROVOĽNÍCTVA

DIMENZIA	KOLEKTÍVNY, TRADIČNÝ VZOREC DOBROVOĽNÍCTVA	REFLEXÍVNY, NOVÝ VZOREC DOBROVOĽNÍCTVA
Štýl dobrovoľníckej participácie	Dlhodobosť, stabilita, spojenie s organizáciou a členstvom	Krátkodobosť, nestabilita, odpojenie od členstva
Sociálno-demografické charakteristiky dobrovoľníkov a dobrovoľníčok	Dobrovoľníctvo nie je spojené so vzdelaním, je spojené s vierovyznaním	Vyššia participácia u ľudí s vysokoškolským vzdelaním, sekularizácia dobrovoľníctva
Zameranie dobrovoľníckych aktivít	Pomoc pri chode organizácie	Advokačné a participačné aktivity
Oblasť dobrovoľníctva	Vzájomneprospešné organizácie poskytujúce služby	Advokačné organizácie zamerané na verejný prospech
Motivácia dobrovoľníkov a dobrovoľníčok	Normatívna a altruistická	Egoistická až pôžitkárska
Vnímanie roly dobrovoľníctva	Reziduálny prístup – kompenzačný a komplementárny pohľad na dobrovoľníctvo	Emancipačný prístup – dobrovoľníctvo ako preferovaná hodnota

Zdroj: vlastné spracovanie podľa Frič, Pospíšilová, 2010

1.1. KLÚČOVÉ PRVKY INFRAŠTRUKTÚRY DOBROVOĽNÍCTVA MLÁDEŽE NA SLOVENSKU

Pre dokreslenie obrazu o dobrovoľníctve mládeže na Slovensku považujeme za dôležité venovať sa kľúčovým prvkom infraštruktúry dobrovoľníctva so špecifickým zameraním na mládež. Infraštruktúra dobrovoľníctva označuje súbor opatrení a podmienok potrebných pre plný rozvoj dobrovoľníctva. Vďaka fungujúcej infraštruktúre dobrovoľníctva môže každý aktívne prispieť ku komunitnému rozvoju a má umožnený rovnaký prístup k dobrovoľníckym aktivitám (Brozmanová Gregorová et al., 2012). Za kľúčové prvky infraštruktúry formálneho dobrovoľníctva mládeže na Slovensku je možné v súčasnosti považovať:

- strategické dokumenty a právnu úpravu dobrovoľníctva;
- finančnú podporu dobrovoľníckych centier a dobrovoľníckych organizácií;
- sieť regionálnych dobrovoľníckych centier a ďalších kľúčových aktérov podporujúcich rozvoj dobrovoľníctva;
- aktivity smerujúce k propagácii a uznávaniu/oceneniu dobrovoľníctva;
- aktivity smerujúce k zvyšovaniu kvality v dobrovoľníctve;
- výskum o dobrovoľníctve mládeže.

STRATEGICKÉ DOKUMENTY A PRÁVNA ÚPRAVA DOBROVOĽNÍCTVA

Strategickým dokumentom v oblasti dobrovoľníctva mládeže na národnej úrovni je okrem Stratégie SR pre mládež Koncepcia rozvoja občianskej spoločnosti prijatá uznesením vlády Slovenskej republiky č. 68/2012 a Program podpory dobrovoľníctva a dobrovoľníckych centier z roku 2013. Dobrovoľníctvo mladých ľudí nachádzame výnimočne aj v niektorých strategických dokumentoch regionálnych a miestnych samospráv. Napríklad Stratégia Prešovského samosprávneho kraja pre mládež na roky 2015 – 2020 s výhľadom do roku 2025 uvádza medzi inými aj oblasť dobrovoľníctva. V Košickom samosprávnom kraji existuje samostatná Stratégia podpory rozvoja dobrovoľníctva v Košickom kraji z roku 2015.

Všeobecná právna úprava dobrovoľníctva je zakotvená v zákone o dobrovoľníctve č. 406/2011 Z. z. Fenomén mládežníckeho dobrovoľníctva je zachytený aj v zákone o podpore práce s mládežou č. 282/2008 Z. z. Vymedzenie dobrovoľníctva a dobrovoľníckych činností sa nachádza aj v iných zákonoch (zákon o službách zamestnanosti č. 5/2004 Z. z., zákon o hmotnej núdzi č. 417/2013 Z. z.), kde je často nesprávne definované a interpretované. Jednotlivé legislatívne normy upravujúce dobrovoľníctvo si protirečia, resp. filozoficky aj prakticky sú nastavené protichodne so zákonom a nemali byť aplikovateľné. Táto nejednoznačnosť a protichodnosť má vplyv na rozvoj dobrovoľníctva a kvalitný manažment

dobrovoľníckych programov. Zákon č. 440/2015 Z. z. o športe v článku XIV novelizoval zákon o dobrovoľníctve s účinnosťou od 1. 1. 2016. Doplnil časť dotýkajúcu sa zmluvy o dobrovoľníctve tak, že použil tzv. inštitút straty času ako možnosť finančnej úhrady za stratu času „dobrovoľníka“ vykonávajúceho dobrovoľnícku činnosť v športe. Takto novela zásadným spôsobom narušila základný princíp dobrovoľníctva, ktoré sa vykonáva bez nároku na odmenu, slobodne a vo voľnom čase. Niekoľkoročná prax v aplikácii zákona a uvedené dôvody vedú k nutnosti novelizácie zákona o dobrovoľníctve.

FINANČNÁ PODPORA DOBROVOĽNÍCKYCH CENTIER A ORGANIZÁCIÍ

Kľúčovým zdrojom finančnej podpory pre služby a programy v oblasti dobrovoľníctva mládeže je Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR, ktoré financuje túto oblasť cez programy pre mládež. Primárnym programom v tejto oblasti je program Služby mladým. Podľa záverečných protokolov o posúdení žiadostí o dotácie v tomto programe za roky 2014 až 2017 bola na rozvoj služieb v oblasti dobrovoľníctva mládeže na regionálnej a národnej úrovni pridelená dotácia vo výške 645 231,00 Eur na podporu 25 projektov. Primárne dobrovoľníctvu sa venovali aj 3 projekty v rámci programu Priority, ktoré boli podporené sumou 56 056,00 Eur. Na podporu dobrovoľníctva a výchovy k dobrovoľníctvu je zameraná aj časť financií v programoch Podpora (v rámci mládežníckych organizácií je dobrovoľníctvo prirodzenou súčasťou práce s mládežou).

Dôležitým zdrojom podpory je aj program Erasmus +, osobitne program Európskej dobrovoľníckej služby, ktorý podľa výsledkov rozhodovania o pridelení finančnej podpory k predkladacím termínom v rokoch 2014 až 2017 (do septembra 2017) podporil projekty EDS vo výške 4 293 333,83 Eur a jeden projekt strategickej EDS vo výške 257 716,68 Eur. Slovenské organizácie boli tiež koordinátormi piatich projektov v rámci programu Strategické partnerstvá, ktoré sa venovali téme dobrovoľníctva mládeže. Tieto projekty boli podporené celkovou sumou 580 140,00 Eur.

Významným nástrojom nepriamej verejnej podpory dobrovoľníckych programov organizácií je asignácia dvojpercentnej dane z príjmov fyzických a právnických osôb, ktorú upravuje zákon č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov. Od roku 2012 je pritom možné v prípade, že človek odpracoval v predchádzajúcom kalendárnom roku aspoň 40 hodín ako dobrovoľník/dobrovoľníčka, poukázať 3 percentá dane z príjmov.

Finančná podpora dobrovoľníctva mládeže zo strany regionálnych a lokálnych samospráv nie je takmer vôbec zabezpečená. Výnimku tvorí Košický samosprávny kraj a mesto Bratislava a Nitra, ktoré poskytujú financie aj priamo dobrovoľníckym centráram.

Ďalšiu finančnú podporu na rozvoj dobrovoľníctva mládeže poskytujú nadácie: Nadácia pre deti Slovenska, Nadácia Orange, Nadácia Slovenskej sporiteľne, Nadačný fond Slovenských elektrární v Nadácii Pontis – Ukážte sa v dobrom svetle, Trenčianska nadácia, Nadácia Poštovej banky, Komunitná nadácia Zdravé mesto, Nadácia ZSE, Nitrianska komunitná nadácia, Karpatská nadácia, Nadácia Ekopolis, Centrum pre filantropiu – Grantový program Baumit pre aktívnych ľudí a iné.

Ostatné finančné zdroje dobrovoľníckych programov pochádzajú najmä od súkromných darcov a zo samofinancujúcich aktivít.

Prihľadanie finančných prostriedkov na dobrovoľnícke programy je stále nutné darcov presvedčať o potrebe kvalitného manažmentu a o tom, že dobrovoľníctvo, hoci je vykonávané bez nároku na odmenu, má svoje náklady a je hodné určitej investície. Investovanie do dobrovoľníkov a dobrovoľníčok a nutnosť existencie plateného koordinátora/koordinátorky dobrovoľníkov a dobrovoľníčok či manažéra/manažérky programu sú stále prehladané potreby organizácií.

SIŤ REGIONÁLNYCH DOBROVOĽNÍCKYCH CENTIER A ĎALŠÍCH KLÚČOVÝCH AKTÉROV PODPORUJÚCICH ROZVOJ DOBROVOĽNÍCTVA MLÁDEŽE

V rámci podpory rozvoja infraštruktúry dobrovoľníctva a dobrovoľníctva mládeže kľúčovú rolu v sledovanom období zohrala *Platforma dobrovoľníckych centier a organizácií*, ktorá združuje dobrovoľnícke centrá a organizácie pracujúce s dobrovoľníkmi na Slovensku. Hlavným cieľom Platformy je podporovať vytváranie priaznivého prostredia pre rozvoj dobrovoľníctva vo všetkých jeho podobách a oblastiach (www.dobrovolnickecentra.sk).

Advokačným aktivitám a rozvojovým aktivitám v oblasti mládeže vo všeobecnosti, a teda aj v oblasti dobrovoľníctva sa venuje aj *Rada mládeže Slovenska*. Rada mládeže Slovenska zastupuje mládežnícke organizácie a tiež obhajuje záujmy mladých ľudí voči politikom, štátnej správe a verejnosti. Je nezávislá a nadstranícka. Podieľa sa na skvalitňovaní systému vzdelávania na Slovensku a vytváraní takého prostredia, ktoré umožňuje mládežníckym organizáciám efektívne a bez prekážok vykonávať ich činnosť. Presadzuje zapájanie mladých ľudí do tvorby politik, programov a opatrení vo všetkých relevantných kontextoch ich života, ale najmä v oblasti vzdelávania (www.mladez.sk).

Za ďalšieho z kľúčových hráčov v oblasti dobrovoľníctva mládeže je možné považovať Iuventu – Slovenský inštitút mládeže. Iuventa je štátna inštitúcia, priamo riadená Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu SR. Predmetom jej činnosti je práca s mládežou mimo školy a rodiny a mládežnícka politika na Slovensku aj mimo neho. Cieľom aktivít je implementácia

štátnej politiky voči deťom a mládež (www.iuventa.sk).

Ďalším významným prvkom infraštruktúry dobrovoľníctva na Slovensku sú *dobrovoľnícke centrá*. Dobrovoľnícke centrá sú servisnými organizáciami. Centrá prepájajú dobrovoľníkov/dobrovoľníčky a organizácie, propagujú dobrovoľníctvo, poskytujú školenia, konzultácie a supervízie v oblasti manažmentu dobrovoľníkov, sieťujú dobrovoľnícke organizácie, rozvíjajú firemné dobrovoľníctvo, zviditeľňujú spoločenskú hodnotu dobrovoľníctva, budujú medzisektorové partnerstvá medzi dobrovoľníckymi organizáciami, samosprávou a firmami a realizujú výskumy v oblasti dobrovoľníctva – sledujú vývoj a trendy v tejto oblasti. Platforma dobrovoľníckych centier a organizácií vďaka dotácii Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR podporila v roku 2015 vznik troch nových centier v regiónoch, kde dovtedy neexistovali (v Trnave, Žiline a v Trenčíne). Svoju činnosť obnovilo aj Dobrovoľnícke centrum Košického kraja. Dobrovoľnícke centrum v Trnave a Trenčíne sa však v ďalšom období nepodarilo dlhodobo udržať. Mládež patrí u všetkých dobrovoľníckych centier medzi primárnu cieľovú skupinu. Z hľadiska rozvoja dobrovoľníctva ide pritom o kľúčových aktérov, ktorí:

- zvyšujú dostupnosť dobrovoľníckych príležitostí tým, že vedú databázy organizácií a dobrovoľníckych príležitostí, a tak vedia zorientovať záujemcov v aktuálnej ponuke dobrovoľníckych príležitostí;
- sieťujú organizácie v komunitách z rôznych sektorov a oblastí, čím sa podporujú vnútrosektorové aj medzisektorové partnerstvá;
- prispievajú k riešeniu problémov v komunite – spolupráca organizácií a zapojenie miestnych ľudí prispieva k efektívnejšiemu využívaniu ľudských, finančných, materiálnych a prírodných zdrojov v komunitách. Zároveň participácia obyvateľov na riešení komunitných problémov prispieva k zvýšeniu sociálnej súdržnosti a znižovaniu sociálnej exklúzie;
- zviditeľňujú hodnotu dobrovoľníctva pre spoločnosť aj jednotlivcov. Prispievajú k zmenám v myslení, v odhaľovaní stereotypov a mýtov o dobrovoľníctve a dobrovoľníkoch (Matuľová, 2012 in Brozmanová Gregorová et al., 2012).

Výchova k dobrovoľníctvu i dobrovoľníctvo samotné je súčasťou veľkých i menších *detských a mládežníckych dobrovoľníckych organizácií* na Slovensku, ktorých cieľová skupina sa vekom mení na dobrovoľníkov. Patria sem veľké organizácie ako Slovenský skauting, organizácie s kresťanským pozadím ako DOMKA (Združenie saleziánskej mládeže), eRko (Združenie kresťanských spoločenstiev mládeže), INEX alebo menšie organizácie, ktoré majú lokálne pôsobenie a venujú sa voľnočasovým aktivitám detí a mladých ľudí, ako napr.: Žabky na prameni, MO Plusko, DO Fénix atď.

Medzi najväčšie organizácie, ktorých činnosť je postavená na dobrovoľníckom základe a ktoré sa venujú aj mládeži, patrí *Slovenský Červený kríž*.

Medzi významné organizácie, ktoré na Slovensku pôsobia niekoľko desaťročí alebo storočí, patria „komunitne“ alebo tradične vyvinuté *svojpomocné kluby a organizácie*, medzi nimi napr. poľovnícke zväzy, kluby zamerané na rozvíjanie záujmu a svojpomoci alebo pomoci istej komunity ľudí, organizácie, ktoré plnia úlohu ochrany obyvateľstva, ako sú napr. dobrovoľné hasičské zbory. V týchto skupinách alebo organizáciách tvoria časť dobrovoľníkov a dobrovoľníčok aj mladí ľudia.

Dlhodobú tradíciu na Slovensku majú *organizácie pôsobiace v oblasti športu* – športové kluby, zväzy, hnutia, centrá a pod. Aj keď nepatria medzi viditeľné dobrovoľnícke organizácie, v mnohých z nich sú každoročne odpracované tisíce hodín na dobrovoľníckom základe a aktivitám v tejto oblasti sa venujú aj mladí ľudia.

Ďalšiu veľkú skupinu dobrovoľníckych organizácií so zapojením mládeže tvoria *environmentálne organizácie*. Niektoré z nich, najmä tie s medzinárodným aspektom, už využívajú skôr manažérsky prístup. Medzi najaktívnejšie v oblasti dobrovoľníctva patria Greenpeace Slovensko, OZ Tatry, SOS Birdlife a iné.

Na Slovensku sa v priebehu posledných rokov rozvíja i *manažérsky typ dobrovoľníctva v sociálnych a zdravotníckych zariadeniach a organizáciách*. Množstvo zariadení sociálnych služieb, detských domovov, organizácií poskytujúcich pomoc ľuďom s postihnutím, ľuďom bez domova, zdravotne znevýhodneným a iným cieľovým skupinám rozvíja dlhodobé dobrovoľnícke programy, v rámci ktorých intenzívne spolupracuje s mladými dobrovoľníkmi a dobrovoľníčkami.

Významné miesto na Slovensku má už niekoľko rokov *medzinárodné dobrovoľníctvo*. Formou Európskej dobrovoľníckej služby ho sprostredkováva niekoľko desiatok akreditovaných organizácií, ale rovnako aktívne pôsobia niekoľko organizácií aj v rámci rozvojovej pomoci a rozvojového dobrovoľníctva.

V súvislosti s rozvojom moderných informačných technológií aj na Slovensku zaznamenávame rozvoj *virtuálneho dobrovoľníctva*. O tento typ dobrovoľníctva je záujem nielen zo strany organizácií, ale aj zo strany dobrovoľníkov a dobrovoľníčok (napr. správa web stránok, preklady, písanie projektov, poradenstvo, tvorba databáz a iné).

Osobitná pozornosť je na Slovensku venovaná *rozvoju dobrovoľníctva v rámci vysokých škôl* pripravujúcich sociálnych pracovníkov a pracovníčky a odborníkov a odborníčky iných pomáhajúcich profesií. Dobrovoľníctvo v tomto kontexte sleduje okrem prospechu pre prijímateľa aj vzdelávacie ciele súvisiace s prípravou budúcich pomáhajúcich profesionálov a profesionálok. Začína sa diskutovať o tzv. treťom poslaní univerzít, v rámci ktorého sa podpora angažovanosti študentov a študentiek stáva jednou z výziev pre vysoké školy.

Dobrovoľníctvo začína byť začleňované aj do prostredia *stredných a základných škôl*, o čom svedčia aj príklady dobrej praxe v tejto publikácii.

Medzinárodná spolupráca a trendy v iných krajinách ovplyvňujú aj rozvoj dobrovoľníctva na Slovensku. Čoraz väčšie úspechy zaznamenáva zapájanie firiem a ich zamestnancov do *firemného dobrovoľníctva*. Tejto téme sa na Slovensku venuje viacero organizácií, najvýraznejšie Nadácia Pontis.

Od roku 2015 začal na Slovensku fungovať program *Medzinárodná cena vojvodu z Edinburghu* (DofE). Ide o komplexný rozvojový program, ktorý dáva mladým ľuďom vo veku 14 až 24 rokov šancu rozvinúť svoje schopnosti a charakterové vlastnosti, naplniť svoj potenciál a pomôcť im uspieť v živote. V rámci programu je jednou z troch kľúčových oblastí, v ktorých si mladí ľudia zadávajú svoje ciele, dobrovoľníctvo. V časovom rozmedzí 1. 1. 2016 do 1. 1. 2017 si cieľ v oblasti dobrovoľníctva zadalo 972 účastníkov a účastníčok tohto programu.

AKTIVITY SMERUJÚCE K PROPAGÁCII A UZNÁVANIU/OCEŇOVANIU DOBROVOĽNÍCTVA

S cieľom zvýšiť status dobrovoľníctva, ale i informovanosť o dobrovoľníctve vo všeobecnosti, sa na Slovensku realizovalo v minulom období viacero projektov na národnej, regionálnej a lokálnej úrovni. Uvedené projekty a iniciatívy je možné považovať za najvýznamnejšie za sledované obdobie.

Za najvýznamnejšie aktivity zamerané na propagáciu dobrovoľníctva, do ktorých sa významne zapájala aj mládež, môžeme považovať: *Dni dobrovoľníctva*¹ (organizované organizáciou C.A.R.D.O.), *Týždeň dobrovoľníctva*² (organizovaný vybranými regionálnymi dobrovoľníckymi centrami) a projekt *72 hodín*³ (organizovaný Radou mládeže Slovenska), *Trh dobrovoľníctva*⁴ (organizovaný Bratislavským dobrovoľníckym centrom). Novou kampaňou bola kampaň *Blbý pocit* zameraná na zapájanie mladých ľudí so znevýhodnením do dobrovoľníctva (realizovaná Platformou dobrovoľníckych centier a organizácií). Počas týchto kampaní sa mali mladí ľudia možnosť zapojiť do dobrovoľníckych aktivít v organizáciách, zrealizovať vlastné projekty, ale tiež zúčastniť sa workshopov, diskusií či dní otvorených dverí.

Organizácie tiež realizujú viacero aktivít zameraných na verejné uznanie dobrovoľníctva a ocenenie práce dobrovoľníkov a dobrovoľníčok. Rada mládeže Slovenska sa venuje aj oceňovaniu dobrovoľníckej práce v podobe ceny *MOST*, niektoré regionálne dobrovoľnícke centrá organizujú každoročné *oceňovanie dobrovoľníkov a dobrovoľníčok Srďce na dlani*. Celoslovenské

1 <http://dobrovolnictvo.sk/menu/1/8/dni-dobrovolnictva>

2 <http://tyzden Dobrovolnictva.sk/>

3 <http://72hodin.mladez.sk/>

4 <https://www.dobrovolnictvoba.sk/co-robime/trh-dobrovolnictva/>

oceňovanie dobrovoľníkov a dobrovoľníčok *Dobrovoľník roka* bez spolupráce s regiónmi realizuje organizácia C.A.R.D.O.

Vďaka aktivitám Platformy dobrovoľníckych centier a organizácií sa podarilo zaradiť pozíciu *koordinátora dobrovoľníkov do národnej sústavy povolaní*.⁵

Od roku 2014 funguje tiež vďaka projektu Platformy dobrovoľníckych centier a organizácií online nástroj *D-zručnosti pre zamestnanie*⁶, prostredníctvom ktorého si mladí ľudia môžu nechať uznať kompetencie získané prostredníctvom dobrovoľníckej činnosti. Do procesu je zapojený buď len koordinátor/koordinátorka dobrovoľníkov a dobrovoľníčok (môže vydať potvrdenie o vykonávaní dobrovoľníckej činnosti a zručnostiach získaných prostredníctvom dobrovoľníctva), alebo aj Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici, ktorá ako vzdelávacia inštitúcia môže vydať Certifikát D-zručnosti pre zamestnanie

Mladí ľudia majú možnosť získať informácie o dobrovoľníckych príležitostiach nielen v dobrovoľníckych centrách a konkrétnych organizáciách, ale na Slovensku funguje aj viacero online platforiem dobrovoľníckych príležitostí: www.centrumdobrovolnictva.sk (pre Banskobystrický kraj), www.dobrovolnictvoba.sk (pre Bratislavský kraj), www.dckk.sk (pre Košický kraj), www.ncdnitra.sk (pre Nitriansky kraj), www.dobrovolnictvpo.sk (pre Prešovský kraj), www.dctn.sk (pre Trenčiansky kraj), www.dobrovolnictvott.sk (pre Trnavský kraj), www.dobrovolnictvoza.sk (pre Žilinský kraj), www.dobrovolnictvo.sk (celoslovenské), <https://dobrovolnici.ludialudom.sk/> (celoslovenské), <https://kariera.zoznam.sk/pracovne-ponuky/dobrovolnictvo> (pracovný portál Kariéra má aj sekciu dobrovoľníctvo, ale iba pre Bratislavský kraj), <https://www.nadaciaorange.sk/sk/komunitny-rozvoj/krajsie-miesta> (je možné sa zaregistrovať a hľadať aj tu ľudí, ktorí chcú pomáhať, ale len v prípade, že má organizácia podporený projekt).

Možno konštatovať, že významným v tejto oblasti bol *Európsky rok dobrovoľníctva 2011*, počas ktorého sa konalo niekoľko akcií a iniciatív zameraných na zvýšenie povedomia verejnosti o problematike dobrovoľníctva.

AKTIVITY SMERUJÚCE K ZVYŠOVANIU KVALITY V DOBROVOĽNÍCTVE

Vďaka podpore Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR boli v roku 2014 na Slovensku vytvorené Štandardy kvality manažmentu dobrovoľníkov a dobrovoľníčok⁷. V roku 2015 a 2016 boli vyškolené hodnotiteľky štandardov kvality pre všetky kraje Slovenska. Hodnotením v sledovanom období prešlo 176 organizácií, z toho 45 organizácií splnilo najvyšší štandard práce s dobrovoľníkmi a dobrovoľníčkami, 46 vyšší štandardov a 85 organizácií

5 https://www.sustavapovolani.sk/karta_zamestnania-496104-33

6 <http://www.dzrucnosti.dobrovolnickecentra.sk>

7 <http://www.dobrovolnickecentra.sk/sk/domov/standardy-kvality-manazmentu-dobrovolnikov-a-dobrovolnicok/>

základný štandard. Značka kvality sa stala súčasťou dobrovoľníckych ponúk dobrovoľníckych centier. Potenciálni dobrovoľníci a dobrovoľníčky vidia, koľko má hviezdíček, resp. aký štandard spĺňa organizácia, ktorá zverejnila dobrovoľnícku ponuku.

Kvalitu v dobrovoľníctve pomáha zvyšovať aj *vzdelávanie v oblasti manažmentu dobrovoľníctva*. V rámci akreditácie Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR pre špecializované činnosti v oblasti práce s mládežou malo v rokoch 2014 až 2017 platnú akreditáciu 7 vzdelávacích programov, ktoré sa priamo týkali rozvoja kompetencií v oblasti práce s dobrovoľníkmi a dobrovoľníčkami. Väčšina z nich (celkovo 6) sa v uvedenom období aj realizovala. V rámci systému ďalšieho vzdelávania má Platforma dobrovoľníckych centier a organizácií akreditované dva kurzy týkajúce sa manažmentu dobrovoľníkov a dobrovoľníčok. Kurz manažmentu realizuje minimálne dvakrát ročne a od roku 2011 vyškolila viac ako 200 koordinátorov a koordinátoriek dobrovoľníckych programov.

VÝSKUM O DOBROVOĽNÍCTVE MLÁDEŽE

Výskum dobrovoľníctva mládeže na Slovensku možno identifikovať v troch kategóriách. Prvú kategóriu výskumov, v ktorých je možné nájsť údaje o participácii mládeže v dobrovoľníctve, tvoria *výskumy o dobrovoľníctve v celej populácii*. Po roku 1989 sa na Slovensku realizovalo viacero reprezentatívnych výskumov, ktorých snahou bolo získať prehľad o miere zapájania sa občanov do dobrovoľníckych aktivít a vybraných otázkach súvisiacich s týmto fenoménom. Ide najmä o tieto výskumy:

- v roku 1993 výskum SAIA-SCTS a agentúry FOCUS (Bútora, Fialová, 1995);
- v roku 1995 výskum agentúry FOCUS (Bútorová, Bútora, 1996);
- v roku 1998 výskum agentúry FOCUS pre nadáciu S.P.A.C.E. (Woleková, 2002);
- v roku 2003 výskum IVO prostredníctvom agentúry FOCUS (Bútorová, 2004);
- v roku 2004 výskum agentúry FOCUS pre Nadáciu pre deti Slovenska (Záverečná správa z prieskumu pre Nadáciu pre deti Slovenska, 2004);
- v roku 2011 výskum dobrovoľníctva ako súčasť kampane k Európskemu roku dobrovoľníctva (Brozmanová Gregorová et al., 2012).

Porovnanie výsledkov jednotlivých výskumov a získanie komplexného obrazu o rôznych aspektoch dobrovoľníctva sťažuje skutočnosť, že vo výskumoch bola použitá rôzna metodológia.

Druhú kategóriu tvorí *výskum, ktorého predmetom je explicitne dobrovoľníctvo mládeže* alebo niektorá z jeho dimenzií. Situácia v tejto oblasti je podobná ako situácia v oblasti výskumu v celej populácii. V roku 2005 uskutočnil

Ústav informácií a prognóz školstva (UIPŠ) výskum Dobrovoľníctvo a mládež vo vekovej kategórii 15- až 26-ročných respondentov a respondentiek a v roku 2006 výskum Dobrovoľnícka činnosť stredoškolskej mládeže medzi žiakmi a žiačkami stredných škôl. Metodologicky však tieto výskumy neboli dobre postavené, pretože za dobrovoľníctvo považovali aj aktivity v rámci domácnosti dobrovoľníkov a dobrovoľníčok. Osobitnú pozornosť dobrovoľníctvu mládeže v rokoch 2004 až 2006 venuje Národná správa o implementácii spoločných cieľov pre dobrovoľnícke aktivity mladých ľudí v Slovenskej republike vypracovaná Iuventou v roku 2006. Zistenia sú zhrnuté aj v publikácii Nadeždy Králikovej: Ja nie som dobrovoľník! Ja to robím iba tak... (Bratislava, 2006). Otázkam prínosov dobrovoľníctva pre mladých ľudí sa venoval kvalitatívny výskum v rokoch 2015 a 2016 (Broznanová Gregorová, Šavrnochová, Šolcová, 2016).

Tretiu kategóriu výskumov, z ktorých je možné čerpať informácie o dobrovoľníctve mládeže, predstavujú výskumy, ktoré sa venujú iným oblastiam života mládeže alebo ich životného štýlu či participácie, napríklad: Participácia mládeže na živote miest a obcí (Sobihardová, 2002); Participácia študentov na samospráve stredných a vysokých škôl (Macháček, 2005); Prieskum názorov mladých ľudí pre potreby kampane Každý iný – všetci rovni (Gallová Kriglerová, 2006); Čo si myslia mladí. Ich voľný čas a aktívna účasť na živote spoločnosti (Gallo, Lenčo, 2009). Ďalšie výskumy je možné nájsť na stránke www.vyskummladeze.sk.

Doposiaľ na Slovensku neexistujú validné dáta o dobrovoľníctve ani o dobrovoľníctve mládeže. Štatistický úrad SR síce zbiera údaje o dobrovoľníkoch, ale len výberovo, to znamená že určí organizácie, ktoré majú okrem iných údajov zaslať aj údaje o dobrovoľníkoch. Takéto údaje nie sú reprezentatívne a skresľujú obraz o dobrovoľníctve. Na Slovensku neexistuje systematický výskum o dobrovoľníctve, z ktorého by bolo možné čerpať údaje aj o dobrovoľníctve mládeže, a ani systematický výskum o dobrovoľníctve mládeže.

2. METODIKA VÝSKUMU DOBROVOĽNÍCTVA MLÁDEŽE

Dobrovoľníctvo je vnímané ako komplexný spoločenský fenomén. Pri jeho skúmaní a snahe zachytiť obraz o dobrovoľníctve v jednotlivých krajinách či v medzinárodnom kontexte nachádzame rozpracovaných niekoľko aspektov či dimenzií týkajúcich sa tohto javu. Pri koncipovaní výskumného zámeru a projektu výskumu sme vyselektovali dimenzie, ktoré sme vnímali ako kľúčové pri zachytení obrazu o dobrovoľníctve mládeže na Slovensku. Tieto dimenzie boli vybraté v súlade s vedeckými, ale najmä praktickými cieľmi výskumu.

Vo výskume vychádzame z tejto definície dobrovoľníctva: *Dobrovoľníctvo je uvedomelá neplatená aktivita alebo práca vykonávaná na základe slobodnej vôle v prospech iných ľudí alebo spoločnosti, či životného prostredia mimo členov rodiny a domácnosti dobrovoľníka/dobrovoľníčky*. Formálne (alebo tiež organizované či manažované) dobrovoľníctvo definujeme ako dobrovoľníctvo, ktoré sa realizuje v rámci alebo prostredníctvom určitého typu organizácie. Neformálne dobrovoľníctvo sa pritom odohráva mimo kontextu nejakej organizácie (Brozmanová Gregorová et al., 2012).

Cieľom výskumu bolo získať obraz o dobrovoľníctve mládeže na Slovensku a jeho vybraných dimenziách. Čiastkovými cieľmi výskumu bolo zistiť, aký je rozsah dobrovoľníctva vo vekovej skupine mládeže, jeho štruktúra a vybrané aspekty týkajúce sa motivácie, bariér, informovanosti a vnímania dobrovoľníctva mladými ľuďmi, a analyzovať tieto zistenia v kontexte súčasných trendov.

Objektom výskumu boli mladí ľudia na Slovensku od 15 do 30 rokov. Výskumnú vzorku tvorilo celkovo 806 respondentiek a respondentov. Respondenti a respondentky boli vybratí na základe kvótného výberu podľa výberových znakov: rod, kraj, veľkosť bydliska (vidiek, mesto), vek, vzdelanie. Porovnanie základného a výberového súboru je uvedené v prílohe A.

Na zber empirických údajov sme využili *dotazník vlastnej proveniencie*. Pri tvorbe dotazníka sme vychádzali z metodiky výskumu o dobrovoľníctve realizovaného v roku 2011 ako súčasť projektu Dobrovoľníctvo na Slovensku – výskumné reflexie (Brozmanová Gregorová et al., 2012). Terénny zber dát realizovala anketárska sieť Agentúry sociálnych analýz „ASA“, s. r. o., Bratislava od 21. novembra 2017 do 29. 12. 2017 metódou osobných rozhovorov v domácnostiach respondentov a respondentiek. V jednej domácnosti bol realizovaný vždy iba jeden rozhovor. Do zberu údajov bolo zaradených

169 pripravených a inštruovaných anketárov a anketárok celoplošne na území Slovenska.

Dĺžka rozhovoru s respondentom/respondentkou zapojenou do formálneho dobrovoľníctva trvala priemerne 25 minút, s respondentom zapojeným iba do neformálneho dobrovoľníctva alebo vôbec sa nezúčastňujúcim na dobrovoľníctve trvala priemerne 15 minút. Získané údaje z dotazníkov boli nahrané do systémového súboru SPSS. Kvantitatívnu štatistickú analýzu údajov realizovala členka riešiteľského tímu Kristína Hroncová pomocou štatistického programu SPSS verzia 18.

V publikácii uvádzame len súvislosti, ktoré vyšli ako štatisticky významné. Ak bola hladina významnosti – p hodnota (Sig.) použitých testov väčšia ako 0,05, tak na základe našich údajov prijímame nulovú hypotézu, ktorá tvrdí, že dané dve otázky spolu nesúvisia. Ak bola p hodnota (Sig.) menšia ako 0,05, potom sme zamietli nulovú hypotézu, a teda dané dve otázky spolu súvisia. Ak p hodnota bola s presnosťou na tri desatinné miesta uvedená vo výstupe z SPSS v tvare $p = 0,000$, potom v súlade s tradičnou konvenciou píšeme tvar $p < 0,001$.

Na veľkosť odchýlky medzi skutočnými a očakávanými početnosťami, ako aj na smer odchýlky poukazuje Adjusted Residual (uvádzame skratku AR). Za signifikantný rozdiel sme považovali, ak bola hodnota Adjusted Residual väčšia ako 2 alebo menšia ako -2.

3. ROZSAH A ŠTÝL DOBROVOLNÍCKEJ PARTICIPÁCIE MLÁDEŽE

Do vykonávania dobrovoľníckych aktivít v prospech alebo prostredníctvom nejakej organizácie sa v posledných 12-tich mesiacoch zapojilo 50 percent respondentov a respondentiek vo veku od 15 do 30 rokov.

T3 ZAPOJENIE SA MLÁDEŽE DO FORMÁLNEHO DOBROVOLNÍCTVA ZA POSLEDNÝCH 12 MESIACOV (V %)

ZAPOJENIE SA DO FORMÁLNEHO DOBROVOLNÍCTVA	VEKOVÉ SKUPINY MLÁDEŽE			SPOLU
	15 – 19	20 – 24	25 – 30	15 – 30
ÁNO	52,8	46,4	51,0	50,0
NIE	47,2	53,6	49,0	50,0
SPOLU	100,0	100,0	100,0	100,0

N = 806

Zdroj: vlastné spracovanie

V porovnaní s rokom 2011 sme zaznamenali výrazný nárast participácie mladých ľudí vo formálnom dobrovoľníctve. Kým v roku 2011 v dobrovoľníctve participovalo 25,7 percenta mladých ľudí vo veku 15 až 29 rokov, v roku 2017 to bola až polovica. Medzi jednotlivými vekovými skupinami pritom nenachádzame významné odlišnosti a ich participácia v dobrovoľníctve je približne rovnaká.

T4 ZAPOJENIE SA MLÁDEŽE DO NEFORMÁLNEHO DOBROVOLNÍCTVA ZA POSLEDNÝCH 12 MESIACOV (V %)

ZAPOJENIE SA DO NEFORMÁLNEHO DOBROVOLNÍCTVA	VEKOVÉ SKUPINY MLÁDEŽE			SPOLU
	15 – 19	20 – 24	25 – 30	15 – 30
ÁNO	48,7	51,4	44,8	47,8
NIE	51,3	48,6	55,2	52,2
SPOLU	100,0	100,0	100,0	100,0

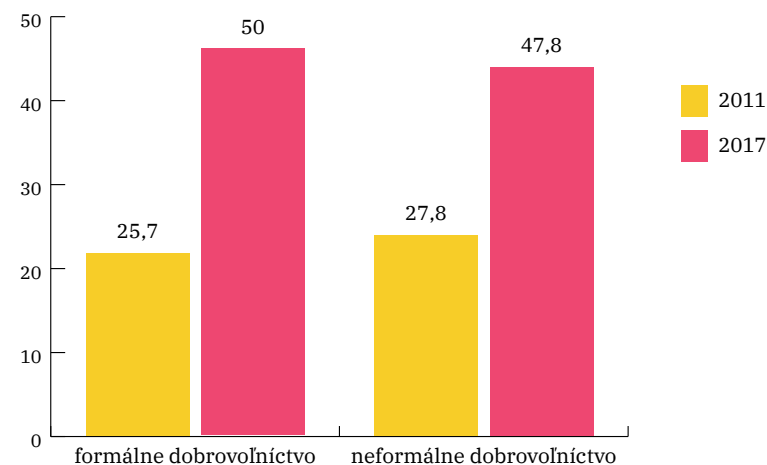
N = 801

Zdroj: vlastné spracovanie

Podobne je to v oblasti neformálneho dobrovoľníctva, do ktorého sa v posledných 12 mesiacoch zapojilo 47,8 percenta mladých ľudí. V tomto prípade sa v porovnaní s výskumom v roku 2011 situácia významne nezmenila, v roku 2011 sa do neformálnych dobrovoľníckych aktivít zapojilo 44,7 percenta mladých ľudí. Významne však stúpla participácia najmladšej vekovej skupiny. Táto podľa výsledkov výskumu v roku 2011 bola najmenej zapojenou skupinou v oboch typoch dobrovoľníctva, pričom v neformálnom dobrovoľníctve išlo o významný rozdiel. Len 27,8 percenta mladých ľudí vo veku 15 až 19 rokov bolo zapojených do neformálneho dobrovoľníctva, v porovnaní s rokom 2017 je nárast až o viac ako 20 percent.

Pri porovnaní participácie mladých ľudí vo formálnom a neformálnom dobrovoľníctve nachádzame tiež odlišnosti oproti roku 2011. Kým v roku 2011 bola v celkovej populácii aj v rámci mládeže preukázaná vyššia miera participácie ľudí v neformálnych ako vo formálnych dobrovoľníckych aktivitách, v roku 2017 sme u mladých ľudí zaznamenali opačný pomer, aj keď participácia je pomerne vyrovnaná. Pozri graf G1.

G1 PARTICIPÁCIA MLÁDEŽE V DOBROVOLNÍCTVE V ROKOCH 2011 A 2017 (V %)

N (2011) = 327; N (2017) = 806

Zdroj: vlastné spracovanie

Vysoký počet dobrovoľníkov, ktorí sú aktívni vo formálnom dobrovoľníctve, sú zároveň aktívni v neformálnych dobrovoľníckych aktivitách a naopak. Z celkového počtu respondentov a respondentiek sa až 520 (64,9 percent) angažovalo aspoň v jednej forme dobrovoľníctva. Pritom až 263 ľudí (čo predstavuje 32,8 percent z celkového počtu respondentov respondentiek) je aktívnych vo formálnych aj v neformálnych dobrovoľníckych aktivitách. Nepotvrdilo sa, že by aktivita v jednej oblasti bránila angažovaniu sa v inej, práve naopak.

T5 SÚVISLOSŤ ZAPOJENIA SA VO FORMÁLNOH A NEFORMÁLNOH DOBROVOLNÍCTVE (V POČTOCH)

DOBROVOLNÍCTVO		NEFORMÁLNE		SPOLU
		ÁNO	NIE	
FORMÁLNE	ÁNO	263	137	400
	AR	10,1	-10,1	
	NIE	120	281	401
	AR	-10,1	10,1	
SPOLU		383	418	801

$p < 0,001$

Zdroj: vlastné spracovanie

Vyššia miera participácie mladých ľudí vo formálnom ako neformálnom dobrovoľníctve môže byť dôkazom rozvoja infraštruktúry manažovaného dobrovoľníctva v posledných rokoch a zároveň výrazom nových trendov v tejto oblasti spojených s vzostupom reflexívneho vzorca dobrovoľníctva.

Medzi formálnymi dobrovoľníkmi a dobrovoľníčkami prevažujú tí, ktorí sa dobrovoľníctvu venujú dlhodobo, t. j. viac ako jeden rok (pozri T6). Menej ako jeden rok pôsobí v dobrovoľníctve 20,3 percenta formálnych dobrovoľníkov a dobrovoľníčok.

T6 DĹŽKA VYKONÁVANIA FORMÁLNEHO DOBROVOLNÍCTVA

DĹŽKA VYKONÁVANIA FORMÁLNEHO DOBROVOLNÍCTVA	N	%	TYPOLÓGIA	N	%
Len v posledných 12-tich mesiacoch	82	20,3	Krátkodobé	82	20,3
1 až 2 roky	103	25,5	Dlhodobé	322	79,7
2 až 3 roky	107	26,5			
3 až 5 rokov	85	21,0			
viac ako 5 rokov	27	6,7			
SPOLU	404	100		404	100

Zdroj: vlastné spracovanie

Z hľadiska frekvencie alebo pravidelnosti vykonávania formálneho dobrovoľníctva prevažujú pravidelní dobrovoľníci a dobrovoľníčky (62,7 percent

formálnych dobrovoľníkov a dobrovoľníčok), t. j. tí, ktorí sa dobrovoľníctvu venujú raz za mesiac a častejšie. Pozri T7.

T7 FREKVENCIA VYKONÁVANIA FORMÁLNEHO DOBROVOLNÍCTVA

FREKVENCIA VYKONÁVANIA FORMÁLNEHO DOBROVOLNÍCTVA	N	%	TYPOLÓGIA	N	%
Takmer denne	13	3,2	Pravidelné	255	62,7
Každý týždeň	119	29,2			
Aspoň raz za mesiac	123	30,2			
Aspoň raz za 3 mesiace	71	17,4	Nepravidelné	152	37,3
Raz alebo dvakrát za rok	81	19,9			
SPOLU	407	100		407	100

Zdroj: vlastné spracovanie

Tieto charakteristiky sa významne oproti roku 2011 nelíšia, aj keď v prípade frekvencie sme zaznamenali vzostup nepravidelných dobrovoľníkov a dobrovoľníčok. Kým v roku 2011 menej ako raz za mesiac formálne pomáhala 22,6 percent mladých ľudí, v roku 2017 uprednostnilo jednorazovú pomoc 37,3 percenta mladých dobrovoľníkov a dobrovoľníčok.

Pravidelnosť je typická aj pre neformálne dobrovoľníctvo. Neformálnemu dobrovoľníctvu sa pravidelne venuje 63,7 percent dobrovoľníkov a dobrovoľníčok. Aj v tomto prípade sme však zaznamenali aj vzostup nepravidelného dobrovoľníctva, ktorému sa v roku 2011 venovalo 26,9 percent a v roku 2017 už 36,3 percent mladých dobrovoľníkov a dobrovoľníčok.

T8 FREKVENCIA VYKONÁVANIA NEFORMÁLNEHO DOBROVOLNÍCTVA

FREKVENCIA VYKONÁVANIA NEFORMÁLNEHO DOBROVOLNÍCTVA	N	%	TYPOLÓGIA	N	%
Takmer denne	21	5,2	Pravidelné	258	63,7
Každý týždeň	105	25,9			
Aspoň raz za mesiac	132	32,6			
Aspoň raz za 3 mesiace	67	16,5	Nepravidelné	147	36,3
Raz alebo dvakrát za rok	80	19,8			
SPOLU	405	100		405	100

Zdroj: vlastné spracovanie

Medzi stabilitou a frekvenciou formálnej dobrovoľníckej činnosti bola dokázaná pozitívna súvislosť. Znamená to, že dobrovoľníci a dobrovoľníčky, ktorí sa formálnemu dobrovoľníctvu venujú dlhodobo, sa mu zároveň venujú aj pravidelne a naopak. V roku 2011 sa pritom táto súvislosť nepreukázala. 56,4 percent formálnych dobrovoľníkov a dobrovoľníčok sa angažuje dlhodobo a pravidelne. *Nový štýl dobrovoľníctva, t. j. krátkodobý a príležitostný, sa týka stále nízkeho percenta formálnych dobrovoľníkov a dobrovoľníčok – 12,4 percenta, ale oproti roku 2011 je to vyššie percento (v roku 2011 nový štýl dobrovoľníctva reprezentovalo len 4,5 percenta formálnych dobrovoľníkov a dobrovoľníčok). Tzv. epizodické dobrovoľníctvo nie je stále pre mladých dobrovoľníkov a dobrovoľníčky charakteristickým.*

T9 SÚVISLOSŤ DĹŽKY A FREKVENCIE VYKONÁVANIA FORMÁLNEHO DOBROVOĽNÍCTVA (V POČTOCH)

DOBROVOĽNÍCTVO		FREKVENCIA VYKONÁVANIA FD		SPOLU
		PRAVIDELNÉ	NEPRAVIDELNÉ	
DĹŽKA VYKONÁVANIA FD	DLHODOBÉ	223	94	317
	AR	5,5	-5,5	
	KRÁTKODOBÉ	29	49	78
	AR	-10,1	10,1	
SPOLU		252	143	395

$p < 0,001$

Zdroj: vlastné spracovanie

4. SOCIÁLNY PROFIL MLADÝCH DOBROVOĽNÍKOV A DOBROVOĽNÍČOK

Súvislosť dobrovoľníckej angažovanosti s vybranými sociálno-demografickými charakteristikami významne dokrešľuje obraz o štýle dobrovoľníckej participácie mládeže. V tejto časti stručne charakterizujeme sociálny profil mladých dobrovoľníkov a dobrovoľníčok, a to za formálne aj neformálne dobrovoľníctvo v posledných 12 mesiacoch. Okrem toho sme odlišnosti vzhľadom na vybrané sociálno-demografické charakteristiky sledovali aj vo vzťahu k dĺžke a frekvencii dobrovoľníctva. Sociálny profil dobrovoľníkov a dobrovoľníčok v niektorých prípadoch dokrešľujú aj informácie o oblastiach pôsobenia organizácií, v ktorých dobrovoľníci a dobrovoľníčky pracovali, a kategorizácia dobrovoľníckych aktivít. Týmto aspektom dobrovoľníctva sa síce venujeme podrobnejšie až v ďalších častiach monografie, pre analýzu dobrovoľníctva vo vzťahu k vytypovaným sociálno-demografickým charakteristikám respondentov a respondentiek ich však považujeme za dôležité uviesť v tejto časti.

4.1. DOBROVOĽNÍCTVO MLÁDEŽE A VEK

Ako sme uviedli, medzi jednotlivými vekovými skupinami mládeže nenachádzame významné odlišnosti v participácii vo formálnom a neformálnom dobrovoľníctve. Zaujímavé rozdiely sme však zaznamenali v dĺžke, frekvencii, oblasti pôsobenia organizácie a zapojenia do konkrétnych dobrovoľníckych aktivít.

Vo vzťahu k dĺžke vykonávania dobrovoľníckych aktivít sme zistili tieto rozdiely ($p < 0,000$). *Významne menej dlhodobých dobrovoľníkov a dobrovoľníčok nachádzame v najmladšej vekovej kategórii, naopak významne viac sa dlhodobo angažuje najstaršia veková skupina.* Tieto rozdiely sú prirodzené a dokazujú, že k nárastu participácie v dobrovoľníctve dochádza najmä po 15. roku života. To zodpovedá aj právnej úprave dobrovoľníctva na Slovensku. U mladších vekových skupín hovoríme pri ich participácii v dobrovoľníctve o výchove k dobrovoľníctvu.

Rozdiely vo frekvencii dobrovoľníckych aktivít ($p = 0,001$) dokazujú, že *s vekom stúpa pravidelnosť dobrovoľníctva.* Pre najmladšiu vekovú skupinu je typické nepravidelné dobrovoľníctvo a pre najstaršiu pravidelné angažovanie sa.

Významné odlišnosti vo vzťahu k veku sme zistili aj pri prioritnej oblasti pôsobenia organizácie, pre ktorú mladí ľudia vykonávali dobrovoľnícke

činnosti ($p = 0,03$). Tieto rozdiely sú spôsobené *výrazne vyššou participáciou mladých ľudí z najnižšej vekovej skupiny v detských a mládežníckych organizáciách.* Zároveň v tejto oblasti pôsobí významne menej mladých ľudí vo vekovej skupine 25 až 30 rokov. Tieto rozdiely dokumentujú aj zistenia vo vzťahu k vykonávaným dobrovoľníckym aktivitám.

Pri zapojení sa do konkrétnych dobrovoľníckych aktivít sme rozdiely ($p = 0,05$) vo vzťahu k vekovým skupinám mladých ľudí zaznamenali v prípade niekoľkých typov aktivít:

- pri realizácii verejných zbierok a organizovaní voľnočasových aktivít sa angažuje významne viac mladých ľudí vo veku 15 až 19 rokov a významne menej mladých ľudí vo veku od 25 do 30 rokov;
- do lektorskej činnosti, poskytovania poradenstva, informácií či tlmočenia a prekladania sa zapájania významne viac mladých ľudí vo veku od 15 do 19 rokov a významne menej 20- až 24-ročných.

4.2. DOBROVOĽNÍCTVO MLÁDEŽE A ROD

Do formálneho aj neformálneho dobrovoľníctva sa v posledných 12-tich mesiacoch zapojilo významne menej mužov a významne viac žien z radov mládeže. Pozri tabuľky T10 a T11.

T10 ZAPOJENIE MLADÝCH ĽUDÍ DO FORMÁLNEHO DOBROVOĽNÍCTVA V POSLEDNÝCH 12-TICH MESIACHOCH Z HĽADISKA RODU (V %)

ZAPOJENIE SA DO FORMÁLNEHO DOBROVOĽNÍCTVA		ROD	
		MUŽI	ŽENY
ÁNO	%	45,9	54,1
	AR	-2,3	2,3
NIE	%	54,1	45,9
	AR	2,3	-2,3
SPOLU	%	100,0	100,0

$N = 806, p = 0,02$

Zdroj: vlastné spracovanie

T11 ZAPOJENIE MLÁDEŽI DO NEFORMÁLNEHO DOBROVOĽNÍCTVA V POSLEDNÝCH 12-TICH MESAČOCH Z HĽADISKA RODU (V %)

ZAPOJENIE DO NEFORMÁLNEHO DOBROVOĽNÍCTVA		ROD	
		MUŽI	ŽENY
ÁNO	%	42,3	53,2
	AR	-3,1	3,1
NIE	%	57,7	46,8
	AR	3,1	-3,1
SPOLU	%	100,0	100,0

$N = 801, p = 0,002$

Zdroj: vlastné spracovanie

Kým v roku 2011 ani v dlhodobom sledovaní súvislosť dobrovoľníctva a rodu nebola v celej populácii na Slovensku ani u mládeže preukázaná, naše výsledky dokazujú, že *dobrovoľníctvo mládeže je významne spojené s rodom*.

V prípade dĺžky a frekvencie nenachádzame v rámci formálneho dobrovoľníctva vzhľadom na rod významné odlišnosti. Potvrdené rozdiely sú však v prípade frekvencie neformálneho dobrovoľníctva ($p = 0,05$), v ktorom sa ženy angažujú pravidelnejšie ako muži.

Zaujímavé zistenia dokumentujúce rodovú diferenciáciu dobrovoľníctva mládeže nachádzame aj v oblastiach pôsobenia organizácií, v ktorých boli dobrovoľníci a dobrovoľníčky aktívni a aktívne ($p < 0,001$) a v rámci niektorých aktivít, do ktorých boli zapojení a zapojené.

Muži sa významne viac zapájajú do organizácií pôsobiacich v oblasti športu a v oblasti prevencie a pomoci v prípade humanitárnych katastrof (rovnako ako v roku 2011). Na druhej strane ženy sú významne viac aktívne v oblasti sociálnych služieb pre deti, mládež, rodinu, ľudí so zdravotným znevýhodnením, seniorov a ďalšie skupiny. V ostatných oblastiach sa odlišnosti neprejavili. Táto diferenciácia odráža rozloženie platených profesionálov a profesionálok v uvedených oblastiach. Vedenie športových aktivít a klubov je aj podľa našich skúseností na Slovensku skôr doménou mužov ako žien a rovnako aj v oblasti prevencie a pomoci v prípade humanitárnych katastrof sa skôr zapájajú muži. V tejto oblasti sú tradične veľmi aktívne napríklad hasičské zbory, v ktorých je dominantným mužské zastúpenie. Oblasť sociálnych služieb je na druhej strane aj v rámci profesionálneho pôsobenia oblasťou s významnou prevahou žien.

Rodové odlišnosti vzhľadom na zapojenie do organizácií kopírujú aj dobrovoľnícke aktivity. Čo sa týka dobrovoľníckych aktivít, ženy

sú významne viac aktívne v rámci fundraisingových aktivít a účasti na verejných zbierkach, ale tiež pri sprevádzaní a navštevovaní ľudí či sociálno-psychologickej podpore ľudí v domácnostiach, nemocniciach, hospicioch, zariadeniach sociálnych služieb. Na druhej strane muži sa významne viac zapájajú do poskytovania prvej pomoci, hasičských prác, pátracej a záchranárskej činnosti, do prác súvisiacich s údržbou, opravami alebo výstavbou zariadení, nehnuteľností či kultúrnych pamiatok a aktívnejší sú tiež v rámci bezplatného plnenia funkcie člena výboru, správnej rady, trénera alebo rozhodcu.

4.3. DOBROVOĽNÍCTVO MLÁDEŽI A VZDELANIE

Vzdelanie je diferencujúcim faktorom angažovania sa mladých ľudí len vo formálnom dobrovoľníctve. V miere angažovanosti vo formálnom dobrovoľníctve v posledných 12-tich mesiacoch sme vzhľadom na vzdelanie zaznamenali štatisticky významný rozdiel ($p < 0,001$). Pri mládeži si ale musíme uvedomiť, že výsledky môžu byť skreslené aj tým, že určité skupiny mladých ľudí vo výskume nemali možnosť dosiahnuť vyšší stupeň vzdelania. Z tohto dôvodu analyzujeme rozdiely len pri zapojení sa do dobrovoľníctva a pri dĺžke, frekvencii a nie pri činnostiach a oblasti pôsobenia organizácií.

T12 ZAPOJENIE MLÁDEŽI DO FORMÁLNEHO DOBROVOĽNÍCTVA V POSLEDNÝCH 12-TICH MESAČOCH Z HĽADISKA VZDELANIA (V %)

FORMÁLNE DOBROVOĽNÍCTVO		VZDELANIE			
		ZÁKLADNÉ	SŠ BEZ MATURITY	SŠ S MATURITOU	VŠ
ÁNO	%	56,0	34,0	54,1	64,9
	AR	1,8	-6,1	1,5	3,8
NIE	%	44,0	66,0	45,9	35,1
	AR	-1,8	6,1	-1,5	-3,8
SPOLU	%	100,0	100,0	100,0	100,0

$N = 806, p < 0,000$

Zdroj: vlastné spracovanie

Do formálneho dobrovoľníctva sú významne menej zapojení mladí ľudia so stredoškolským vzdelaním bez maturity a významne viac sa angažujú mladí ľudia s vysokoškolským vzdelaním. Oproti roku 2011 sme zaznamenali vyššiu participáciu mladých ľudí so základným vzdelaním, čo ale v našom prípade môžu byť študenti a študentky stredných škôl, ktorí ešte nemajú ukončené stredoškolské vzdelanie. Následne participácia s výškou vzdelania stúpa.

Rozdiely vo vzťahu k vzdelaniu nachádzame aj v dĺžke angažovania sa a frekvencii dobrovoľníckych aktivít. Významne menej sú dlhodobo do dobrovoľníctva zapojení mladí ľudia zo základným vzdelaním ($p < 0,001$). Na druhej strane viac dlhodobých dobrovoľníkov a dobrovoľníčok nachádzame medzi mladými ľuďmi so stredoškolským vzdelaním s maturitou a s vysokoškolským vzdelaním. S výškou vzdelania stúpa aj angažovanie sa v pravidelných dobrovoľníckych aktivitách ($p < 0,001$). Mladí ľudia so základným vzdelaním sa angažujú skôr nepravidelne, pre mládež s vysokoškolským vzdelaním je typickejšia pravidelná pomoc.

Aj v prípade mládeže sa vzdelanie preukázalo ako pomerne stabilná charakteristika sociálneho profilu dobrovoľníkov a dobrovoľníčok. Vyššie vzdelanie je všeobecne stabilným korelátom formálneho dobrovoľníctva vo väčšine krajín. Musick a Wilson (2008) uvádzajú, že vzdelanie je jedným z najkonzistentnejších prediktorov dobrovoľníctva vôbec. Ľudia s vyšším vzdelaním sú celkovo aktívnejší v rámci občianskej participácie, zaujímajú sa o spoločenské dianie i život v komunite.

4.4. DOBROVOĽNÍCTVO MLÁDEŽE A LOKALITA BÝVANIA

Vo vzťahu k lokalite bývania sme rozdiely sledovali vzhľadom na mestské/vidiecke prostredie a na kraj. Oproti roku 2011 sme zaznamenali viacero odlišností v tejto charakteristike sociálneho profilu dobrovoľníkov a dobrovoľníčok.

Pri formálnom dobrovoľníctve mládeže sme zaznamenali *významné rozdiely* ($p = 0,002$) vzhľadom na charakter lokality bývania, naopak neformálne dobrovoľníctvo mládeže charakter lokality bývania nediferencuje. V roku 2011 boli tieto rozdiely v celej populácii opačné, t. j. diferencované vzhľadom na mestské alebo vidiecke prostredie boli len neformálne dobrovoľnícke aktivity, pričom vyššia participácia v neformálnom dobrovoľníctve bola zaznamenaná v prípade respondentov a respondentiek pochádzajúcich z vidieka.

T13 ZAPOJENIE MLÁDEŽE DO FORMÁLNEHO DOBROVOĽNÍCTVA V POSLEDNÝCH 12-TICH MESIACHOCH Z HĽADISKA LOKALITY BÝVANIA – MESTO/VIDIEK (V %)

ZAPOJENIE SA DO FORMÁLNEHO DOBROVOĽNÍCTVA		LOKALITA BÝVANIA	
		MESTO	VIDIEK
ÁNO	%	55,2	44,5
	AR	3,0	-3,0
NIE	%	44,8	55,5
	AR	-3,0	3,0
SPOLU	%	100,0	100,0

$N = 806; p = 0,002$

Zdroj: vlastné spracovanie

Vo formálnom dobrovoľníctve sa za posledných 12 mesiacov angažovali viac respondenti a respondentky, ktorí bývajú v meste, ako tí, ktorí bývajú na vidieku. Rozdiely nachádzame aj v dĺžke angažovania sa ($p = 0,04$), pričom významne viac dlhodobých dobrovoľníkov a dobrovoľníčok nachádzame v meste. Pri frekvencii vykonávania dobrovoľníctva neboli medzi respondentmi a respondentkami z mesta a vidieka rozdiely.

V oblasti pôsobenia organizácie, pre ktorú mladí ľudia dobrovoľnícky pracovali, nachádzame rozdiely ($p = 0,002$) v rámci troch typov organizácií. Mladí ľudia žijúci v meste sa významne viac angažovali v organizáciách pôsobiacich v oblasti životného prostredia a obhajoby záujmov a politiky. Pre mladých ľudí na vidieku je typické zapojenie do organizácií pôsobiacich v oblasti cirkevných a náboženských aktivít. Tieto zistenia súvisia i s odlišnosťami v oblasti vykonávaných dobrovoľníckych aktivít. Kým mládež na vidieku je významne viac zapojená do fundraisingových aktivít ako získavanie finančných zdrojov, oslovanie darcov, účasť na verejnej zbierke ($p = 0,015$), mládež v meste je viac aktívna pri aktivitách zameraných na zachovávanie, ochranu a obnovu životného prostredia, starostlivosť o zvieratá a ochranu voľne žijúcich zvierat ($p = 0,02$).

Zapojenie sa mladých ľudí do formálneho aj neformálneho dobrovoľníctva je diferencované aj z hľadiska kraja. Odlišnosti v prípade formálneho dobrovoľníctva ($p = 0,047$) sú spôsobené významne vyššou dobrovoľníckou participáciou respondentov a respondentiek z Prešovského kraja a významne nižšou participáciou mladých ľudí z Trenčianskeho a Žilinského kraja. V prípade neformálneho dobrovoľníctva sa odlišnosti vzťahujú najmä na významne vyššie zapojenie mládeže z Prešovského kraja ($p = 0,002$).

4.5. DOBROVOLNÍCTVO MLÁDEŽE A EKONOMICKÁ POZÍCIA, RODINNÝ STAV A VIEROVYZNANIE

Ekonomická pozícia diferencuje len zapojenie mládeže do formálneho dobrovoľníctva ($p < 0,001$). Zapojenie mládeže do neformálneho dobrovoľníctva nie je spojené s ekonomickou pozíciou. Najvyššiu mieru zapojenia sa do dobrovoľníctva vykazujú študenti a študentky vysokých a stredných škôl, po nich nasledujú pracujúci mladí ľudia. Najnižšia miera participácie sa spája stále s nezamestnanými respondentmi a respondentkami (oproti roku 2011 sa situácia nezmenila).

T14 ZAPOJENIE MLÁDEŽE DO FORMÁLNEHO DOBROVOLNÍCTVA V POSLEDNÝCH 12-TICH MESIACHOCH Z HĽADISKA SOCIÁLNO-EKONOMICKEJ POZÍCIE (V %)

ZAPOJENIE SA DO FORMÁLNEHO DOBROVOLNÍCTVA		SOCIÁLNO-EKONOMICKÁ POZÍCIA				
		PRACUJÚCI	NEZAMESTNANÝ	ŠTUDENT SŠ	ŠTUDENT VŠ	MATERSKÁ/RODIČOVSKÁ DOVOLENKA
ÁNO	%	49,6	23,1	59,1	60,5	37,5
	AR	-0,2	-4,0	2,8	2,1	-2,4
NIE	%	50,4	76,9	40,9	39,5	62,5
	AR	0,2	4,0	-2,8	-2,1	2,4
SPOLU	%	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

$N = 806; p < 0,001$

Zdroj: vlastné spracovanie

Diferencovaná vo vzťahu k ekonomickej pozícii je tiež dĺžka a frekvencia vykonávania dobrovoľníckych aktivít ($p < 0,001$). Dlhodobejšie a pravidelnejšie sa angažujú pracujúci mladí ľudia, krátkodobejšie a nepravidelne boli zapojení nezamestnaní mladí ľudia a študenti a študentky stredných škôl. Odlišnosti z hľadiska ekonomickej pozície sme zaznamenali aj v oblasti pôsobenia organizácie a typológii formálnych dobrovoľníckych aktivít, keďže sme ale v niektorých položkách zaznamenali nízke počty respondentov a respondentiek, nebudeme údaje analyzovať.

Zapojenie mládeže do dobrovoľníctva nesúvisí s rodinným stavom ani vierovyznaním. Ani v jednom indikátore sme nepreukázali súvislosť. Odlišnosti sme zaznamenali v prípade oblasti pôsobenia organizácie a typológii formálnych dobrovoľníckych aktivít, ale vzhľadom na nízke počty v niektorých položkách ich neinterpretujeme.

4.6. DOBROVOLNÍCTVO MLÁDEŽE A ČLENSTVO

Dobrovoľníctvo mládeže je významne spojené s členstvom. Na túto skutočnosť poukazuje viacero skutočností. Z celkového počtu respondentov a respondentiek je členom nejakej organizácie 38,8 percenta.

T15 ČLENSTVO RESPONDENTOV A RESPONDENTIEK V ORGANIZÁCIÁCH

ČLENSTVO	N	%
JE ČLENOM/ČLENKOU	313	38,8
NIE JE ČLENOM/ČLENKOU	493	61,2
SPOLU	806	100,0

Zdroj: vlastné spracovanie

Na úzke spojenie formálneho dobrovoľníctva a členstva poukazuje aj tabuľka T16.

T16 ZAPOJENIE MLÁDEŽE DO FORMÁLNEHO DOBROVOLNÍCTVA V POSLEDNÝCH 12-TICH MESIACHOCH Z HĽADISKA ČLENSTVA (V %)

FORMÁLNE DOBROVOLNÍCTVO		ČLENSTVO	
		ÁNO	NIE
ÁNO	%	77,3	32,7
	AR	12,4	-12,4
NIE	%	22,7	67,3
	AR	-12,4	12,4
SPOLU	%	100,0	100,0

$N = 806; p < 0,001$

Zdroj: vlastné spracovanie

Z respondentov a respondentiek, ktorí sú členmi nejakej organizácie, sa do formálneho dobrovoľníctva v posledných 12-tich mesiacoch zapojilo až 77,3 percent, na druhej strane viac ako 67 percent nečlenov je v dobrovoľníctve neaktívnych. Dobrovoľníci a dobrovoľníčky s členstvom sú zároveň vo formálnom dobrovoľníctve aktívni dlhodobejšie v porovnaní s nečlenmi ($p < 0,001$) a pravidelnejšie ($p < 0,001$).

Vo vzťahu k vykonávaným dobrovoľníckym aktivitám sme zaznamenali tieto odlišnosti: Mladí ľudia, ktorí nie sú členmi organizácií, sa významne viac zapájajú do aktivít, v ktorých sa venujú sprevádzaniu a navštevovaniu ľudí, sociálno-psychologickej podpore ľudí v domácnostiach, nemocniciach,

hospicích, zariadeniach sociálnych služieb ($p = 0,003$). Na druhej strane mladí ľudia – členovia organizácií sú aktívnejší ako členovia výborov, správnych rád, rozhodcovia a tréneri ($p = 0,013$).

Úzke spojenie členstva a dobrovoľníctva sme zistili aj v prípade neformálnej pomoci, a to v posledných 12-tich mesiacoch ($p < 0,001$).

T17 ZAPOJENIE SA DO NEFORMÁLNEHO DOBROVOĽNÍCTVA V POSLEDNÝCH 12-TICH MESIACHOCH Z HLADISKA ČLENSTVA (V %)

NEFORMÁLNE DOBROVOĽNÍCTVO		ČLENSTVO	
		ÁNO	NIE
ÁNO	%	56,3	58,9
	AR	3,8	-3,8
NIE	%	43,7	41,1
	AR	-3,8	3,8
SPOLU	%	100	100

$N = 969; p < 0,001$

Zdroj: vlastné spracovanie

Z respondentov a respondentiek, ktorí sú členmi/členkami nejakej organizácie, sa viac ako 56 percent venuje aj neformálnej dobrovoľníckej pomoci. Na druhej strane nečlenovia sú menej aktívni aj v tejto forme dobrovoľníctva. Z hľadiska dĺžky a frekvencie neformálneho dobrovoľníctva a členstva sme štatisticky významné odlišnosti nezaznamenali.

Spojenie dobrovoľníctva a členstva je pre Slovensko tiež jednou zo stabilných charakteristík. Zároveň je toto spojenie odrazom dvoch skutočností. Na jednej strane ľudia spoločensky aktívni, t. j. v tomto prípade členovia a členky organizácií, majú tendenciu angažovať sa výraznejšie aj vo sfére dobrovoľníctva. Na druhej strane toto spojenie je prejavom tradičného štýlu dobrovoľníctva.

5. OBLASTI A ZAMERANIE FORMÁLNEHO DOBROVOĽNÍCTVA MLÁDEŽE

Ďalšie dimenzie, ktoré dokresľujú obraz o dobrovoľníctve, predstavujú organizačný kontext dobrovoľníctva a aktivity, ktoré dobrovoľníci a dobrovoľníčky vykonávajú.

Medzi organizácie, v ktorých dobrovoľníci a dobrovoľníčky pracovali alebo prostredníctvom ktorých vykonávali dobrovoľnícke aktivity, zaraďujeme vo výskume organizácie pôsobiace v oblasti verejného sektora (štátne organizácie, regionálna alebo miesta samospráva, organizácie zriadené regionálnou alebo miestnou samosprávou), v oblasti tretieho sektora a špeciálne sme ako typ organizácie vybrali školy. Pri typológii organizácií z hľadiska zamerania ich činnosti vychádzame z upravenej medzinárodnej klasifikácie neziskových organizácií (ICNPO). Aj keď sa táto vzťahuje len na organizácie tretieho sektora, je podľa nášho názoru využiteľná aj pre verejné či súkromné organizácie, v rámci ktorých dobrovoľníci a dobrovoľníčky pôsobia. Pri typológii dobrovoľníckych aktivít a činností v rámci formálneho dobrovoľníctva sme vychádzali z metodiky výskumu Dobrovoľníctvo na Slovensku – výskumné reflexie (Brozmanová Gregorová et al., 2012).

Údaje o type organizácie a oblasti jej činnosti sme zisťovali len u tzv. hlavnej organizácie dobrovoľníka/dobrovoľníčky, t. j. u tej, ktorú považoval za najdôležitejšiu. Prehľad zistení z hľadiska typu organizácie je uvedený v tabuľke T18.

T18 TYP ORGANIZÁCIE, PRE KTORÚ DOBROVOĽNÍCI A DOBROVOĽNÍČKY PRACOVALI (V %)

TYP ORGANIZÁCIE	%
nezisková mimovládna organizácia	56,5
organizácia zriadená regionálnou alebo miestnou samosprávou, mestský (obecný) úrad, úrad samosprávneho kraja	20,8
škola	12,2
štátna organizácia, štátny podnik, organizácia štátnej správy	4,4
neviem	6,1
SPOLU	100,0

N = 403

Zdroj: vlastné spracovanie

Ako sme predpokladali, *najviac formálnych dobrovoľníkov a dobrovoľníčok (56,5 percenta) pôsobil v neziskových mimovládnych organizáciách.* Medzi tieto organizácie sme zaradili okrem užšieho vymedzenia, ktoré zahŕňa v našich podmienkach občianske združenia, neziskové organizácie poskytujúce verejnoprospešné služby, nadácie a neinvestičné fondy aj politické strany, cirkvi a cirkevné spoločenstvá. Rovnako vo svete je oblasť tretieho sektora najväčšou oblasťou uplatnenia dobrovoľníkov a dobrovoľníčok, keďže práve organizácie pôsobiace v tejto oblasti sú založené na dobrovoľníckom princípe. Jedna pätina (20,8 percenta) dobrovoľníkov a dobrovoľníčok pracovala pre organizácie v rámci samosprávy a 4,4 percenta pre štátne organizácie. V kontexte dobrovoľníctva mládeže za významný údaj považujeme, že 12,2 percenta dobrovoľníkov a dobrovoľníčok vykonávalo dobrovoľnícke činnosti v škole, respektíve pre školu.

Uvedené zistenia je možné sčasti porovnať aj s výsledkami výskumov realizovaných na Slovensku v tejto oblasti v predchádzajúcich rokoch (Woleková, 2002; Bútorová, 2004; Záverečné správa..., 2004; Brozmanová Gregorová et al., 2012). Všetky uvádzajú, že najväčší priestor pre zapojenie sa dobrovoľníkov a dobrovoľníčok poskytujú mimovládne organizácie a ďalej nasledujú obce, mestá a organizácie štátnej správy. Z hľadiska typológie subjektov ide teda o stabilný ukazovateľ.

Okrem typológie organizácií nás zaujímalo, v akých oblastiach dobrovoľníci a dobrovoľníčky pracujú. Prehľad uvádzame v tabuľke T19. Dobrovoľníci a dobrovoľníčky mali vybrať len jednu oblasť ich tzv. hlavnej organizácie, ktorú považovali za kľúčovú.

T19 OBLASTI ČINNOSTI ORGANIZÁCIÍ, PRE KTORÉ DOBROVOĽNÍCI A DOBROVOĽNÍČKY PRACOVALI (V%)

OBLASŤ ČINNOSTI	%
životné prostredie	14,9
šport	14,2
zdravie	13,2
sociálne služby pre deti, mládež, rodinu, ľudí so zdravotným znevýhodnením, seniorov a ďalšie skupiny	13,2
detské a mládežnícke organizácie	10,0
umenie a kultúra, rekreácia a realizácia záujmov	9,3
vzdelávanie a výskum	7,3
podpora dobročinnosti, darcovstva a dobrovoľníctva a medzinárodné organizácie	5,4

náboženstvo a cirkevné aktivity	4,4
obhajoba záujmov a politika	3,2
prevencia a pomoc v prípade humanitárnych katastrof	2,9
rozvoj komunity a bývania	2,0

N = 403

Zdroj: vlastné spracovanie

Najväčšími oblasťami pôsobenia mladých dobrovoľníkov a dobrovoľníčok sú oblasť životného prostredia, športu, zdravia a sociálnych služieb. Oproti predchádzajúcemu obdobiu došlo k určitým rozdielom v tejto oblasti, ale tieto môžu byť spôsobené odlišne položenou otázkou. Kým vo výskume v roku 2011 si respondenti a respondentky mohli vybrať viacero oblastí pôsobenia organizácie, v našom výskume si mohli vybrať len jednu kľúčovú. Z dlhodobého hľadiska môžeme uvedené oblasti spolu s umením a kultúrou považovať za kľúčové oblasti pôsobenia dobrovoľníkov a dobrovoľníčok. Oproti predchádzajúcemu obdobiu pozorujeme u mladých ľudí pokles najmä v oblasti náboženstva a cirkevných aktivít.

Organizácie, v ktorých dobrovoľníci a dobrovoľníčky pôsobili, je možné ďalej zoskupovať a vytvárať rôzne kategórie, čo dokresľuje obraz o dobrovoľníctve mládeže na Slovensku v ďalšom kontexte.

Vo výskume realizovanom v roku 1998, ktorého výstupy sú súčasťou medzinárodného porovnávacieho výskumu neziskového sektora pod vedením Lestera M. Salamona z Univerzity Johna Hopkinsa, bolo použité rozdelenie organizácií na servisné, expresívne a iné. Expresívnu rolu predstavujú organizácie v oblasti kultúry, umenia, športu, rekreácie, ochrany životného prostredia, politiky, advokácie, odbory a profesijné združenia. Servisná rola zahŕňa oblasti činnosti, ako sú výchova a vzdelávanie, zdravie, sociálne služby, rozvoj komunity a bývania. Medzi iné organizácie sú zaradené medzinárodné organizácie, organizácie podporujúce dobročinnosť, dobrovoľníctvo a darcovstvo a iné, nezaradené organizácie. Prehľad pôsobenia dobrovoľníkov a dobrovoľníčok podľa tejto kategorizácie v jednotlivých rokoch dokumentuje tabuľka T20.

T20 KATEGORIZÁCIA OBLASTÍ PÔSOBIENIA DOBROVOĽNÍKOV A DOBROVOĽNÍČOK PODĽA ROLY DOBROVOĽNÍCTVA (V %)

ROLA DOBROVOĽNÍCTVA	1998* (CELÁ POPULÁCIA)	2011** (CELÁ POPULÁCIA)	2017*** (15 - 30 ROKOV)
Expresívna	64,0	47,5	42,4
Servisná	26,0	43,4	47,6
Iná	10,0	9,1	10,0
SPOLU	100,0	100,0	100,0

Zdroj: *Woleková, 2002; **Brozmanová Gregorová et al., 2012; ***vlastné spracovanie

Aj keď v prípade rokov 1998 a 2011 bola vo výskume sledovaná celá populácia, porovnanie s výsledkami nášho výskumu môže poukazovať na zaujímavé trendy v tejto oblasti. V roku 1998 bola Slovenská republika zaradená medzi krajiny s nízkym rozsahom dobrovoľníctva a prevažujúcou expresívnou rolou, ktorá mala 64-percentné zastúpenie. Servisná rola bola zastúpená len 26 percentami. V roku 2011 napriek značnému posunu stále pretrvávalo zastúpenie expresívnej roly. Na základe výsledkov nášho výskumu môžeme konštatovať, že u mládeže v súčasnosti prevažujeme zastúpenie servisnej roly dobrovoľníctva. To môže byť jednak odrazom stúpajúceho počtu dobrovoľníkov a dobrovoľníčok v oblasti sociálnych služieb a zdravia, ale zároveň môže odrážať posuny v režimoch sociálneho štátu charakteristického pre Slovenskú republiku v roku 1998 a v súčasnosti. V roku 1998 bola Slovenská republika zaradená medzi štáty s tzv. hybridným režimom sociálneho štátu, ktorý bol charakterizovaný prechodom z paternalistického na sociálnodemokratický a vyznačoval sa nízkou mierou participácie ľudí v dobrovoľníctve a prevládajúcou expresívnou rolou dobrovoľníctva. V roku 2011 by sme podľa výsledkov výskumu mohli zaradiť Slovenskú republiku skôr medzi štáty so sociálnodemokratickým modelom sociálneho štátu, v ktorom stále prevláda expresívna rola dobrovoľníctva a rozsah dobrovoľníctva je stredný. V roku 2017 je u mládeže možné pozorovať trend angažovania sa v dobrovoľníctve so servisnou rolou, čo je typické pre liberálne a korporativistické sociálne štáty.

Nové trendy v dobrovoľníctve súvisiace s procesom modernizácie predpokladajú vyššie zastúpenie ľudí v dobrovoľníckych aktivitách verejnoprospešných organizácií zameraných na advokáciu. Za účelom našej analýzy sme preto využili typológiu oblastí pôsobenia organizácií Friča a Pospíšilovej (2010). Organizácie rozdeľujú v niekoľkých líniách, a to na základe sledovaného záujmu na vzájomneprospešné a na verejnoprospešné, na základe zamerania činnosti na poskytujúce služby a advokačné a na základe obdobia ich vzniku a kontextu fungovania na tzv. „staré“ a „nové“ organizácie. Aj keď uvedené členenie má svoje obmedzenia a zahŕňa len organizácie v rámci tretieho sektora, považujeme za užitočné previesť uvedenú analýzu aj v našom prípade.

T21 TYPOLOGIA ORGANIZÁCIÍ MLADÝCH DOBROVOĽNÍKOV A DOBROVOĽNÍČOK PODĽA ZAMERANIA ČINNOSTI A ZÁUJMU

ZAMERANIE ČINNOSTI	SLEDOVANÝ ZÁUJEM	
	VZÁJOMNEPROSPEŠNÉ	VEREJNOPROSPEŠNÉ
POSKYTOVANIE SLUŽIEB	<i>Staré záujmové, servisné</i> (šport, rekreácia a realizácia záujmov, umenie, kultúra, komunitný rozvoj, náboženstvo a cirkevné aktivity, detské a mlá- dežnícke organizácie)	<i>Nové servisné</i> (sociálne služby, zdravie, vzdelávanie a výskum, prevencia a pomoc v prípade humanitárnych a prírodných katastrof)
	39,9 %	36,6 %
ADVOKÁCIA (OBHAJOBA ZÁUJMOV)	<i>Staré advokačné</i> (profesijné organizácie, komory, zväzy, odbory)	<i>Nové advokačné</i> (podpora dobročinnosti, darcovstva a dobrovoľníc- tva, životné prostredie, obhajoba záujmov a politika)
	Nezistené u mládeže	23,5 %

N = 403

Zdroj: vlastné spracovanie

Ako dokumentuje tabuľka, mladí ľudia na Slovensku sa ako dobrovoľníci a dobrovoľníčky angažujú najmä v oblasti poskytovania služieb, pričom výraznejšie je ich zastúpenie v staršom type vzájomneprospešných organizácií. Táto skutočnosť súvisí s výrazne vyššou participáciou mladých ľudí v detských a mládežníckych organizáciách fungujúcich na členskom princípe. V nových advokačných organizáciách zameraných na riešenie problémov a zmenu pôsobí 23,5 percenta mladých dobrovoľníkov a dobrovoľníčok. Aj keď ide o oblasť s nižším zastúpením, bolo by možné analyzovať participáciu v tejto oblasti aj ako nástup nových trendov v participácii mládeže. V ostatnom výskume o dobrovoľníctve v ČR pôsobilo v tejto oblasti len 11 percent dobrovoľníkov a dobrovoľníčok (Frič, Pospíšilová, 2010). V porovnaní s celou populáciou na Slovensku v roku 2011 (zastúpenie je 26,5 percenta) je však participácia mládeže v organizáciách patriacich pod tento typ nižšia. Je teda zrejme, že ani oblasti pôsobenia organizácií, v ktorých sú mladí dobrovoľníci a dobrovoľníčky aktívni, nepoukazujú na nový vzorec dobrovoľníckej angažovanosti.

Na Slovensku dobrovoľnícke aktivity charakterizuje kumulácia činností. 42,2 percenta dobrovoľníkov a dobrovoľníčok sa venovalo v posledných 12-tich mesiacoch viacerým dobrovoľníckym aktivitám. Typológiu aktivít formálneho dobrovoľníctva dokumentuje tabuľka T22.

T22 AKTIVITY V RÁMCI FORMÁLNEHO DOBROVOĽNÍCTVA

DOBROVOĽNÍCKE AKTIVITY	N	%*
Organizácia a koordinácia voľno-časových aktivít detí, mládeže, seniorov, klientov v zariadeniach sociálnych služieb	107	26,6
Organizovanie alebo pomoc pri realizácii aktivity alebo podujatia (napr. propagácia organizácie, jej poslania, vybratej témy)	101	25,1
Zapájanie sa do aktivít zameraných na zachovávanie, ochranu a obnovu životného prostredia, starostlivosť o zvieratá a ochranu voľne žijúcich zvierat	101	25,1
Získavanie finančných zdrojov, oslovovanie darcov, účasť na verejnej zbierke	75	18,6
Administratívne činnosti, práca v kancelárii	57	14,1
Poskytovanie prvej pomoci, hasičské práce, pátracia a záchranárska činnosť	49	12,2
Sprevádzanie a navštevovanie ľudí, sociálno-psychologická podpora ľudí v domácnostiach, nemocniciach, hospicioch, zariadeniach sociálnych služieb, bezplatná osobná asistenciacia	47	11,7
Aktívne bezplatné plnenie funkcie: člen výboru, správnej rady, tréner alebo rozhodca	41	10,2
Práce súvisiace s údržbou, opravami alebo výstavbou zariadení, nehnuteľností či kultúrnych pamiatok	37	9,2
Lektorská činnosť, realizácia vzdelávania, školení, poskytovanie poradenstva (sociálneho, psychologického, právneho), poskytovanie informácií, tlmočenie a prekladanie	28	6,9
Medializácia a vzťahy s verejnosťou	25	6,2
Participácia – bezplatná účasť na verejnom rozhodovaní pri riešení verejných problémov, záujmov a/alebo na vytváraní politík na miestnej, regionálnej, národnej a európskej úrovni	18	4,5
Advokácia, obhajoba práv určitej skupiny ľudí, podpora, pomoc ľuďom, ktorých niekto utlačoval, ktorí sami nevedeli získať to, na čo mali nárok	15	3,7

*percentuálny podiel je počítaný z počtu formálnych dobrovoľníkov a dobrovoľníčok, N = 403

Zdroj: Vlastné spracovanie

Najčastejšie vykonávanými aktivitami sú organizácia a koordinácia voľnočasových aktivít detí, mládeže, seniorov, klientov v zariadeniach sociálnych služieb, organizovanie alebo pomoc pri realizácii aktivity alebo podujatia (napr. propagácia organizácie, jej poslania, vybranej témy) a aktivity zamerané na zachovávanie, ochranu a obnovu životného prostredia, starostlivosť o zvieratá a ochranu voľne žijúcich zvierat. Do týchto aktivít sa zapojilo viac ako štvrtina mladých dobrovoľníkov a dobrovoľníčok. Pomerne častými aktivitami sú aj získavanie finančných zdrojov, oslovovanie darcov, účasť na verejnej zbierke a administratívne činnosti a práca v kancelárii.

Zameranie činnosti, ktorej sa dobrovoľníci a dobrovoľníčky venujú, je ďalšou z dimenzií, ktorá je charakterizovaná v súvislosti s novými trendmi v dobrovoľníctve. Pre nový vzorec dobrovoľníctva je pritom charakteristický najmä sociálny aktivizmus, ktorý je typický pre advokačné a participačné dobrovoľnícke aktivity.

T23 KATEGORIZÁCIA FORMÁLNYCH DOBROVOLNÍCKYCH AKTIVÍT

KATEGÓRIE DOBROVOLNÍCKYCH AKTIVÍT	N	% Z POČTU FORMÁLNYCH DOBROVOLNÍKOV	% Z CELKOVÉHO POČTU OZNAČENÝCH AKTIVÍT
Pomoc pri udržiavaní chodu organizácie a naplnení jej poslania	234,0	58,1	41,3
Poskytovanie priamej osobnej pomoci jednotlivcom a skupinám v rámci organizácií, v domácnostiach, na ulici	191	47,4	33,7
Ochrana, starostlivosť a obhajoba záujmov skupín ľudí, životného prostredia, zvierat a kultúrneho dedičstva	126,0	31,3	22,3
Participácia	15	3,7	2,7

Zdroj: vlastné spracovanie

Z hľadiska kategorizácie formálnych dobrovoľníckych aktivít prevažuje medzi aktivitami pomoc pri udržiavaní chodu organizácie a naplnení jej poslania. Táto kategória dobrovoľníckych aktivít zahŕňala činnosti ako napríklad organizovanie alebo pomoc pri realizácii aktivity alebo podujatia, administratívne činnosti, práca v kancelárii, získavanie finančných zdrojov, aktívna účasť na realizácii verejnej zbierky, prekladanie a iné. Na druhom mieste je poskytovanie priamej osobnej pomoci jednotlivcom a skupinám v rámci organizácií, v domácnostiach, na ulici. Do tejto

kategórie sme zaradili napríklad organizáciu a koordináciu voľnočasových aktivít detí, mládeže, seniorov, klientov v zariadeniach sociálnych služieb, lektorskú činnosť, poskytovanie poradenstva a informácií a sprevádzanie a navštevovanie ľudí. Rozdiely medzi týmito dvoma typmi aktivít pritom nie sú výrazné. Menej vykonávanými v porovnaní s týmito typmi aktivít boli advokačné aktivity, medzi ktoré sme zaradili činnosti zamerané na zachovávanie, ochranu a obnovu životného prostredia, starostlivosť o zvieratá a ochranu voľne žijúcich zvierat, práce súvisiace s údržbou, opravami alebo výstavbou zariadení, nehnuteľností či kultúrnych pamiatok a obhajobu práv určitej skupiny ľudí, podporu, pomoc ľuďom, ktorých niekto utláčal, ohrozoval, ktorí sami nevedeli získať to, na čo mali nárok. Aktivity v rámci participácie, pod ktoré sme zaradili bezplatnú účasť na verejnom rozhodovaní pri riešení verejných problémov, záujmov a/alebo na vytváraní politik na miestnej, regionálnej, národnej a európskej úrovni, mali najnižšie zastúpenie. Aj keď oproti roku 2011 je viditeľný nárast v oblasti advokačných aktivít (v roku 2011 mali z celkového počtu aktivít vykonávaných mladými ľuďmi percentuálne zastúpenie 14,9), dobrovoľnícke aktivity svedčia stále skôr o tradičnom štýle angažovania sa mládeže.

6. INFORMOVANOSŤ MLADÝCH ĽUDÍ O DOBROVOĽNÍCTVE

Informovanosť mladých ľudí o dobrovoľníctve je ďalšou z kľúčových dimenzií dobrovoľníctva. S informovanosťou sú úzko prepojené ďalšie súvislosti zapájania mladých ľudí do dobrovoľníctva. Zistenia týkajúce sa spôsobov informovania o dobrovoľníckych príležitostiach hovoria o tom, ako sa mladí ľudia o dobrovoľníctve dozvedeli a prostredníctvom koho sa zapojili. Samotná informovanosť je dôležitou súčasťou získavania a náboru potenciálnych záujemcov o dobrovoľníctvo a ich motivovania k aktívnemu dobrovoľníctvu.

V tabuľke T24 uvádzame prehľad zistení o zdrojoch informovanosti o formálnom dobrovoľníctve u mladých ľudí, ktorí sú aktívnymi dobrovoľníkmi a dobrovoľníčkami. Uvádzané údaje sú zoradené vzostupne, t. j. od najviac frekventovaných zdrojov informovanosti až po najmenej frekventované. Frekventovanosť je vyjadrením častosti výskytu uvedeného spôsobu informovania o dobrovoľníckych príležitostiach v skupine mladých dobrovoľníkov a dobrovoľníčok. Uvedené zistenia zároveň predstavujú spôsoby informovanosti, ktoré mladí ľudia uprednostňujú, vyhľadávajú ich najčastejšie a získavajú z nich najviac informácií o dobrovoľníckych príležitostiach. V rámci zisťovania informovanosti o formálnom dobrovoľníctve mali mladí ľudia možnosť vyberať z nami ponúkaných alternatív informačných zdrojov, s ktorými sa v živote stretli, pričom mohli označiť viacero možností. Pri jednotlivých zdrojoch uvádzame tiež preukázané odlišnosti vzhľadom na sociálny profil mladých dobrovoľníkov a dobrovoľníčok.

T24 ZDROJE INFORMOVANOSTI O FORMÁLNO M DOBROVOĽNÍCTVE

ZDROJE INFORMÁCIÍ	N	%*	TYPOLÓGIA	N	%**
Priatelia, kamaráti, známi, príbuzní mi o tom povedali	214	53,0	priame	544	79,50
Aktívni dobrovoľníci mi o tom povedali	137	33,9			
Učiteľ/ učiteľka v škole mi o tom povedal/ povedala	66	16,3			
Pracovník/ pracovníčka organizácie, pre ktorú vykonávam/ vykonával/a som neplatené aktivity, mi o tom povedal, napísal	59	14,6			
Dostal som o tejto možnosti informácie na úrade (mestský úrad, úrad samosprávneho kraja, úrad práce, sociálnych vecí a rodiny, sociálna poisťovňa)	30	7,4			
Navštívil som dobrovoľnícke centrum, napísal som do dobrovoľníckeho centra	20	5,0			
Diskusia, verejné stretnutie, seminár o organizácii	18	4,5	nepriame	141	20,50
Plagát, leták, propagačný materiál	47	11,6			
Internetová stránka o dobrovoľníctve alebo databáza dobrovoľníckych ponúk a príležitostí, sociálne siete	44	10,9			
Internetová stránka organizácie, pre ktorú vykonávam neplatené aktivity	27	6,7			
Noviny, časopis, televízia, rádio	23	5,7			
SPOLU				685	100

*percentá počítané z počtu formálnych dobrovoľníkov a dobrovoľníčok, N = 404

**percentá počítané z počtu zdrojov, N = 685

Poznámka: respondenti a respondentky mali možnosť označiť viacero možností

Zdroj: vlastné spracovanie

Najčastejšou formou získavania informácií o dobrovoľníckych príležitostiach je sprostredkovanie informácií od ľudí, s ktorými je mladý človek v blízkom kontakte, teda od priateľov a priateľiek, kamarátov a kamarátok, známych a príbuzných. Z tohto zdroja získalo informácie o dobrovoľníckej príležitosti 53 percent mladých dobrovoľníkov a dobrovoľníčok. Tento zdroj informácií bol pritom významne častejšie uvádzaný pri mladých dobrovoľníkoch, ktorí boli zároveň členmi organizácií ($p < 0,001$). Rozdiely sme identifikovali pri tomto informačnom zdroji aj z hľadiska statusu ($p = 0,019$). Pre pracujúcich mladých ľudí bol tento zdroj informácií o dobrovoľníctve významnejší, na druhej strane ako menej významný sa ukázal pri študentoch a študentkách stredných škôl.

Druhou najčastejšou formou získavania informácií sú aktívni dobrovoľníci a dobrovoľníčky. Tento zdroj informácií využilo až 33,9 percenta aktívnych dobrovoľníkov a dobrovoľníčok. Výsledky výskumu poukázali na významnú súvislosť využívania tohto zdroja s členstvom mladého človeka v nejakej organizácii, klube, spolku ($p = 0,015$) a so socioekonomickým statusom ($p = 0,02$). Aktívni dobrovoľníci boli ako informačný zdroj o dobrovoľníctve využití významne častejšie pri študentoch a študentkách vysokých škôl.

Výraznejší odstup vo frekventovanosti od predošlých dvoch foriem má tretia a štvrtá forma získavania informácií o dobrovoľníckych príležitostiach, ktoré majú podobné využitie. *Učitelia a učiteľky boli zdrojom informácií o dobrovoľníctve pre 16,3 percenta mladých dobrovoľníkov a dobrovoľníčok a pracovníci a pracovníčky organizácií, ktoré potrebujú pomoc dobrovoľníkov a dobrovoľníčok, pre 14,6 percenta.* Aj pri týchto formách je identifikovaný osobný kontakt mladého človeka s iným človekom. Učitelia a učiteľky boli preferovanými zdrojmi získavania informácií o dobrovoľníctve u týchto skupín mladých ľudí: ženy ($p = 0,037$), 15- až 19-roční mladí ľudia ($p < 0,001$), slobodní ($p = 0,002$), nečlenovia organizácií ($p < 0,001$), z Košického kraja ($p = 0,018$), so základným vzdelaním ($p < 0,001$), študenti a študentky stredných škôl ($p < 0,001$). Významne menej bol tento zdroj využívaný u vydatých/ženatých mladých ľudí, pracujúcich a na materskej/rodičovskej dovolenke, mladých ľudí z Trnavského a Prešovského kraja a s vysokoškolským vzdelaním.

V poradí frekventovanosti nasledujú dva nepriame zdroje získavania informácií o dobrovoľníctve, a to *printové propagačné materiály (letáky, plagáty) – ako zdroj informácií ich využilo 11,6 percenta mladých dobrovoľníkov a dobrovoľníčok; internetovú stránku o dobrovoľníctve alebo databázu dobrovoľníckych ponúk a príležitostí a sociálne siete využilo 10,9 percenta mladých ľudí zapojených do formálneho dobrovoľníctva.* Printové materiály využilo významne viac mladých ľudí so stredoškolským vzdelaním s maturitou ($p = 0,03$), neveriacich mladých ľudí ($p = 0,01$), mladých ľudí z Bratislavského a Košického samosprávneho kraja ($p = 0,001$) a študentov a študentiek stredných a vysokých škôl ($p = 0,03$). Internetová stránka o dobrovoľníctve alebo databáza dobrovoľníckych ponúk a príležitostí a sociálne siete boli využívanjšími pri členoch organizácií ($p = 0,03$) a mladých ľuďoch s vysokoškolským vzdelaním ($p = 0,009$).

Na úrade získalo informáciu o dobrovoľníckych príležitostiach 7,4 percenta formálnych dobrovoľníkov a dobrovoľníčok. Tento zdroj informácií je diferencovaný z hľadiska veku ($p = 0,03$), pričom významne častejšie je využívaný mladými ľuďmi vo veku 25 až 30 rokov, na druhej strane významne menej ho využíva najmladšia veková skupina. Vekovým odlišnostiam zodpovedajú aj odlišnosti vo využívaní tohto zdroja vzhľadom na ekonomický status ($p = 0,012$). Na úrade informácie o dobrovoľníctve získali častejšie pracujúci mladí ľudia a menej častejšie študenti a študentky stredných škôl. Ďalšie odlišnosti boli preukázané vo vzťahu k vzdelaniu ($p = 0,001$). Tento zdroj informácií je významnejšie využívaný mladými ľuďmi so stredoškolským vzdelaním a významne menej ho využívajú mladí ľudia so základným a vysokoškolským vzdelaním. Poslednú odlišnosť sme preukázali vo vzťahu k rodinnému stavu ($p = 0,009$). Úrad bol zdrojom informácií o dobrovoľníckych príležitostiach najmä pre ženatých/vydatých mladých ľudí, menej pre slobodných.

Internetová stránka organizácie, pre ktorú mladí ľudia vykonávajú dobrovoľnícke aktivity, bola informačným zdrojom pre 6,7 percenta respondentov a respondentiek zapojených do dobrovoľníctva. Rozdiely sme identifikovali vo vzťahu k vzdelaniu ($p = 0,03$) a lokalite bývania ($p < 0,001$) mladých dobrovoľníkov a dobrovoľníčok. Významne viac tento zdroj využívali mladí ľudia s vysokoškolským vzdelaním a z mesta a významne menej mladí ľudia so základným vzdelaním a z vidieka.

Noviny, časopis, televíziu či rádio využilo ako zdroj informácie o dobrovoľníctve 5,7 percenta mladých dobrovoľníkov a dobrovoľníčok. Častejšie bolo využitie mladými ľuďmi z mesta ($p = 0,002$) a neveriacimi ($p = 0,002$).

Návštevu dobrovoľníckeho centra využilo ako zdroj informácií 5 percent mladých dobrovoľníkov a dobrovoľníčok a pre 4,5 percenta bola zdrojom informácií diskusia, verejné stretnutie alebo seminár o organizácii.

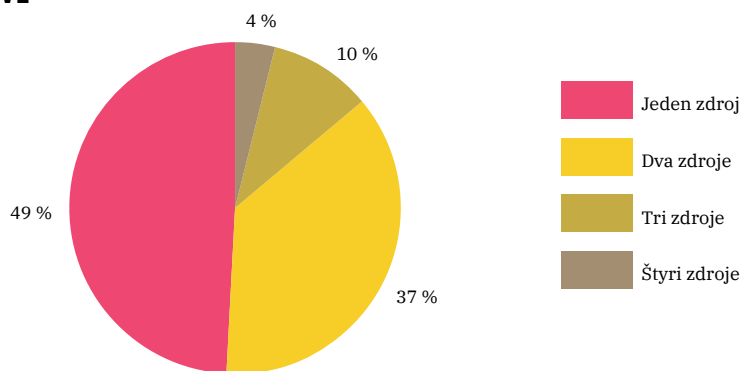
Ďalej sme v tabuľke uviedli typológiu zdrojov informovanosti o dobrovoľníckych príležitostiach. U mladých ľudí sme identifikovali priame a nepriame informačné zdroje a uviedli sme porovnanie ich frekventovanosti. Výskum potvrdil dominanciu priamych zdrojov informovanosti (79,5 percent) o dobrovoľníckych príležitostiach. *Mladí ľudia častejšie získavajú informácie o dobrovoľníckych príležitostiach prostredníctvom priamych informačných zdrojov.* Frekventovanosť nepriamych informačných zdrojov (20,5 percent) je takmer štyrikrát menšia. Aj napriek tomuto zisteniu vnímame posun oproti roku 2011 v prospech nepriamych informačných zdrojov. Vo výskume z roku 2011 (Brozmanová Gregorová et al., 2012) získavali takmer sedemkrát častejšie respondenti a respondentky informácie o formálnom dobrovoľníctve cez priame zdroje (87,3 percent) v porovnaní s nepriamymi informačnými zdrojmi (12,7 percent).

Z pohľadu mladých ľudí zapojených do formálneho dobrovoľníctva sa ako najúčinnšie formy získania informácií o dobrovoľníckych príleži-

tostiach javia informácie získané od blízkych, priateľov a kamarátov, od aktívnych dobrovoľníkov a dobrovoľníčok a od učiteľov a učiteľiek. Uvedená skutočnosť upozorňuje na to, že s dobrovoľníctvom mladých ľudí je prepojený osobný kontakt. Na základe výsledkov môžeme uviesť, že využívanejšími, a teda z nášho pohľadu aj účinnejšími, sú priame zdroje informovania o dobrovoľníctve a kombinácia rôznych foriem oslovovania potenciálnych záujemcov o dobrovoľníctvo. Uvedené zistenia korešpondujú s národnými aj medzinárodnými zisteniami v oblasti dobrovoľníctva. Výskum v Kanade v roku 2007 (Hall, Lasby, Ayer, Gibbons, 2009) uvádza, že 48 percent dobrovoľníkov sa zapojilo do dobrovoľníctva na základe toho, že ich niekto osobne oslovil, a menej ako polovica (45 percent) sa stala dobrovoľníkmi z vlastnej iniciatívy. Výskum v Anglicku z roku 2007 uvádza, že 66 percent aktuálnych dobrovoľníkov sa zapojilo do dobrovoľníctva na základe toho, že ich niekto osobne oslovil (Low, Butt, Paine, Smith, 2007). Kvalitatívny výskum realizovaný v roku 2016 na Slovensku medzi závermi uvádza, že „spojivkami“ mladých ľudí s dobrovoľníctvom boli najmä priame informačné zdroje (Brozmanová Gregorová, Šavrnochová, Šolcová, 2016).

Je potrebné uviesť, že v súvislosti s možnosťou vybrať viacero informačných zdrojov dochádzalo ku kombinovaniu priamych a nepriamych foriem. Mladí ľudia mohli označiť aj viacero odpovedí podľa ich reálnej skúsenosti, čo využili a označovali od jedného do štyroch zdrojov získavania informácií. Výskum ukazuje na vyššiu efektivitu kombinácie informačných zdrojov, keďže 51 percent respondentov a respondentiek získalo informácie o dobrovoľníckych príležitostiach z dvoch a viacerých zdrojov. Samotné kombinácie sú veľmi rôznorodé a vyskytuje sa v nich často aj kombinácia priamych a nepriamych zdrojov. To možno vnímať ako účinnú stratégiu aj zo strany organizácií pri náboroch dobrovoľníkov a dobrovoľníčok, pretože je zrejme, že k dobrovoľníctvu existujú veľmi individualizované cesty.

G2 POČET VYUŽITÝCH ZDROJOV ZÍSKAVANIA INFORMÁCIÍ O DOBROVOLNÍCTVE

N = 403

Zdroj: vlastné spracovanie

V kontexte aktuálnych trendov dobrovoľníctva možno konštatovať, že zdroje získavania informácií o dobrovoľníckych príležitostiach svedčia skôr o tradičnom štýle a kolektívnom vzorci dobrovoľníctva. Mladí ľudia získali informácie najmä zo sociálneho prostredia, v ktorom sa v bežnom živote pohybujú. Teda mladí dobrovoľníci a dobrovoľníčky sú svojim spôsobom zakorenení v prostredí, ktorého sú dlhodobo súčasťou, v ktorom majú vytvorené sociálne väzby, a to vytvára priestor pre informovanosť o dobrovoľníckych príležitostiach v prostredí školy, školských zariadení, organizácií pracujúcich s deťmi a mládežou.

7. MOTIVÁCIA MLADÝCH ĽUDÍ K DOBROVOĽNÍCTVU

Osobitou otázkou vo výskumoch dobrovoľníctva je otázka motivácie k dobrovoľníctvu. Výskumníci sa usilujú identifikovať, čo ľudí motivuje (aké dôvody, potreby, hodnoty, motívy) k dobrovoľníckej práci a zároveň porozumieť ich rozhodnutiu naplniť svoje potreby práve dobrovoľníctvom. Koncept motivácie je vedecký konštrukt, ktorý má vysvetliť variabilitu cieľov či dôvodov ľudského konania. V zásade môžeme rozlíšiť *dva základné prístupy* ku skúmaniu motivácie k dobrovoľníckej práci – *psychologický* a *sociologický*. Oba prístupy je potrebné v súčasnosti vnímať ako vzájomne sa doplňajúce. Najnovšie teórie motivácie k dobrovoľníckej činnosti *kombinujú oba prístupy*. Výskum motivácie dobrovoľníkov a dobrovoľníčok zaznamenal výrazné zmeny postupným rozpracovaním najprv dvojfaktorových, neskôr multifaktorových modelov. Všetky prístupy k skúmaniu motivácie predpokladajú, že porozumenie motívom k dobrovoľníckej činnosti pomáha okrem iného organizáciám lepšie manažovať ich kľúčové zdroje a zabezpečiť naplnenie špecifických potrieb dobrovoľníkov a dobrovoľníčok.

Oba štýly dobrovoľníckej angažovanosti – tradičný aj reflexívny spája skutočnosť, že pracujú s morálnymi hodnotami. V prípade tradičného vzorca je zdôrazňovaná altruistická motivácia, často zasadená do náboženskej tradície dobročinnosti alebo do konceptu občianskych cností (zdôraznenie zodpovednosti voči spoločstvu). Nový – reflexívny vzorec dobrovoľníctva rovnako zohľadňuje hodnotu altruizmu a solidarity, aj keď viac upozorňuje na vzrast tzv. egoistickej hodnotovej orientácie s poukazaním na skutočnosť, že neexistuje „čistý“ altruizmus, a teda že každé ľudské správanie je motivované vlastnými záujmami. Nové trendy v oblasti dobrovoľníctva poukazujú na vzostup tzv. sebeckého dobrovoľníka, ktorý potvrdzuje, že dobrovoľníkov a dobrovoľníčky motivuje pri zapájaní sa do aktivít stále viac snaha získať konkrétne skúsenosti, vedomosti, zručnosti, zážitky a pod.

Vo výskume motivácie mládeže k dobrovoľníctvu sme zvolili odlišný prístup ako vo výskume v roku 2011, a to z praktických dôvodov i zámerov výskumu. Inšpirovali sme sa výskumom dobrovoľníctva v Českej republike v roku 2010 (Frič, Pospíšilová, 2010). Vo výskume sme použili 13 výrokov, ktorých dôležitosť pre rozhodnutie angažovať sa v dobrovoľníckych aktivitách respondent a respondentky hodnotili na päťstupňovej škále, od čísla 1 = vôbec nesúhlasím až po 5 = absolútne súhlasím. Inštrukcia pre respondentov a respondentky znela takto: „*Ľudí motivuje pre zapájanie sa do neplatených činností a aktivít a k pomoci rôznym ľuďom, skupinám a organizáciám množstvo*

dôvodov. Porozmýšľajte o aktivitách a činnostiach, ktoré ste vykonávali v posledných 12 mesiacoch v prospech alebo prostredníctvom organizácií a ktoré ste uviedli v prvej otázke. Pozrite sa na tento zoznam a pokúste sa vyjadriť váš súhlas alebo nesúhlas s jednotlivými výroky vo vzťahu k vašim neplateným aktivitám.“ Výroky sa čiastočne zhodovali s českým výskumom a s výskumom na Slovensku v roku 2011. Výroky pokrývali tri hlavné motivačné kategórie (altruistickú, egoistickú, v rámci nej sme začlenili aj hedonistickú motiváciu, a normatívnu). Pre testovanie škály výrokov sme použili faktorovú analýzu, ktorá v prípade formálnych dobrovoľníkov a dobrovoľníčok zoskupila výroky do troch faktorov, ktoré vysvetľovali 55 percent variácie všetkých odpovedí (1. faktor 30 percent, 2. faktor 14 percent, 3. faktor 11 percent). Vhodnosť použitia faktorovej analýzy potvrdila štatistická významnosť Bartlettovho testu sféricity ($\chi^2(15) = 1315,869$; $p < 0,001$) a Kaiserova-Meyerova-Olkinova miera adekvátnosti výberu položiek (KMO = 0,794). V tabuľke T25 uvádzame vlastné hodnoty faktorov (eigenvalues) pri 3-faktorovom riešení a percentá rozptylu pre jednotlivé faktory, rovnako uvádzame aj faktorové nabitia jednotlivých položiek. Prehľad jednotlivých výrokov v kategóriách motivácií s priemernými hodnotami a percentuálnym vyjadrením súhlasu pri jednotlivých výrokoch poskytuje tabuľka T26.

T25 FAKTOROVÁ ŠTRUKTÚRA POLOŽIEK DOTAŽNÍKA PO ROTÁCII

VÝROKY	FAKTOR 1	FAKTOR 2	FAKTOR 3
Zapájam sa do neplatených aktivít a pomoci iným, pretože cítim, že je dôležité pomáhať druhým.			,832
Zapájam sa do neplatených aktivít a pomoci iným, pretože mám pocit, že ľudia moju pomoc potrebujú.			,747
Zapájam sa do neplatených aktivít a pomoci iným, pretože mi záleží na tých, ktorí nemali toľko šťastia ako ja.			,641
Zapájam sa do neplatených aktivít a pomoci iným, pretože mi to umožňuje získať nové skúsenosti, schopnosti a učiť sa prostredníctvom priamej skúsenosti.	,547		,430
Zapájam sa do neplatených aktivít a pomoci iným, pretože mi to umožňuje vytvárať si nové priateľstvá a kontakty, ktoré by pre mňa mohli byť v budúcnosti užitočné.	,679		
Zapájam sa do neplatených aktivít a pomoci iným, pretože mi to umožňuje uplatniť moje schopnosti.	,703		

Zapájam sa do neplatených aktivít a pomoci iným, pretože mi to umožňuje únik od bežného života a oddych	,726		
Zapájam sa do neplatených aktivít a pomoci iným, pretože sa takto môžem venovať zaujímavým činnostiam vo svojom voľnom čase	,725		
Zapájam sa do neplatených aktivít a pomoci iným, pretože ma to jednoducho baví	,530		,565
Zapájam sa do neplatených aktivít a pomoci iným, pretože to robia ľudia v mojom okolí/priatelia, ktorých poznám a očakávajú to odo mňa	,625	,451	
Zapájam sa do neplatených aktivít a pomoci iným, pretože je to moja občianska povinnosť		,779	
Zapájam sa do neplatených aktivít a pomoci iným, pretože je to súčasť môjho náboženského presvedčenia		,703	
Zapájam sa do neplatených aktivít a pomoci iným, pretože je to pre mňa príležitosť splatiť dlh voči spoločenstvu ľudí, do ktorého patrim		,803	
EIGENVALUES	3,863	1,797	1,399
% VARIANCIE	29,713	13,822	10,763

N = 403; uvádzame relevantné faktorové nabitia položiek > 0,40

Zdroj: vlastné spracovanie

T26 PREHLAD FAKTOROV MOTIVÁCIE S JEDNOTLIVÝMI VÝROKMI

Výrok	Priemer*	Súhlas** (%)
ALTRUISTICKÁ MOTIVÁCIA		
Zapájam sa do neplatených aktivít a pomoci iným, pretože cítim, že je dôležité pomáhať druhým.	4,12	79,7
Zapájam sa do neplatených aktivít a pomoci iným, pretože mám pocit, že ľudia moju pomoc potrebujú.	3,89	73,3

Zapájam sa do neplatených aktivít a pomoci iným, pretože mi záleží na tých, ktorí nemali toľko šťastia ako ja.	3,87	69,4
EGOISTICKO-HEDONISTICKÁ MOTIVÁCIA		
Zapájam sa do neplatených aktivít a pomoci iným, pretože mi to umožňuje získať nové skúsenosti, schopnosti a učiť sa prostredníctvom priamej skúsenosti.	4,12	79,0
Zapájam sa do neplatených aktivít a pomoci iným, pretože ma to jednoducho baví.	4,04	78,1
Zapájam sa do neplatených aktivít a pomoci iným pretože mi to umožňuje vytvárať si nové priateľstvá a kontakty, ktoré by pre mňa mohli byť v budúcnosti užitočné.	3,99	73,5
Zapájam sa do neplatených aktivít a pomoci iným pretože mi to umožňuje uplatniť moje schopnosti.	3,95	71,3
Zapájam sa do neplatených aktivít a pomoci iným, pretože sa takto môžem venovať zaujímavým činnostiam vo svojom voľnom čase.	3,88	71,4
Zapájam sa do neplatených aktivít a pomoci iným, pretože mi to umožňuje únik od bežného života a oddych.	3,39	46,3
NORMATÍVNA MOTIVÁCIA		
Zapájam sa do neplatených aktivít a pomoci iným, pretože to robia ľudia v mojom okolí/priatelia, ktorých poznám a očakávajú to odo mňa.	3,20	42,0
Zapájam sa do neplatených aktivít a pomoci iným, pretože je to moja občianska povinnosť.	2,87	28,8
Zapájam sa do neplatených aktivít a pomoci iným, pretože je to pre mňa príležitosť splatiť dlh voči spoločenstvu ľudí, do ktorého patrim.	2,69	27,8
Zapájam sa do neplatených aktivít a pomoci iným, pretože je to súčasť môjho náboženského presvedčenia.	2,57	30,1

*priemer na stupnici od 1 do 5, kde 1 je vôbec nesúhlasím a 5 absolútne súhlasím

**spočítané voľby absolútne súhlasím a súhlasím, N = 408 – 411

Zdroj: vlastné spracovanie

Čo sa týka jednotlivých motivačných faktorov v celej vzorke, môžeme konštatovať, že medzi motiváciou neexistujú významné rozdiely. Priemerné hodnoty jednotlivých motivačných faktorov sú prezentované v tabuľke T27 a testovanie rozdielov medzi motivačnými faktormi v tabuľke T28. Priemerné hodnoty jednotlivých faktorov sme vydelili počtom výrokov zodpovedajúcich konkrétnemu faktoru pre lepšiu prehľadnosť a orientáciu čitateľov a čitateľiek, ale pri testovaní sme pracovali s hodnotami štandardizovaného skóre.

T27 PRIEMERNÉ HODNOTY MOTIVAČNÝCH FAKTOROV

MOTIVAČNÉ FAKTORY	PRIEMER VYDELENÝ POČTOM VÝROKOV V RÁMCI MOTIVAČNÉHO FAKTORA	ŠTANDARDNÁ ODCHÝLKA	N
Altruistická motivácia	3,96	0,67	407
Egoisticko-hedonistická motivácia	3,89	0,64	407
Normatívna motivácia	2,84	0,88	406

Zdroj: vlastné spracovanie

T28 TESTOVANIE ROZDIELOV MEDZI MOTIVAČNÝMI FAKTORMI

VZŤAHY	KORELÁCIA		T-TEST		
	R	P	T	DF	P
Altruistická a egoisticko-hedonistická motivácia	,399	,000	-,001	406	,999
Altruistická a normatívna	,296	,000	,092	406	,927
Egoisticko-hedonistická a normatívna	,298	,000	-,077	405	,939

Zdroj: vlastné spracovanie

Najvyššie priemerné hodnotenie (4,12) dosiahli dva výroky: „Zapájam sa do neplatených aktivít a pomoci iným, pretože cítim, že je dôležité pomáhať druhým.“ a „Zapájam sa do neplatených aktivít a pomoci iným, pretože mi to umožňuje získať nové skúsenosti, schopnosti a učiť sa prostredníctvom priamej skúsenosti.“ S oboma výrokmí súhlasilo takmer 80 percent mladých dobrovoľníkov a dobrovoľníčok. Zaujímavé pritom je, že prvý výrok zodpovedá altruistickej motivácii a druhý výrok egoistickej motivácii k dobrovoľníctvu. Altruistická a egoisticko-hedonistická motivácia sú pomerne vyrovnané. Nižšie priemerné skóre sme zaznamenali pri normatívnej motivácii, a to celkovo i pri konkrétnych výrokoch zodpovedajúcich tomuto typu motivácie.

V rámci altruistickej motivácie mladých dobrovoľníkov a dobrovoľníčok motivuje najmä silné presvedčenie, že je dôležité, aby človek pomáhal druhým. Indikátormi tohto faktora boli výroky:

- „Zapájam sa do neplatených aktivít a pomoci iným, pretože cítim, že je dôležité pomáhať druhým.“ S výrokom súhlasilo 44,6 percent a absolútne súhlasilo 35,1 percenta dobrovoľníkov a dobrovoľníčok.
- „Zapájam sa do neplatených aktivít a pomoci iným, pretože mám pocit, že ľudia moju pomoc potrebujú.“ S výrokom súhlasilo 49,9 percent a absolútne súhlasilo 23,4 percenta dobrovoľníkov a dobrovoľníčok.
- „Zapájam sa do neplatených aktivít a pomoci iným, pretože mi záleží na tých, ktorí nemali toľko šťastia ako ja.“ Súhlas vyjadrilo 42,1 percent a absolútny súhlas 27,3 percent dobrovoľníkov a dobrovoľníčok.

Vysoké percento súhlasu s jednotlivými výrokmí naznačuje, že hodnotová orientácia dobrovoľníkov a dobrovoľníčok je významným motivačným faktorom mladých ľudí. V tomto prípade ide o konanie, ktoré je zamerané na zvýšenie blaha niekoho iného, je motivované empatickým cítením, teda vcítením sa do situácie toho druhého bez očakávania akejkoľvek odmeny. (Sabolová, Šuľová, 2013)

Ďalším motivačným faktorom bola egoisticko-hedonistická motivácia (priemerné skóre 3,89). Táto motivácia opisuje príležitosti získavať prostredníctvom dobrovoľníckych aktivít nové skúsenosti a schopnosti, nadväzovať nové priateľstvá a užitočné kontakty, uplatňovať svoje schopnosti alebo poskytnúť príležitosť venovať sa zaujímavým činnostiam vo voľnom čase. Indikátormi boli výroky:

- „Zapájam sa do neplatených aktivít a pomoci iným, pretože mi to umožňuje získať nové skúsenosti, schopnosti a učiť sa prostredníctvom priamej skúsenosti.“ Súhlas vyjadrilo 42,2 percent a absolútny súhlas 36,8 percent dobrovoľníkov a dobrovoľníčok.
- „Zapájam sa do neplatených aktivít a pomoci iným, pretože mi to umožňuje vytvárať si nové priateľstvá a kontakty, ktoré by pre mňa mohli byť v budúcnosti užitočné.“ S výrokom sa stotožnilo 40,9 percent a absolútne súhlasilo 32,6 percent dobrovoľníkov a dobrovoľníčok.
- „Zapájam sa do neplatených aktivít a pomoci iným, pretože sa takto môžem venovať zaujímavým činnostiam vo svojom voľnom čase.“ Súhlas s výrokom vyjadrilo 42,8 percent, absolútny súhlas 28,5 percent dobrovoľníkov a dobrovoľníčok.
- „Zapájam sa do neplatených aktivít a pomoci iným, pretože ma to jednoducho baví.“ S výrokom súhlasilo 46,6 percent a absolútne súhlasilo 31,5 percent dobrovoľníkov a dobrovoľníčok.

Práve pri novom reflexívnom štýle dobrovoľníctva sa v literatúre stretávame s názormi na nárast tzv. egoistickej hodnotovej orientácie „s poukázaním na skutočnosť, že neexistuje ‚čistý‘ altruizmus, a teda že každé ľudské

správanie je motivované aj vlastnými záujmami“ (Brozmanová Gregorová et al., 2012, s 84). Individualizácia v dobrovoľníctve dobrovoľníkom a dobrovoľníckam v postindustriálnych spoločnostiach prináša veľmi žiadané hodnoty, ako sú sloboda výberu, rozvoj osobnosti, nové skúsenosti a schopnosti, zvyšovanie kvalifikácie, rozšírenie obzorov poznania i rozvoj pracovnej kariéry. Dochádza k posunu hodnotového jadra dobrovoľníctva smerom od altruizmu a občianskych ideálov k seberealizácii a praktickému pôžitku (Frič, Pospíšiová, 2010).

Ako najmenej významný motivačný faktor sa ukázala normatívna motivácia s priemerným skóre 2,83. Nízke skóre v danej kategórii naznačuje, že väčšina mladých dobrovoľníkov a dobrovoľníčok nepovažuje dobrovoľníctvo za spôsob, ktorým by mohli splatiť dlh voči spoločenstvu ľudí, do ktorého patria, dobrovoľníctvo nevykonávajú z dôvodu, že to vnímajú ako svoju občiansku povinnosť. V normatívnej motivácii bolo tiež zahrnuté náboženské presvedčenie ako motív k výkonu dobrovoľníctva a zapájanie sa do neplatených aktivít z dôvodu, že to robia ľudia v blízkom okolí. Len malé percento dobrovoľníkov a dobrovoľníčok sa angažuje v dobrovoľníctve práve kvôli uvedeným motívom. Indikátormi boli výroky:

- „Zapájam sa do neplatených aktivít a pomoci iným, pretože je to moja občianska povinnosť.“ S výrokom súhlasilo 19,8 percent, absolútne súhlasilo 9 percent dobrovoľníkov a dobrovoľníčok.
- „Zapájam sa do neplatených aktivít a pomoci iným, pretože je to pre mňa príležitosť splatiť dlh voči spoločenstvu ľudí, do ktorého patrím.“ Súhlas vyjadrilo 20 percent, absolútny súhlas 7,8 percent dobrovoľníkov a dobrovoľníčok.
- „Zapájam sa do neplatených aktivít a pomoci iným, pretože je to súčasť môjho náboženského presvedčenia.“ Súhlasilo 20,1 percent, absolútne súhlasilo 10 percent dobrovoľníkov a dobrovoľníčok.

Z výsledkov vyplýva, že altruistické a egoistické a hedonistické motívy sú pre dobrovoľníkov dôležitejšie ako výroky motívov zaradené v normatívnej kategórii, aj keď rozdiely nie sú významné. Altruistická motivácia sa javí stále ako silný motivačný faktor, to znamená, že mladým dobrovoľníkom a dobrovoľníckam záleží na ľuďoch, ktorí nemali toľko šťastia ako oni a vidia zmysel v pomoci ostatným. Egoistická a hedonistická motivácia dosiahla tiež pomerne vysoké skóre, ktoré by mohlo signalizovať posun, ktorý Hustinxová a Lammertyn (2003) označili ako odklon od dobrovoľníka, ktorý je orientovaný kolektívne, k reflexívnemu individuálne orientovanému dobrovoľníkovi, ktorý využíva dobrovoľnícke aktivity napríklad k vylepšeniu profesionálneho životopisu s cieľom lepšieho uplatnenia sa na trhu práce, k rozvoju schopností a zručností a podobne.

Dôležitosť normatívnej motivácie sa ukázala ako menšia a najnižšie skóre získal motív „splatenia dlhu voči spoločenstvu ľudí, do ktorého patrím“. Noví dobrovoľníci už nechcú „splácať dlh svojej komunite“ ako ich predchodcovia, skôr túžia byť súčasťou zmysluplného a realizovateľného projektu, ktorý

skutočne niečo zmení. Navyiac majú sklon k inštrumentálnemu vidaniu dobrovoľníctva a používajú ho primárne na dosahovanie svojich vlastných záujmov. (Katz, Rosenberg, 2005)

Zaujímavé odlišnosti v jednotlivých motivačných faktoroch nachádzame vzhľadom na niektoré charakteristiky sociálneho profilu dobrovoľníkov a dobrovoľníčok. V našej analýze sa zameriame na rozdiely vzhľadom na vek, rodinný stav, vierovyznanie a členstvo.

MOTIVÁCIA A VEKOVÉ SKUPINY DOBROVOĽNÍKOV A DOBROVOĽNÍČOK

Zaujímalo nás, či sa líšia jednotlivci v jednotlivých typoch motivácie vzhľadom na to, do akej vekovej kategórie patria. Prehľad zistení je uvedený v tabuľkách T29 a T30. Tabuľka T29 uvádza rozdiely v priemeroch jednotlivých motivácií vzhľadom na vekové kategórie dobrovoľníkov a dobrovoľníčok. Tabuľka T30 porovnáva všetky vekové skupiny naraz a vyjadruje, či sú rozdiely medzi skupinami v konkrétnom type motivácie.

T29 ROZDIELY V MOTIVAČNÝCH FAKTOROCH K DOBROVOĽNÍCTVU VO VZŤAHU K VEKOVÝM SKUPINÁM MLÁDEŽE

VEK	MOTIVÁCIA						
	ALTRUISTICKÁ		EGOISTICKO-HEDONISTICKÁ		NORMATÍVNA		
	M	SD	M	SD	M	SD	
15 – 19	11,56	2,41	22,36	4,65	9,52	3,46	
20 – 24	12,16	1,83	23,68	3,78	12,30	3,1	
25 – 30	11,89	1,83	23,77	3,25	11,83	3,43	
F	2,49		5,227		23,065		
p	,084		,006		,000		

Legenda: M – priemer, SD – štandardná odchýlka, F – počet ľudí, s ktorými analýza pracovala, p – štatistická významnosť

Zdroj: vlastné spracovanie

T30 ROZDIELY V MOTIVAČNÝCH FAKTOROCH K DOBROVOLNÍCTVU MEDZI JEDNOTLIVÝMI VEKOVÝMI SKUPINAMI MLÁDEŽE

	20 – 24	p	25 – 30	p
	M		M	
ALTRUISTICKÁ				
15 – 19	-,593	,026	-,322	,182
20 – 24			,27	,257
EGOISTICKO-HEDONISTICKÁ				
15 – 19	-1,32	,010	-1,41	,002
20 – 24			-,089	,844
NORMATÍVA				
15 – 19	-2,78	,000	-2,31	,000
20 – 24			,467	,241

Legenda: M – priemer, p – štatistická významnosť

Zdroj: vlastné spracovanie

Na základe zistení je možné konštatovať, že rozdiely medzi jednotlivými vekovými skupinami nachádzame v egoisticko-hedonistickej motivácii a normatívnej motivácii. V oboch prípadoch sú významné rozdiely medzi 15- až 19-ročnými mladými ľuďmi a ďalšími dvoma vekovými skupinami, ale rozdiely medzi skupinou 20- až 24-ročných a 25- až 30-ročných nenachádzame. Vyššou mierou egoisticko-hedonistickej a normatívnej motivácie sa pritom vyznačujú staršie vekové skupiny mládeže. Ak by sme brali 20 rokov ako medzník vývinového obdobia adolescencie, tak môžeme konštatovať, že rozdiel v motivácii nastáva v čase, keď ľudia prechádzajú z obdobia adolescencie do obdobia dospelosti (mladej dospelosti). Keďže sa staršie vekové skupiny vyznačujú vyšším skóre nielen v egoisticko-hedonistickej, ale aj normatívnej motivácii, nemožno jednoznačne tvrdiť, že ide v tomto prípade o nástup individualizovaného štýlu dobrovoľníctva v starších skupinách mládeže.

MOTIVÁCIA A RODINNÝ STAV

Vo vzťahu k rodinnému stavu rozdiely v motivačných faktoroch nachádzame v rámci normatívnej motivácie (pozri tabuľka T31). Normatívna motivácia sa pritom ukázala ako významne vyššia pri ženatých/vydatých respondentoch a respondentkách. To môže svedčiť o tom, že mladí ľudia, ktorí vstúpili do určitého druhu zväzku, sa v dobrovoľníctve riadia viac normami vyjadrujúcimi väzby k určitému spoločenstvu.

T31 ROZDIELY V MOTIVAČNÝCH FAKTOROCH K DOBROVOLNÍCTVU VO VZŤAHU K RODINNÉMU STAVU MLADÝCH ĽUDÍ

MOTIVÁCIA	t	df	p	SLOBODNÍ/SLOBODNÉ			ŽENATÍ/VYDATÉ		
				M	SD	N	M	SD	N
				Altruistická	0,041	396	,968	11,87	2,06
Egoisticko-hedonistická	-1,012	394	,312	23,24	4,06	298	23,70	3,22	98
Normatívna	-3,760	394	,000	10,97	3,41	298	12,49	3,67	97

Legenda: M – priemer, SD – štandardná odchýlka, N – počet ľudí, s ktorými analýza pracovala, p – štatistická významnosť

Zdroj: vlastné spracovanie

MOTIVÁCIA A VIEROVYZNANIE

Rozdiely v motivačných faktoroch vo vzťahu k vierovyznaniu dokumentuje tabuľka T32. Významné rozdiely sme zaznamenali len v prípade altruistickej motivácie. Zaujímavé je, že neveriaci mladí ľudia preukázali významne vyššiu mieru altruistickej motivácie ako veriaci mladí ľudia. Toto zistenie môže svedčiť o tom, že nezištná služba bližnému sa u veriacich s dobrovoľníctvom priamo nespája.

T32 ROZDIELY V MOTIVAČNÝCH FAKTOROCH K DOBROVOLNÍCTVU VO VZŤAHU K VIEROVYZNANIU MLADÝCH ĽUDÍ

MOTIVÁCIA	t	df	p	VERIACI			NEVERIACI		
				M	SD	N	M	SD	N
Altruistická	-2,045	408	,042	11,76	1,94	312	12,23	2,20	98
Egoisticko-hedonistická	-1,460	406	,145	23,21	3,82	311	23,86	3,93	97
Normatívna	1,264	406	,250	11,47	3,36	311	10,95	3,99	97

Legenda: M – priemer, SD – štandardná odchýlka, N – počet ľudí, s ktorými analýza pracovala, p – štatistická významnosť

Zdroj: vlastné spracovanie

MOTIVÁCIA A ČLENSTVO

Vo vzťahu k členstvu v organizácii sme rozdiely v motivácii zaznamenali v prípade egoisticko-hedonistickej motivácie. Vyššou mierou tejto motivácie sa pritom vyznačujú členovia a členky organizácií. To môže byť výrazom toho, že členovia a členky organizácií sú zahrnutí do práce organizácií intenzívnejšie a vnímajú tak aj viac prínosov pre seba. Zároveň to poukazuje na to, že spojenie dobrovoľníctva a členstva nemusí byť v našich podmienkach jednoznačne výrazom tradičného vzorca dobrovoľníctva, ale skôr ide o kontext, v ktorom sa dobrovoľníctvo mladých ľudí odohráva. Aj dobrovoľníctvo v členských organizáciách sa totiž môže vyznačovať ostatnými charakteristikami spájajúcimi sa s individualizovaným štýlom dobrovoľníctva, ako je napríklad nárast egoistickej a hedonistickej motivácie k dobrovoľníctvu. V ostatných motivačných faktoroch mladí dobrovoľníci a dobrovoľníčky nevykazovali vzhľadom k členstvu rozdiely.

T33 ROZDIELY V MOTIVAČNÝCH FAKTOROCH K DOBROVOĽNÍCTVU VO VZŤAHU K ČLENSTVU MLADÝCH ĽUDÍ V ORGANIZÁCIÁCH

MOTIVÁCIA	t	df	p	ČLEN/ČLENKA ORGANIZÁCIE					
				ÁNO			NIE		
				M	SD	N	M	SD	N
Altruistická	1,375	408	,170	11,99	1,97	241	11,71	2,07	169
Egoisticko-hedonistická	3,806	406	,000	23,96	3,53	241	22,51	4,14	167
Normatívna	,465	406	,642	11,41	3,47	241	11,25	3,61	167

Legenda: M – priemer, SD – štandardná odchýlka, N – počet ľudí, s ktorými analýza pracovala, p – štatistická významnosť

Zdroj: vlastné spracovanie

8. BARIÉRY FORMÁLNEHO DOBROVOĽNÍCTVA MLÁDEŽE

Aj napriek nespochybniteľnému významu a prínosu dobrovoľníctva pre mladých ľudí sa stretávame s bariérami, ktoré bránia mladým ľuďom plne sa angažovať v dobrovoľníctve. Bariéry sú vnímané ako rôznorodé prekážky v zapájaní sa mladých ľudí súvisiace s potrebným vydaním určitej energie a času na ich prekonanie. Nie každý mladý človek má schopnosti tieto bariéry prekonať. Aj v procese prekonania bariér ide o určitú štruktúru hodnôt, ktoré silno pôsobia na rozhodnutie mladého človeka dobrovoľne pomôcť iným bez nároku na odmenu.

Zistenia v oblasti bariér zapájania sa mladých ľudí do dobrovoľníckych aktivít sú dôležité nielen vzhľadom na odhalenie akýchsi limitov na strane mladých ľudí, ale aj na zachytenie aktuálneho kultúrneho a spoločenského rámca, v ktorom sa dobrovoľníctvo rozvíja. Môžu byť významným zdrojom informácií o tom, čo môžu školy, školské zariadenia a organizácie pracujúce s deťmi a mládežou či dobrovoľnícke organizácie urobiť pre zvýšenie počtu mladých ľudí zapojených do dobrovoľníctva.

Bariéry formálneho dobrovoľníctva mladých ľudí sme zisťovali u respondentov a respondentiek, ktorí sa v posledných 12-tich mesiacoch do dobrovoľníctva nezapojili, pričom mohli uviesť aj viac prekážok. Prehľad jednotlivých bariér je uvedený v tabuľke T34.

T34 BARIÉRY FORMÁLNEHO DOBROVOĽNÍCTVA Z POHLADU MLADÝCH ĽUDÍ NEZAPOJENÝCH DO DOBROVOĽNÍCTVA (V%)

BARIÉRY DOBROVOĽNÍCTVA	%
Nedostatok času	73,5
Nepožiadanie o pomoc	67,9
Neinformovanosť o možnosti zapojiť sa do dobrovoľníctva	61,7
Pocit nepotrebnosti pomoci	45,7
Nezáujem mladých ľudí o dobrovoľníctvo	35,5
Preferencia darcovstva peňazí	26,0
Náročná životná situácia (v rodine, v škole alebo v práci)	25,4
Problémy s dochádzaním	21,2

Zdravotné problémy/ťažkosti	18,8
Finančné náklady spojené s vykonávaním dobrovoľníctva	16,1
Nespokojnosť s predchádzajúcou dobrovoľníckou skúsenosťou	7,1

N = 390 – 393

Zdroj: vlastné spracovanie

Najvýznamnejšou bariérou v zapájaní sa mladých ľudí do dobrovoľníctva je nedostatok času. Túto prekážku uviedlo až 73,5 percenta respondentov a respondentiek, ktorí sa v posledných 12-tich mesiacoch nezapojili do dobrovoľníctva. Opodstatnenosť tejto bariéry potvrdzuje aj niekoľko ďalších výskumov nielen z oblasti dobrovoľníctva, ale i profesionalizácie práce s deťmi a mládežou. Súčasnú dobu môžeme označiť za „fenomén rýchlej doby“. Charakterizuje ju obrovské zrýchlenie vo všetkých oblastiach. Zmeny prebiehajú veľmi rýchlo, deti a mladí ľudia žijú v premenlivej realite. Mladí ľudia majú mnoho pracovných, školských a mimo školských povinností. Na uvedenú skutočnosť upozorňuje aj aktuálna výskumná správa z roku 2017 venujúca sa potrebám mládeže v meste Banská Bystrica (Brozmanová Gregorová et al., 2017). Kumuláciu pracovných a rodinných povinností a následne nedostatok času ako bariéru zapájania sa mladých ľudí do dobrovoľníctva potvrdzujú aj zistenia vo vzťahu k sociálnemu profilu respondentov a respondentiek. Pri tejto bariére sme významné odlišnosti zaznamenali vzhľadom na vzdelanie ($p = 0,006$), lokalitu bývania ($p = 0,003$), socio-ekonomický status ($p < 0,001$) a rodinný stav ($p = 0,016$). Významnejšia sa pritom ukázala pre mladých ľudí s vysokoškolským vzdelaním, bývajúcich v meste, rodičov na materskej alebo rodičovskej dovolenke a vydatých. Na druhej strane menej významnou je pre mladých ľudí so základným vzdelaním, z vidieka, nezamestnaných, študentov a študentky stredných škôl a slobodných.

*Skutočnosť, že ľudia sa nezapojili do dobrovoľníctva, pretože neboli požiadani o pomoc (67,9 percenta mladých ľudí nezapojených do dobrovoľníctva označilo túto bariéru), súvisí so zisteniami týkajúcimi sa zdrojov získavania informácií o dobrovoľníckych príležitostiach, v rámci ktorých prevládali priame zdroje vyjadrujúce to, že mladí ľudia o zapojenie sa niekto požiadal. O súvislostiach s informovanosťou o dobrovoľníckych príležitostiach hovorí aj tretia bariéra. Vysoké percento respondentov a respondentiek, ktorí uviedli ako bariéru *neinformovanosť*, svedčí o stále nízkej osвете a propagácii dobrovoľníctva. Nepožiadanie o pomoc sa ukázala ako bariéra významnejšia pre mladých ľudí bývajúcich na vidieku ($p = 0,014$). Je zrejme, že stratégie získavania dobrovoľníkov a dobrovoľníčok sa orientujú predovšetkým na mestskú mládež. Nedostatok informácií o možnostiach dobrovoľníctva bol významne častejšou bariérou pre mladých ľudí vo veku 20 až 24 rokov ($p = 0,034$). Zaujímavá je tiež odlišnosť pri tejto bariére z hľadiska kraja ($p = 0,006$). Kým pre mladých ľudí z Trnavského kraja bola táto bariéra významne častejšou, pre mladých ľudí z Banskobystrického a Košického kraja*

sa ukázala ako nevýznamnou. Toto zistenie môže dokumentovať aktivity dobrovoľníckych centier a ostatných organizácií zaoberajúcich sa rozvojom dobrovoľníctva v týchto regiónoch.

45,7 percenta mladých ľudí, ktorí sa nezapojili do dobrovoľníctva, uviedlo ako dôvod pocit nepotrebnosti pomoci. Táto bariéra vo vzťahu k sociálnemu profilu respondentov a respondentiek nebola diferencovaná. Tento faktor však zohral úlohu u pomerne vysokého počtu mladých ľudí a môže svedčiť o skutočnosti, že mladí ľudia nevnímajú dobrovoľnícke ponuky ako určené práve pre nich a necítia sa byť tými, ktorých pomoc je potrebná a vyžadovaná.

Nezáujem mladých ľudí o dobrovoľníctvo bol dôvodom nezapojenia sa u viac ako tretiny mladých ľudí. Tento faktor je pritom najviac diferencovaným z hľadiska sociálneho profilu. Odlišnosti nachádzame vzhľadom na rod ($p = 0,003$), vek ($p = 0,01$), vzdelanie ($p < 0,001$), ekonomickú pozíciu ($p < 0,001$), vierovyznanie ($p < 0,001$) a členstvo v organizácii ($p = 0,05$). Nezáujem sa ukázal ako významne častejší dôvod pre tieto skupiny mládeže:

- mužov,
- 15- až 19-ročných mladých ľudí,
- mládež so základným vzdelaním,
- študentov a študentky stredných škôl,
- neveriacich mladých ľudí,
- nečlenov a nečlenky organizácií.

Preferencia darcovstva peňazí a náročná situácia v rodine, v škole alebo v práci boli bariérami nezapojenia sa do dobrovoľníctva približne u štvrtiny respondentov a respondentiek neaktívnych v dobrovoľníctve. Preferencia darcovstva peňazí sa ukázala ako významný dôvod pre mladých ľudí vo veku 25 až 30 rokov ($p = 0,013$). To môže byť výrazom jedného z trendov dobrovoľníctva, ktorý hovorí o tom, že dobrovoľníctvo je závislé od toho, v akej životnej etape sa človek nachádza a či má možnosť darovať čas alebo peniaze. V našom prípade je možné predpokladať, že najstaršia veková skupina mládeže je už pracujúca, t. j. preferuje darcovstvo pre dobrovoľníctvom. Odlišnosť v tejto prekážke sa preukázala aj vzhľadom na členstvo respondentov a respondentiek ($p = 0,04$), a to v prospech nečlenov organizácií. Toto zistenie súvisí so sociálnym profilom dobrovoľníkov a dobrovoľníčok – do dobrovoľníctva sa zapojilo viac členov a členiek organizácií. Jedným z dôvodov môže byť, že nečlenovia uprednostňujú darovanie peňazí pred priamou pomocou jednotlivcom či organizáciám. Náročná situácia v práci, škole alebo rodine sa ukázala ako významnejšia bariéra pre mladých ľudí z mesta ($p = 0,03$).

Ďalšími bariérami mladých ľudí pri zapájaní sa do dobrovoľníctva boli: *problémy s dochádzaním (21,2 percent), zdravotné problémy a ťažkosti (18,8 percent) a finančné náklady spojené s vykonávaním dobrovoľníctva (16,1 percent).* Problémy s dochádzaním a finančné náklady spojené s vykonávaním dobrovoľníctva sa ukázali ako významné pre študentov a študentky stredných škôl

($p = 0,001$) a neveriacich mladých ľudí ($p = 0,012$). Finančné náklady spojené s vykonávaním dobrovoľníctva boli okrem ekonomickej pozície a vierovyznania bariérou diferencovanou vzhľadom na rod ($p = 0,012$), vek ($p = 0,003$), vzdelanie ($p < 0,001$) a lokalitu bývania ($p = 0,008$). Významná sa táto bariéra ukázala pre tieto skupiny mládeže:

- mužov,
- mladých ľudí vo veku 15 až 19 rokov,
- mladých ľudí so základným vzdelaním,
- bývajúcich v meste.

Najmenej významnou bariérou bola nespokojnosť s predchádzajúcou dobrovoľníckou skúsenosťou. Táto bariéra bola rozhodujúcou pre nezapojenie sa do dobrovoľníctva u 7,1 percenta mladých ľudí. Rozdiely pritom nachádzame medzi mužmi a ženami ($p = 0,006$), pričom muži uvádzali túto bariéru významne častejšie. Napriek nízkemu počtu respondentov a respondentiek uvádzajúcich tento dôvod, otázku kvality v dobrovoľníctve považujeme pri zapájaní mladých ľudí do dobrovoľníctva za kľúčovú. Aj jedna negatívna skúsenosť môže totiž mladého človeka odradiť od zapojenia sa do dobrovoľníctva na veľmi dlhú dobu, niekedy na celý život.

Naše zistenia v oblasti bariér zapájania sa mladých ľudí do dobrovoľníctva korešpondujú s výsledkami celoslovenského výskumu z roku 2011. Nami zistené najvýznamnejšie bariéry boli najväčšími bariérami nezapojenia sa do dobrovoľníctva, aj keď s odlišným percentuálnym vyjadrením: nepožiadanie o pomoc (51,2 percenta nedobrovoľníkov), neinformovanosť o možnosti zapojiť sa do dobrovoľníctva (46,4 percenta nedobrovoľníkov), nedostatok času (42,1 percenta nedobrovoľníkov). Výskumné zistenia zo Českej republiky uvádzajú ako najväčšiu bariéru zapájania sa do dobrovoľníctva nedostatok času (Frič, Pospíšilová, 2010). Výskum dobrovoľníctva v Anglicku uvádza nedostatok času ako bariéru nezapojenia sa do dobrovoľníctva až u 82 percent ľudí, ktorí v posledných 12-tich mesiacoch neparticipovali na dobrovoľníctve (Low, Butt, Paine, Smith, 2007). V kanadskom výskume z roku 2007 sa nedostatok času ukázal tiež ako najvýznamnejšia bariéra. Túto bariéru označilo 75 percent z neaktívnych ľudí a dobrovoľníkov, ktorí v poslednom roku odpracovali menej ako 1,5 hodiny (Hall, Lasby, Ayer, Gibbons, 2009).

Bariéra *nedostatok času* spolu s bariérou *náročná životná situácia (v rodine, v práci...)* spadajú do faktorov súvisiacich s individualizovaným životným štýlom a so zaneprázdnenosťou mladých ľudí. Tieto bariéry sú prepojené s individuálnym vnímaním dobrovoľníckych príležitostí a s potrebami mladých ľudí. Bariéry *nikto ma nepožiadal o pomoc* a *neinformovanosť o možnosti zapojiť sa do dobrovoľníctva, pocit nepotrebnosti pomoci* a *nezáujem mladých ľudí o dobrovoľníctvo* súvisia s faktormi spoločnej kultúry a sú prepojené na tradičný kolektívny rámec. Rozhodnutie mladých ľudí zapojiť sa do dobrovoľníckych príležitostí je ovplyvnené určitými väzbami a vzťahmi, preto sa pre zapojenie do dobrovoľníctva očakáva to, aký bude záujem ostatných.

Na základe analýzy bariér formálneho dobrovoľníctva nie je možné jednoznačne konštatovať, či sú bariéry odrazom skôr tradičného alebo nového, reflexívneho štýlu dobrovoľníctva. Bariéry dobrovoľníctva identifikované v našom výskume sú však podľa nášho názoru odrazom špecifickej situácie v oblasti dobrovoľníctva na Slovensku a dôkazom toho, že osveta a informovanosť v tejto oblasti je stále nedostatočná aj vo vekovej skupine mladých ľudí. Na druhej strane, keďže druhou najvýznamnejšou bariérou zapojenia do dobrovoľníctva sa ukázalo nepožiadanie o pomoc (67,9 percenta mladých ľudí neaktívnych v dobrovoľníctve vnímalo túto prekážku), cesta k získaniu mladých dobrovoľníkov a dobrovoľníčok vedie skôr cez optiku tradičného vzorca dobrovoľníctva, na čo poukazujú aj zistenia týkajúce sa informovanosti o formálnom dobrovoľníctve.

Analýza bariér z hľadiska sociálneho profilu poukazuje na dôležité skutočnosti. Pre najmladšiu vekovú skupinu mládeže (čo sú zväčša študenti a študentky stredných škôl a mladí ľudia so základným vzdelaním) sa ukázali ako najvýznamnejšie tieto bariéry nezapojenia sa do dobrovoľníctva: nezáujem a finančné náklady spojené s vykonávaním dobrovoľníctva. Na druhej strane táto skupina pravdepodobne disponuje dostatkom informácií o tom, ako sa zapojiť, a má aj dostatok času. Staršia veková skupina (20 až 24 rokov) sa nezapojila najmä z dôvodu nedostatku času a preto, lebo nemala dostatok informácií, ako sa zapojiť. Mládež z vidieka bola významne menej skupinou zapojenou do dobrovoľníctva a zároveň pre ňu bolo významnou bariérou nepožiadanie o pomoc. Je zrejmé, že prekonanie individuálnych bariér dobrovoľníctva bude vyžadovať zo strany organizácií pracujúcich s mladými ľuďmi cieleňé stratégie aj vzhľadom na sociálny profil mládeže.

9. VNÍMANIE DOBROVOĽNÍCTVA Z POHĽADU MLADÝCH ĽUDÍ

V oblasti vnímania dobrovoľníctva z pohľadu verejnosti či mladých ľudí neexistujú v posledných rokoch relevantné výskumné údaje. Výskum v roku 2011 túto tému nezachytil. Analýza dobrovoľníctva na Slovensku z roku 2009 (Brozmanová Gregorová, Marček, Mračková, 2009) uvádza, že vo viacerých publikáciách o dobrovoľníctve sa konštatuje, že dobrovoľníctvo na Slovensku nemá taký vysoký spoločenský status a uznanie ako v krajinách rozvinutej demokracie. Výsledky výskumu IVO z roku 2003 naopak dokumentujú, že „dobrovoľníctvo má na Slovensku vysokú prestíž“ (Bútorová, 2004). Dobrovoľníci a dobrovoľníčky sú vnímaní ako ľudia, ktorí si zaslúžia spoločenské uznanie a ktorí prispievajú k dobrej veci. Na druhej strane stále v spoločnosti v roku 2003 silno dominoval názor, že dobrovoľníci a dobrovoľníčky by neboli potrební/potrebné, keby si štát plnil svoje povinnosti (v roku 1998 tento názor zastávalo 55 percent respondentov a respondentiek, v roku 2003 až 74 percent). Ako konštatuje Bútorová (2004), tento spôsob uvažovania sa opiera o predstavu, že za ideálnych podmienok by ruka opatrovateľského štátu mala „dočiahnuť“ na každú situáciu v živote komunity, či už ide o situáciu núdze, alebo rozvojových príležitostí. Ľudia s takýmto etatickým prístupom nevnímajú dobrovoľníctvo ako nezastupiteľný segment života spoločnosti.

Zaujímalo nás preto, ako je to s dobrovoľníctvom a jeho vnímaním zo strany mladých ľudí s odstupom takmer 15 rokov. V prvej časti výskumu tejto dimenzie dobrovoľníctva sme sa inšpirovali českým výskumom Friča a Pospíšilovej (2010), aby sme mohli vnímanie dobrovoľníctva zasadiť do aktuálnych trendov v oblasti dobrovoľníctva. V druhej časti sme sa sústredili na pohľad špecifický pre životný štýl mládeže vo vzťahu k spojeniu dobrovoľníctva s prostredím škôl a výchovou a vzdelávaním k dobrovoľníctvu.

9.1. EMANCIPAČNÝ A REZIDUÁLNY POHĽAD NA VÝZNAM DOBROVOĽNÍCTVA V SÚČASNEJ SPOLOČNOSTI

Ako konštatujú Frič a Pospíšilová (2010), s nástupom modernizačných trendov v spoločnosti sa do popredia stále viac dostáva chápanie dobrovoľníctva ako svojbytného sektora spoločnosti, ktorý síce nie je riešením všetkých problémov dnešnej doby, ale jeho prístup k riešeniu týchto problémov nemôže byť ničím nahradený. Ide o prístup, ktorý je spojený s emancipáciou altruistického pohľadu na svet a s pozitívnou perspektívou ďalšieho vývoja

spoločnosti. Tento pohľad na význam dobrovoľníctva najlepšie korešponduje s reflexívnym vzorcom dobrovoľníctva. Naopak reziduálne vnímanie významu dobrovoľníctva, v ktorom je význam dobrovoľníctva odvodený od dominantnej roly sociálneho štátu pri riešení sociálnych problémov, je typické pre tradičný vzorec dobrovoľníckej angažovanosti. Týmto dvom pohľadom na úlohu dobrovoľníctva v súčasnej spoločnosti v našom výskume zodpovedalo 6 výrokov, s ktorými mali respondenti a respondenky vyjadriť mieru súhlasu na stupnici od 1 do 5, kde 1 znamená absolútne nesúhlasím a 5 absolútne súhlasím. Pomocou faktorovej analýzy sme overili validitu škály. Faktorová analýza zoskupila výroky do dvoch faktorov, ktoré vysvetľovali 58,8 percent variácie všetkých odpovedí (emancipačný pohľad predstavoval faktor 1 a zastupovalo ho 42 percent všetkých odpovedí a reziduálny pohľad prezentoval faktor 2 so zastúpením 16,8 percent všetkých odpovedí). Vhodnosť použitia faktorovej analýzy potvrdila štatistická významnosť Bartlettovho testu sféricity ($\chi^2(15) = 885,142$; $p < 0,001$) a Kaiserova-Meyerova-Olkinova miera adekvátnosti výberu položiek (KMO = 0,893). V tabuľke T35 uvádzame vlastné hodnoty faktorov (eigenvalues) pri 2-faktorovom riešení a percentá rozptylu pre jednotlivé faktory, rovnako uvádzame aj faktorové nabitia jednotlivých položiek. Prehľad jednotlivých výrokov prislúchajúcich emancipačnému a reziduálneho pohľadu na význam dobrovoľníctva v spoločnosti s priemernými hodnotami a percentuálnym vyjadrením súhlasu pri jednotlivých výrokoch poskytuje tabuľka T36.

T35 FAKTOROVÁ ŠTRUKTÚRA POLOŽIEK DOTAZNÍKA PO ROTÁЦИИ

ŠKÁLA	POLOŽKY	FAKTOR 1	FAKTOR 2
EMANCIPAČNÝ POHĽAD	Dobrovoľníci ponúkajú niečo, čo nemôžu zabezpečiť platení profesionáli.	.622	
	Dobrovoľníctvo umožňuje ľuďom aktívne pôsobiť v demokratickej spoločnosti.	.745	
	Dobrovoľníci pomáhajú vytvárať lepší svet.	.826	
	Dobrovoľníci ukazujú cestu, ako zmeniť spoločnosť založenú na sebecktve.	.789	
REZIDUÁLNY POHĽAD	Keby si štát plnil všetky povinnosti, neboli by dobrovoľníci potrební.		.789
	Bez práce dobrovoľníkov by naša spoločnosť vôbec nemohla fungovať.		.778
	EIGENVALUES	2,523	1,004
	% VARIANCIE	42,045	16,741

N = 780; uvádzame relevantné faktorové nabitia položiek > 0,40

Zdroj: vlastné spracovanie

T36 PREHLAD POHLADOV NA VÝZNAM DOBROVOLNÍCTVA S JEDNOTLIVÝMI VÝROKMI

VÝROK	PRIEMER*	SÚHLAS** (%)
EMANCIPAČNÝ POHLAD NA VÝZNAM DOBROVOLNÍCTVA V SPOLOČNOSTI		
Dobrovoľníci pomáhajú vytvárať lepší svet.	3,65	60,5
Dobrovoľníci ukazujú cestu, ako zmeniť spoločnosť založenú na sebestve.	3,64	58,7
Dobrovoľníctvo umožňuje ľuďom aktívne pôsobiť v demokratickej spoločnosti.	3,48	51,3
Dobrovoľníci ponúkajú niečo, čo nemôžu zabezpečiť platení profesionáli.	3,20	42,3
REZIDUÁLNY POHLAD NA VÝZNAM DOBROVOLNÍCTVA V SPOLOČNOSTI		
Keby si štát plnil všetky povinnosti, neboli by dobrovoľníci potrební.	3,55	54,5
Bez práce dobrovoľníkov by naša spoločnosť vôbec nemohla fungovať.	3,17	39,8

*priemer na stupnici od 1 do 5, kde 1 je vôbec nesúhlasím a 5 absolútne súhlasím

**spočítané voľby absolútne súhlasím a súhlasím, N = 408 – 411

Zdroj: vlastné spracovanie

Emancipačný pohľad na dobrovoľníctvo bol sýtený výroky, ktoré zdôrazňujú hodnotu dobrovoľníctva ako alternatívy k sociálnemu štátu a ako cestu altruizmu a vytvárania demokratickej nesebeckej spoločnosti. Reziduálny pohľad na dobrovoľníctvo bol sýtený výrokmi vyjadrujúcim význam dobrovoľníctva ako riešenia, bez ktorého by spoločnosť nemohla fungovať, a výrokmi vyjadrujúcim kompenzáciu fungovania štátu. Medzi emancipačným a reziduálnym pohľadom na význam dobrovoľníctva v súčasnej spoločnosti neexistujú v celej vzorke významné rozdiely. Priemerné hodnoty jednotlivých pohľadov na význam dobrovoľníctva sú prezentované v tabuľke T37 a testovanie rozdielov medzi nimi v tabuľke T38. Priemerné hodnoty jednotlivých faktorov sme vydelili počtom výrokov zodpovedajúcich konkrétnemu faktoru pre lepšiu prehľadnosť a orientáciu čitateľov a čitateľiek, ale pri testovaní sme pracovali s hodnotami štandardizovaného skóre.

T37 PRIEMERNÉ HODNOTY POHLADOV NA VÝZNAM DOBROVOLNÍCTVA V SPOLOČNOSTI

POHLAD NA VÝZNAM DOBROVOLNÍCTVA V SPOLOČNOSTI	PRIEMER VYDELENÝ POČTOM VÝROKOV	ŠTANDARDNÁ ODCHÝLKA	N
Emancipačný	3,49	0,789	780
Reziduálny	3,36	0,885	780

Zdroj: vlastné spracovanie

T38 TESTOVANIE ROZDIELOV MEDZI JEDNOTLIVÝMI POHLADMI NA VÝZNAM DOBROVOLNÍCTVA

VZŤAHY	KORELÁCIA		T-TEST		
	r	p	t	df	p
Emancipačný-reziduálny	,352	,000	,031	779	,975

Zdroj: vlastné spracovanie

V odpovediach sa oba pohľady na význam dobrovoľníctva v spoločnosti nevyučovali, naopak, korelujú medzi sebou ($r = 0,352$ na hladine významnosti $p = 0,000$). Znamená to, že čím vyšší význam respondenti a respondentky pripisovali emancipačnému významu dobrovoľníctva v spoločnosti, tým mu zároveň pripisovali aj vyšší reziduálny význam. Možno sa teda domnievať, že medzi nimi významne nerozlišujú a oba pohľady do značnej miery splývajú.

Zaujímavá je aj analýza priemerného hodnotenia jednotlivých výrokov v oboch pohľadoch na význam dobrovoľníctva v spoločnosti. Najvyššie priemerné skóre dosiahli výroky zodpovedajúce emancipačnému pohľadu na význam dobrovoľníctva v spoločnosti. S výrokmi „Dobrovoľníci pomáhajú vytvárať lepší svet.“ súhlasilo až 60,5 percent respondentov a respondentiek a s výrokmi „Dobrovoľníci ukazujú cestu, ako zmeniť spoločnosť založenú na sebestve.“ 58,7 percent. V poradí tretím výrokmi, s ktorým súhlasilo 54,5 percent respondentov a respondentiek, je výrok „Keby si štát plnil všetky povinnosti, neboli by dobrovoľníci potrební“. Je zrejme, že aj u veľkej časti mládeže pretrvávajú predstavy, že riešenie problémov v spoločnosti je úloha štátu, tak ako tomu bolo vo výskumoch v roku 1998 a 2003.

Pri komparácii postojov mladých ľudí, ktorí sa zapojili do formálneho dobrovoľníctva, a tých, ktorí v posledných 12-tich mesiacoch v dobrovoľníctve neparticipovali, nachádzame významné odlišnosti v emancipačnom pohľade na význam dobrovoľníctva v súčasnej spoločnosti. Údaje prezentuje tabuľka T39.

T39 ROZDIELY V POHLADOCH NA VÝZNAM DOBROVOLNÍCTVA VO VZŤAHU K ANGAŽOVANOSTI VO FORMÁLNO M DOBROVOLNÍCTVE

POHLAD NA DOBROVOLNÍCTVO	t	df	p	ZAPOJENÍ DO FORMÁLNEHO DOBROVOLNÍCTVA			NEZAPOJENÍ DO FORMÁLNEHO DOBROVOLNÍCTVA		
				M	SD	N	M	SD	N
emancipačný	8,025	785	,001	14,84	2,73	392	13,09	3,31	395
reziduálny	0,693	792	,769	6,76	1,75	394	6,68	1,76	400

Legenda: M – priemer, SD – štandardná odchýlka, N – počet ľudí, s ktorými analýza pracovala, p – štatistická významnosť

Zdroj: vlastné spracovanie

Mladí ľudia, ktorí sa zapojili do formálneho dobrovoľníctva, sa významne viac stotožňujú s emancipačným pohľadom na význam dobrovoľníctva v súčasnej spoločnosti. Rozdiely pri jednotlivých výrokov dokumentuje tabuľka T40.

T40 ROZDIELY PRI HODNOTENÍ JEDNOTLIVÝCH VÝROKOV VO VZŤAHU K ANGAŽOVANOSTI VO FORMÁLNO M DOBROVOLNÍCTVE

VÝROK	DOBROVOLNÍCTVO	N	M	SD	p
Dobrovoľníci ponúkajú niečo, čo nemôžu zabezpečiť platení profesionáli.	zapojil	398	3,39	1,127	0,174
	nezapojil	402	3,00	1,139	
Dobrovoľníctvo umožňuje ľuďom aktívne pôsobiť v demokratickej spoločnosti.	zapojil	394	3,67	,886	0,000
	nezapojil	400	3,27	1,071	
Dobrovoľníci pomáhajú vytvárať lepší svet.	zapojil	399	3,93	,896	0,000
	nezapojil	401	3,36	1,063	
Dobrovoľníci ukazujú cestu, ako zmeniť spoločnosť založenú na sebecktve.	zapojil	397	3,85	1,013	0,008
	nezapojil	398	3,42	1,071	
Keby si štát plnil všetky povinnosti, neboli by dobrovoľníci potrební.	zapojil	396	3,50	1,133	0,834
	nezapojil	401	3,61	1,131	
Bez práce dobrovoľníkov by naša spoločnosť vôbec nemohla fungovať.	zapojil	396	3,27	1,069	0,784
	nezapojil	401	3,07	1,120	

Legenda: M – priemer, SD – štandardná odchýlka, N – počet ľudí, s ktorými analýza pracovala, p – štatistická významnosť

Zdroj: vlastné spracovanie

Mladí dobrovoľníci a dobrovoľníčky vnímajú intenzívnejšie dobrovoľníctvo ako cestu budovania demokratickej a altruistickej spoločnosti. Je zrejmé, že samotná skúsenosť s dobrovoľníctvom formuje aj postoje k jeho úlohe v spoločnosti.

Vo vzťahu k sociálnemu profilu mladých ľudí sme zaznamenali ďalšie významné odlišnosti v pohľade na význam dobrovoľníctva v súčasnej spoločnosti. Emancipačný pohľad na dobrovoľníctvo sa líši vzhľadom na rod ($p = 0,013$), pričom ženy sa vyznačujú výraznejším emancipačným pohľadom ($M = 14,48$) v porovnaní s mužmi ($M = 13,43$) a členstvo v organizácii ($p = 0,008$), pričom členovia organizácií majú častejší emancipačný pohľad ($M = 14,85$) v porovnaní s nečlenmi ($M = 13,39$). Reziduálny pohľad na dobrovoľníctvo sa líši vzhľadom na lokalitu bývania ($p = 0,002$), pričom je výraznejší u mladých ľudí z mesta ($M = 6,81$) v porovnaní s mladými ľuďmi z vidieka ($m = 6,62$).

Vek a vzdelanie diferencujú emancipačný aj reziduálny pohľad na dobrovoľníctvo. V prípade emancipačného pohľadu a veku nachádzame rozdiely ($p = 0,009$) medzi vekovou skupinou 15- až 19-ročných a vekovou skupinou 20- až 24-ročných mladých ľudí. S emancipačným pohľadom sa pritom viac stotožňuje staršia veková skupina. V prípade reziduálneho pohľadu sú rozdiely ($p = 0,000$) pri porovnaní najmladšej vekovej skupiny a oboch starších vekových skupín. Reziduálny pohľad na dobrovoľníctvo majú častejšie obe staršie vekové skupiny mládeže. Podobné odlišnosti nachádzame v prípade vzdelania. Emancipačný pohľad na dobrovoľníctvo je odlišný pri porovnaní mladých ľudí so základným vzdelaním a mladých ľudí so stredoškolským vzdelaním s maturitou ($p = 0,004$). S emancipačným pohľadom sa pritom stotožňujú významne viac mladí ľudia so stredoškolským vzdelaním s maturitou v porovnaní s respondentmi a respondentkami so základným vzdelaním. V reziduálnom pohľade na dobrovoľníctvo sa tiež líšia mladí ľudia so základným vzdelaním oproti všetkým ostatným skupinám mládeže, t. j. oproti mladým ľuďom so stredoškolským vzdelaním bez maturity, s maturitou a s vysokoškolským vzdelaním. Rozdiely sú vo všetkých prípadoch na hladine významnosti $p = 0,000$, pričom na základe porovnania priemerných hodnôt v jednotlivých skupinách je možné konštatovať, že so vzdelaním sa reziduálny pohľad vyskytuje častejšie. Rozdiely vo vzťahu k veku a vzdelaniu by sme mohli interpretovať aj v zmysle nevyjasnených postojov k dobrovoľníctvu a jeho úlohe v spoločnosti, o ktorých svedčí aj úzka súvislosť medzi emancipačným a reziduálnym pohľadom.

9.2. VNÍMANIE DOBROVOLNÍCTVA V KONTEXTE ŽIVOTNÉHO ŠTÝLU MLÁDEŽE A VÝCHOVY A VZDELÁVANIA K DOBROVOLNÍCTVU

Ďalšie výroky, ktoré sa týkali vnímania dobrovoľníctva z pohľadu mladých ľudí, sa týkali pohľadu na dobrovoľníctvo ako súčasť životného štýlu mládeže a spojenia dobrovoľníctva so školským prostredím.

V tabuľke T41 uvádzame vzostupne zoradené hodnotenia jednotlivých výrokov vyjadrujúcich vnímanie dobrovoľníctva z pohľadu všetkých mladých ľudí zapojených do výskumu.

T41 VNÍMANIE DOBROVOLNÍCTVA Z POHĽADU MLADÝCH ĽUDÍ

VÝROK	PRIEMERNÁ HODNOTA	MEDIÁN	MODUS	PERCENTO SÚHLASU*
Škola by mala k dobrovoľníctvu aktívne mladých ľudí motivovať a zapájať ich do dobrovoľníckych aktivít.	3,75	4,00	4	62,9
Mladí ľudia by mali byť vedení k dobrovoľníctvu už od malička.	3,71	4,00	4	60,7
Dobrovoľníctvo je priestorom pre učenie sa a zbieranie skúseností.	3,70	4,00	4	61,5
Dobrovoľníctvo je in. Je cool byť dobrovoľníkom a pomáhať iným.	3,43	4,00	3	50,4
Mladí ľudia v mojom veku nevidia žiadny zmysel v dobrovoľníctve.	3,29	3,00	3	43,6
Mladí ľudia v mojom veku nerozumejú dobrovoľníctvu.	3,26	3,00	3	40,5
Dobrovoľníctvo by malo byť na škole povinné pre všetkých.	2,77	3,00	3	25,8

N = 806

Poznámka: pri hodnotení výrokov bola využitá stupnica 1 – 5, kde 1 je vôbec nesúhlasím a 5 absolútne súhlasím

*percento súhlasu vyjadruje sčítané odpovede absolútne súhlasím a súhlasím

Zdroj: vlastné spracovanie

Najvyššiu mieru súhlasu aj najvyššie priemerné hodnotenie sme zaznamenali pri troch výrokoch. Viac ako 60 percent mladých ľudí súhlasí s tým, že škola by mala deti a mládež motivovať k dobrovoľníctvu a zapájať ich do dobrovoľníckych aktivít, že mladí ľudia by mali byť vedení k dobrovoľníctvu už od malička a že dobrovoľníctvo je priestorom pre učenie sa a zbieranie skúseností. To je dôkazom toho, že škola poskytuje aj z pohľadu mladých ľudí ideálny priestor pre rozvoj výchovy a vzdelávania k dobrovoľníctvu a prepájanie dobrovoľníctva s rozvojom kompetencií potrebných pre život.

Ambivalentný postoj sme zaznamenali pri výrokoch: „Dobrovoľníctvo je in. Je cool byť dobrovoľníkom a pomáhať iným.“, „Mladí ľudia v mojom veku nevidia žiadny zmysel v dobrovoľníctve.“ a „Mladí ľudia v mojom veku nerozumejú dobrovoľníctvu.“ S týmito výrokmí vyjadrila súhlas polovica a menej ako polovica respondentov a respondentiek a zároveň približne 30 percent a viac pri jednotlivých výrokoch nevedelo zaujať jednoznačný názor.

Opačný pomer súhlasu sme zaznamenali pri výroku: „Dobrovoľníctvo by malo byť v škole povinné pre všetkých.“ S týmto výrokom súhlasila len štvrtina respondentov a respondentiek, 32,5 percenta sa nevedelo vyjadriť a 41,8 percenta vyjadrilo nesúhlas. Je zrejmé, že mladí ľudia si uvedomujú skutočnosť, že jednou zo základných charakteristík dobrovoľníctva je dobrovoľnosť a nespájajú ho s povinnosťou.

Pri niektorých výrokoch sme zaznamenali významné odlišnosti vzhľadom na participáciu respondentov a respondentiek vo formálnom dobrovoľníctve. Prehľad zistení prezentuje tabuľka T42.

T42 VNÍMANIE DOBROVOLNÍCTVA Z POHLADU MLADÝCH ĽUDÍ NA ZÁKLADE ICH PARTICIPÁCIE VO FORMÁLNO M DOBROVOLNÍCTVE

VÝROK	ZAPOJENIE DO DOBROVOLNÍCTVA	N	M	SD	p
Škola by mala k dobrovoľníctvu aktívne mladých ľudí motivovať a zapájať ich do dobrovoľníckych aktivít.	zapojil	399	4,02	0,872	0,000
	nezapojil	402	3,48	1,045	
Mladí ľudia by mali byť vedení k dobrovoľníctvu už od malička.	zapojil	398	3,94	0,854	0,000
	nezapojil	401	3,47	0,980	
Dobrovoľníctvo je priestorom pre učenie sa a zbieranie skúseností.	zapojil	397	3,93	0,866	0,000
	nezapojil	401	3,47	0,977	
Dobrovoľníctvo je in. Je cool byť dobrovoľníkom a pomáhať iným.	zapojil	396	3,52	1,096	0,146
	nezapojil	401	3,35	1,022	
Mladí ľudia v mojom veku nerozumejú dobrovoľníctvu	zapojil	399	3,27	0,957	0,040
	nezapojil	401	3,25	1,062	
Mladí ľudia v mojom veku nevidia žiadny zmysel v dobrovoľníctve.	zapojil	399	3,27	1,036	0,102
	nezapojil	402	3,31	1,101	
Dobrovoľníctvo by malo byť na škole povinné pre všetkých.	zapojil	399	2,89	1,162	0,333
	nezapojil	401	2,66	1,151	

Legenda: M – priemer, SD – štandardná odchýlka, N – počet ľudí, s ktorými analýza pracovala, p – štatistická významnosť

Poznámka: pri hodnotení výrokov bola využitá stupnica 1 – 5, kde 1 je vôbec nesúhlasím a 5 absolútne súhlasím

Zdroj: vlastné spracovanie

Pri takmer všetkých výrokoch sme pri mladých ľuďoch, ktorí boli zapojení do formálneho dobrovoľníctva, zaznamenali vyššie priemerné hodnotenie vyjadrujúce mieru súhlasu s jednotlivými výrokočmi ako pri mladých ľuďoch, ktorí v dobrovoľníctve neparticipovali.

S prvými tromi výrokočmi, ktoré vyjadrujú práve spojenie dobrovoľníctva a výchovy a vzdelávania, sa významne viac stotožnili mladí ľudia, ktorí boli

zapojení do dobrovoľníctva. Títo vnímajú dôležitosť výchovy a vzdelávania k dobrovoľníctvu v spojení so školským prostredím výraznejšie. Tiež viac vnímajú dobrovoľníctvo ako cestu učenia sa. Významný rozdiel sme tiež zaznamenali pri výrokoč „Mladí ľudia v mojom veku nerozumejú dobrovoľníctvu.“, s ktorým sa tiež viac stotožnili mladí ľudia zapojení do dobrovoľníctva v porovnaní s neaktívnymi. Toto môže svedčiť o tom, že mladí ľudia nie vždy chápu význam a zmysel dobrovoľníctva a túto skutočnosť práve tí, ktorí sú do dobrovoľníctva zapojení, vnímajú intenzívnejšie.

Z hľadiska sociálneho profilu respondentov a respondentiek sme nezistili rozdiely v miere súhlasu s jednotlivými výrokočmi vzhľadom na vek, vzdelanie, lokalitu bývania, rodinný stav či socioekonomický status. Pri niektorých výrokočoch však nachádzame významné odlišnosti vzhľadom na rod, vierovyznanie a členstvo v organizáciách. Rozdiely zobrazujú tabuľky T43, T44 a T45.

T43 VNÍMANIE DOBROVOLNÍCTVA Z POHLADU MLADÝCH ĽUDÍ NA ZÁKLADE ICH RODU

VÝROK	ROD	N	M	SD	p
Škola by mala k dobrovoľníctvu aktívne mladých ľudí motivovať a zapájať ich do dobrovoľníckych aktivít.	muž	397	3,55	1,092	0,000
	žena	404	3,95	0,857	
Mladí ľudia by mali byť vedení k dobrovoľníctvu už od malička.	muž	396	3,50	1,005	0,000
	žena	403	3,91	0,842	
Dobrovoľníctvo je priestorom pre učenie sa a zbieranie skúseností.	muž	396	3,57	1,015	0,000
	žena	402	3,84	0,864	
Dobrovoľníctvo je in. Je cool byť dobrovoľníkom a pomáhať iným.	muž	395	3,35	1,110	0,056
	žena	402	3,51	1,007	
Mladí ľudia v mojom veku nerozumejú dobrovoľníctvu.	muž	397	3,18	1,061	0,174
	žena	403	3,34	0,953	
Mladí ľudia v mojom veku nevidia žiadny zmysel v dobrovoľníctve.	muž	397	3,22	1,100	0,360
	žena	404	3,37	1,033	
Dobrovoľníctvo by malo byť na škole povinné pre všetkých.	muž	396	2,57	1,160	0,024
	žena	404	2,98	1,129	

Legenda: M – priemer, SD – štandardná odchýlka, N – počet ľudí, s ktorými analýza pracovala, p – štatistická významnosť

Poznámka: pri hodnotení výrokov bola využitá stupnica 1 – 5, kde 1 je vôbec nesúhlasím a 5 absolútne súhlasím

Zdroj: vlastné spracovanie

T44 VNÍMANIE DOBROVOĽNÍCTVA Z POHLADU MLADÝCH ĽUDÍ NA ZÁKLADE ICH VIEROVYZNANIA

VÝROK	VIEROVYZNANIE	N	M	SD	p
Škola by mala k dobrovoľníctvu aktívne mladých ľudí motivovať a zapájať ich do dobrovoľníckych aktivít.	veriaci	607	3,83	0,962	0,003
	neveriaci	194	3,51	1,079	
Mladí ľudia by mali byť vedení k dobrovoľníctvu už od malička.	veriaci	605	3,79	0,907	0,007
	neveriaci	194	3,44	1,028	
Dobrovoľníctvo je priestorom pre učenie sa a zbieranie skúseností.	veriaci	604	3,75	0,917	0,007
	neveriaci	194	3,57	1,042	
Dobrovoľníctvo je in. Je cool byť dobrovoľníkom a pomáhať iným.	veriaci	606	3,47	1,055	0,720
	neveriaci	191	3,32	1,081	
Mladí ľudia v mojom veku nerozumejú dobrovoľníctvu.	veriaci	607	3,26	1,018	0,996
	neveriaci	193	3,27	0,991	
Mladí ľudia v mojom veku nevidia žiadny zmysel v dobrovoľníctve.	veriaci	607	3,30	1,053	0,556
	neveriaci	194	3,26	1,119	
Dobrovoľníctvo by malo byť na škole povinné pre všetkých.	veriaci	607	2,85	1,133	0,057
	neveriaci	193	2,54	1,220	

Legenda: M – priemer, SD – štandardná odchýlka, N – počet ľudí, s ktorými analýza pracovala, p – štatistická významnosť

Poznámka: pri hodnotení výrokov bola využitá stupnica 1 – 5, kde 1 je vôbec nesúhlasím a 5 absolútne súhlasím

Zdroj: vlastné spracovanie

T45 VNÍMANIE DOBROVOĽNÍCTVA Z POHLADU MLADÝCH ĽUDÍ NA ZÁKLADE ICH ČLENSTVA V ORGANIZÁCIÁCH

VÝROK	ČLENSTVO	N	M	SD	p
Škola by mala k dobrovoľníctvu aktívne mladých ľudí motivovať a zapájať ich do dobrovoľníckych aktivít.	áno	309	3,92	0,913	0,000
	nie	492	3,64	1,038	
Mladí ľudia by mali byť vedení k dobrovoľníctvu už od malička.	áno	307	3,90	0,846	0,000
	nie	492	3,58	0,988	
Dobrovoľníctvo je priestorom pre učenie sa a zbieranie skúseností.	áno	307	3,86	0,863	0,000
	nie	491	3,60	0,991	
Dobrovoľníctvo je in. Je cool byť dobrovoľníkom a pomáhať iným.	áno	307	3,60	1,041	0,746
	nie	490	3,33	1,063	
Mladí ľudia v mojom veku nerozumejú dobrovoľníctvu.	áno	309	3,29	0,930	0,029
	nie	491	3,24	1,059	
Mladí ľudia v mojom veku nevidia žiadny zmysel v dobrovoľníctve.	áno	309	3,28	1,002	0,030
	nie	492	3,30	1,110	
Dobrovoľníctvo by malo byť na škole povinné pre všetkých.	áno	309	2,83	1,154	0,534
	nie	491	2,74	1,166	

Legenda: M – priemer, SD – štandardná odchýlka, N – počet ľudí, s ktorými analýza pracovala, p – štatistická významnosť

Poznámka: pri hodnotení výrokov bola využitá stupnica 1 – 5, kde 1 je vôbec nesúhlasím a 5 absolútne súhlasím

Zdroj: vlastné spracovanie

Vzhľadom na rod, vierovyznanie a členstvo sme významné rozdiely zaznamenali pri rovnakých výrokov ako v prípade rozdielov vzhľadom na participáciu mládeže vo formálnom dobrovoľníctve. Výraznejší súhlas s výroky bol pritom zaznamenaný u žien, veriacich mladých ľudí a členov a členiek organizácií. Táto skutočnosť v prípade žien a členov a členiek odráža jednak ich vyššiu participáciu v dobrovoľníctve, a teda vyššie pripisovanie významu spojenia dobrovoľníctva s učením (sa) a školou. V prípade členstva sme rozdiel zaznamenali ešte pri týchto dvoch výrokov: „Mladí ľudia v mojom veku nerozumejú dobrovoľníctvu.“ a „Mladí ľudia v mojom veku nevidia žiadny zmysel v dobrovoľníctve.“ Zaujímavé je, že priemerné hodnoty svedčiacie o miere súhlasu v prípade prvého z výrokov hovoria o silnejšom súhlase s výrokom v prípade členov a členiek a v prípade druhého výroku o silnejšom súhlase v prípade nečlenov a nečleniek organizácií. To môže znamenať, že členovia a členky organizácií vnímajú, že mladí ľudia v ich okolí nie úplne rozumejú významu dobrovoľníctva, na druhej strane nevnímajú (pravdepodobne aj na základe svojich osobných skúseností), že by v ňom nevideli zmysel.

10. MODELY A PRÍKLADY PRAXE VÝCHOVY A VZDELÁVANIA DETÍ A MLÁDEŽE K DOBROVOLNÍCTVU

V praxi je možné identifikovať viacero modelov výchovy a vzdelávania detí a mládeže k dobrovoľníctvu. Modely sa líšia tým, akým podielom je do organizovania či koordinovania dobrovoľníckych aktivít študentov a študentiek zapojená škola a jej učitelia a učiteľky a do akej miery je dobrovoľníctvo prepojené s výchovným a vzdelávacím procesom školy (Brozmanová Gregorová, Kurpielová, Šolcová, Bielešová, 2013).

Prvým modelom je individuálne dobrovoľníctvo. V rámci prvého modelu je dobrovoľníctvo mladých ľudí rozvíjané nezávislými dobrovoľníckymi centrami alebo organizáciami. V tomto prípade nie je škola do organizácie dobrovoľníckych aktivít priamo zapojená, nie je tiež obvykle analyzovaná súvislosť medzi účasťou žiakov/žiačok na dobrovoľníckych aktivitách a procesom ich vzdelávania v prostredí školy. Dobrovoľníctvo je realizované na individuálnej báze. Žiaci a žiačky či študenti a študentky sú oslovení pre zapojenie sa do činnosti organizácií rôznymi cestami. Zapájajú sa do jednorazových, ale aj pravidelných dobrovoľníckych aktivít. Pomáhajú pri organizovaní podujatí, administratívnych prácach, ale aj priamej práci s klientmi a klientkami. Podľa charakteru činnosti je s dobrovoľníkmi a dobrovoľníčkami uzatváraná zmluva o dobrovoľníckej činnosti, realizovaná ich príprava na vykonávanie činnosti či poskytovaná podpora. Kvalita práce s mladými dobrovoľníkmi a dobrovoľníčkami v rámci organizácií môže byť veľmi rôzna. V ideálnom prípade má organizácia určeného koordinátora dobrovoľníkov, naplánovaný systém práce s dobrovoľníkmi a dobrovoľníčkami, t. j. má určené, čo budú robiť, kedy, kde, akých dobrovoľníkov a dobrovoľníčky potrebuje, aký bude systém ich zaškolenia, motivácie a podpory.

Druhým modelom je oslovovanie žiakov a žiačok/študentov a študentiek a ich následné zapájanie do dobrovoľníckych aktivít konkrétnych organizácií v spolupráci so zástupcami a zástupkyňami školy. Napríklad škola poskytne priestor na prezentáciu organizáciám a ich dobrovoľníckych ponúk (prostredníctvom nástieniek, informačných materiálov, odkazov na internetových stránkach, diskusií, prednášok a pod.). Následne škola s organizáciou pri samotnej práci s dobrovoľníkmi a dobrovoľníčkami už nespolupracuje. Aj tento model dobrovoľníctva nachádza u nás v posledných rokoch uplatnenie. Žiaci a žiačky/študenti a študentky sú najčastejšie

zapájaní do pomoci pri verejných zbierkach, ale aj do aktivít v priamej práci s rôznymi cieľovými skupinami. Aj naše skúsenosti pri organizácii aktivít v rámci Dní dobrovoľníctva a Týždňa dobrovoľníctva svedčia o tom, že takejto spolupráci sú školy naklonené, ale dobrovoľnícka činnosť je aj v tomto prípade vnímaná skôr ako mimoškolská aktivita.

Tretí model predstavujú učitelia/učiteľky pôsobiaci na škole ako koordinátori/koordinátorky dobrovoľníctva alebo dokonca samostatné dobrovoľnícke centrá, ktoré pôsobia priamo na školách, pričom sa na ich manažmente môžu podieľať zamestnanci a zamestnankyne školy, externí pracovníci a pracovníčky, ale i samotní žiaci a žiačky či študenti a študentky. Ich cieľom je propagovať dobrovoľníctvo medzi študentmi a študentkami, sprostredkovať kontakt medzi nimi a organizáciami s potrebou dobrovoľníkov a dobrovoľníčok či rozvíjanie vlastných dobrovoľníckych programov a projektov, v ktorých sa angažujú žiaci a žiačky alebo ktorí sú aj ich tvorcami. V prípade, že sú do manažovania dobrovoľníckych aktivít zaangažovaní učitelia a učiteľky školy, tento model poskytuje priestor aj na reflexiu dobrovoľníckej skúsenosti vo vzťahu k vzdelávaniu, prípadne umožňuje vzájomnú spoluprácu s organizáciami napríklad v oblasti prípravy výcvikových dobrovoľníkov a dobrovoľníčok alebo ich supervízií. Tento model dobrovoľníctva je na Slovensku v podmienkach jednotlivých stupňoch škôl v začiatkoch. Začíname sa však stretávať s aktívnymi pedagógmi a pedagogičkami, ktorí vedú žiakov a žiačky k zapájaniu sa do dobrovoľníckych aktivít a aj organizujú túto činnosť. Iniciatíva však vychádza aj z prostredia organizácií, ktoré sa snažia so školami nadviazať dlhodobšie partnerstvá a získať tak žiakov a žiačky či celú školu pre svoje aktivity a projekty.

K rozvoju špecifického modelu dobrovoľníctva žiakov/žiačok a študentov/študentiek všetkých stupňov škôl prepojeného užšie so systémami vzdelávania dochádza v posledných rokoch v zahraničí a prvé príklady existujú aj na Slovensku (**model 4**). Dobrovoľníctvo sa začleňuje do akademického kurikula ako forma experimentálneho učenia. Pre tento model dobrovoľníctva je zaužívané označenie **service learning**. Dobrovoľnícka skúsenosť v zmysle tejto koncepcie je začlenená do predmetov, ktoré môžu mať rôzne ciele (môže ísť o matematiku, geografiu, históriu či akýkoľvek iný predmet). Metodika výučby celého alebo časti predmetu je založená na službe v prospech iných v komunite a jej reflexii vo vzťahu k cieľom vzdelávania. V odbornej zahraničnej literatúre nachádzame nielen niekoľko definícií service learningu, ale aj paradigiem a perspektív nazerania na túto stratégiu. V súčasnosti je service learning konsenzuálne definovaný prostredníctvom troch kľúčových charakteristík:

- ide o vopred premyslený a organizovaný zážitok študentov a študentiek získaný prostredníctvom služby, ktorá reaguje na autentické potreby komunity;
- uskutočňuje sa prostredníctvom spolupráce študentov a študentiek s členmi a členkami komunity, pričom študenti a študentky sú angažovaní do plánovania, prípravy aj hodnotenia samotnej service learningovej aktivity;

- service learning je začlenený do akademického kurikula a výskumného kontextu (Carla, 2017).

Tento model predstavuje ideálny koncept implementácie výchovy a vzdelávania k dobrovoľníctvu v prostredí všetkých stupňov škôl a rôznych školských zariadení.

V ďalšej časti prezentujeme niekoľko príkladov praxe výchovy a vzdelávania k dobrovoľníctvu na rôznych stupňoch škôl.

10.1. DOBROVOĽNÍCKE AKTIVITY NA STREDNEJ ODBORNEJ ŠKOLE PEDAGOGICKEJ V LEVICIACH (NÁVŠTEVY SENIOROV, DOUČOVANIE DETÍ ZO SOCIÁLNE ZNEVÝHODNENÉHO PROSTREDIA, AKTIVITY S ĽUĎMI SO ZDRAVOTNÝM ZNEVÝHODNENÍM A I.)

A. STRUČNÉ INFORMÁCIE O DOBROVOĽNÍCKOM PROJEKTE S DEŤMI A MLÁDEŽOU

Od roku 2011 Stredná odborná škola pedagogická v Leviciach realizuje **pravidelné dobrovoľnícke aktivity** podľa potreby a dohodnutej spolupráce s jednotlivými organizáciami. Ide najmä o pravidelné návštevy seniorov, doučovanie detí zo sociálne znevýhodneného prostredia, aktivity s ľuďmi so zdravotným znevýhodnením a pod. Dobrovoľnícke aktivity sú realizované s rôznymi partnermi, napr. Zariadenie sociálnych služieb Jeseň života Levice, o. z., Miesto v dome, Ostrov, n. o., ICM Levice, Slovenský Červený kríž a Klub náhradných rodín.

Do dobrovoľníckeho projektu boli **doposiaľ zapojení** 4 pedagógovia a pedagogičky a vyše 100 žiakov a žiačok. Ročne sa zapája cca 20 stabilných dobrovoľníkov a dobrovoľníčok.

B. PREPOJENIE DOBROVOĽNÍCTVA A VZDELÁVANIA

Stredná odborná škola pedagogická v Leviciach rozvíja rôzne formy spolupráce so sociálnymi partnermi a verejnosťou. K dobrovoľníkom a dobrovoľníckam patria žiaci a žiačky všetkých študijných odborov. Dobrovoľníci a dobrovoľníčky pracujú v záujmovom útvere Klub dobrovoľníkov. Dobrovoľnícka činnosť žiakov a žiačok dopĺňa profil školy a je súčasne benefitom pre cieľové skupiny, ale aj pre žiakov a žiačky a samotnú školu. Dobrovoľníctvo pomáha upevniť, prehĺbiť a rozvíjať sociálnu a emocionálnu úroveň žiakov. Zároveň sa rozvíjajú odborné spôsobilosti a zručnosti, keďže dobrovoľnícke činnosti prebiehajú najmä v partnerských organizáciách, v ktorých sa realizuje odborná prax žiakov a žiačok. Cieľom je tiež pomoc skupinám, ktoré to v komunite potrebujú.

Vedomosti a zručnosti rozvinuté u detí a mladých ľudí prostredníctvom skúsenosti z dobrovoľníckej aktivity: komunikačné zručnosti, emocionálna inteligencia, empatia, tolerancia, prosociálnosť, participácia na spoloč-

skom živote, zodpovednosť, samostatnosť, priateľstvo, časový manažment, kooperácia, spolupráca, rozvíja sa DOBRO v nich.

C. OPIS PROJEKTU

Prvotným impulzom bola vlastná skúsenosť učiteľky s prácou s dobrovoľníkmi a dobrovoľníčkami v neziskovej organizácii ICM Levice a dlhoročná spolupráca pri zabezpečovaní odbornej praxe žiakov a žiačok študijného odboru sociálno-výchovný pracovník v Zariadení sociálnych služieb Jeseň života v spolupráci s Mgr. Katarínou Titkovou – sociálnou pracovníčkou, ako aj potenciál žiakov a žiačok a ich záujem o dianie v okolí.

Cieľovou skupinou sú seniori, deti zo sociálne vylúčených komunít, ľudia so zdravotným znevýhodnením, deti v náhradných rodinách.

Spolupráca s partnermi a komunitou: ZSS Jeseň života Levice, o. z. Miesto v dome, Ostrov, n. o., Regionálne osvetové stredisko Levice, ICM Levice, SČK, Klub náhradných rodín, Slnečnica – poradňa pre obete domáceho násillia, Nadácia Orange, nadácia Cloetta

Opis projektu:

Nábor: S propagáciou dobrovoľníctva sa začína u žiakov a žiačok prvého ročníka, hneď na začiatku školského roka sa oboznamujú s rôznymi aktivitami školy, ktoré prezentujú starší žiaci. Táto forma sa osvedčila, plánujeme ju vždy pre nových žiakov a žiačky. Dobrovoľnícke aktivity **prezentujú starší žiaci – dobrovoľníci**, ktorí si pripravujú prezentáciu a porozprávajú o svojich skúsenostiach. Zároveň majú už prváci možnosť prihlásiť sa a stať sa dobrovoľníkom/dobrovoľníčkou. Skúsenosti ukazujú, že **najvhodnejší čas**, kedy začať pracovať ako dobrovoľník, je **v 2. ročníku**, keď sú žiaci a žiačky plne adaptovaní na prostredie strednej školy a vedia odhadnúť aj svoje možnosti (osobnostné, časové...). Práve v druhom ročníku sa realizuje druhý **nábor** v jednotlivých triedach, žiaci a žiačky sú oboznámení s možnými dobrovoľníckymi aktivitami, zisťuje sa ich predbežný záujem.

Výber dobrovoľníkov a dobrovoľníčok: Osvedčila sa metóda návštevy v konkrétnej organizácii/zariadení (napr. cez prax, formou exkurzie), žiaci a žiačky tak majú možnosť spoznať cieľovú skupinu (klientov) konkrétneho zariadenia. Učiteľky sa snažia spoznať žiačky a žiakov, ktorí majú záujem o dobrovoľníctvo, ich úroveň komunikácie, správania, empatie. Do výberu majú možnosť zasiahnuť najmä pracovníci a pracovníčky konkrétneho zariadenia, ktorí majú možnosť vidieť žiakov a žiačky v konkrétnych situáciách.

Príprava dobrovoľníkov a dobrovoľníčok sa realizuje vždy v **spolupráci s konkrétnym zariadením**. Náplň prípravy je daná potrebami organizácie, škola má možnosť zasiahnuť do jej obsahu. Dĺžka a obsah prípravy dobrovoľníkov a dobrovoľníčok je podmienená náročnosťou konkrétnej cieľovej skupiny.

Realizujú sa pravidelné **stretnutia** dobrovoľníkov zamerané na spätnú väzbu, potreby, očakávania dobrovoľníkov. V spolupráci s SČK a ZSS Jeseň života škola pripravuje pre dobrovoľníkov a dobrovoľníčky **prednášky, besedy s odborníkmi** na témy, ktoré by im pomohli lepšie spoznať klientov, ich prežívanie (napr. téma umierania v zariadení, vážneho ochorenia...).

Príklady dobrovoľníckych aktivít:

- **ZSS Jeseň života:** Najprv prebieha úvodný pohovor v skupine s riaditeľkou zariadenia, sociálnou pracovníčkou a koordinátorkou, kde presne vysvetlia žiakom špecifiká práce a komunikácie s klientmi, priebeh a realizáciu jednotlivých aktivít (individuálne rozhovory, skupinové aktivity). Dobrovoľníčky prejdú školením BOZP v zariadení. Dobrovoľnícka činnosť sa realizuje formou pravidelných návštev seniorov a senioriek spravidla raz za 2 týždne v poobedných hodinách (dobrovoľníčky komunikujú s klientmi, niektoré majú vytvorený vzťah so stabilnými klientmi, niektoré majú aj 2 klientov, prípadne robia aktivity, o ktoré majú záujem klienti – prechádzky, čítanie, spoločenské hry).
- **OZ Miesto v dome:** Prípravu zabezpečuje sociálna pracovníčka a riaditeľka organizácie, tiež je zameraná predovšetkým na osobitosti práce so sociálne vylúčenými komunitami, s ohrozenými deťmi. Náplňou dobrovoľníckej činnosti je doučovanie detí v lokalite Ladislavov Dvor pri Leviciach. V súčasnosti prebieha doučovanie v Špeciálnej základnej škole, ktorú navštevujú dobrovoľníci a dobrovoľníčky v popoludňajších hodinách raz za týždeň, dobrovoľníci a dobrovoľníčky pripravujú aj rôzne akcie pre deti ako napríklad deň detí, letné aktivity, výlety.
- **OZ OSTROV:** Dobrovoľníci a dobrovoľníčky pracujú s ľuďmi so zdravotným znevýhodnením. Realizujú najmä poobedné aktivity s klientmi, tvorivé dielne a pod., pomáhajú pri zbierkach, koncertoch, akciách združenia, pripravujú aj samostatne rôzne kvízy či súťaže.
- **Klub náhradných rodín:** Dobrovoľníčky raz mesačne alebo podľa potreby pripravujú aktivity s deťmi v čase, keď majú náhradní rodičia svoje pravidelné sedenia.

Ďalšie prínosy zrealizovaného dobrovoľníckeho projektu:

- pre školu: marketing školy, dobré meno,
- pre žiakov: partnerstvá s organizáciami, spolupráca pri realizácii odbornej praxe,
- pre cieľovú skupinu seniori: pocit, že niekto na nich myslí, navštevuje ich, počúva ich, venuje im svoj čas,
- deti zo sociálne znevýhodneného prostredia: dobrovoľníci sú starší kamaráti, naučia deti veľa nového, vypočujú, pomôžu pri príprave do školy,
- ľudia so zdravotným znevýhodnením: dobrovoľníkov a dobrovoľníčky vnímajú ako niekoho, komu na nich záleží, má ich rád, naučí ich niečo nové,
- pre verejnosť a komunitu: šírenie a podpora myšlienky dobrovoľníctva.

Najčastejšie výzvy a problémy pri realizácii dobrovoľníckeho projektu s deťmi a mládežou v škole:

Strata počiatočného nadšenia (udržanie dobrovoľníkov), obmedzenia pri výkone dobrovoľníctva (čas, škola, dochádzanie...), nedostatok priestoru a času na koordináciu dobrovoľníckych aktivít, zodpovednosť dobrovoľníkov, ponuky z iných inštitúcií, nové nápady na realizáciu a nedostatok priestoru na ich realizáciu, málo zapojených učiteľov a učiteľiek.

Propagácia aktivít: fotografie, dotazníky, články, príspevky, krátke videá: web školy, partnerských inštitúcií, FB stránky školy, partnerských inštitúcií, regionálna tlač, Dni otvorených dverí, Burza práce, festivaly a prezentácie školy, lokálna TV, Slovenský rozhlas

Najväčší prínos realizácie aktivity: kontinuita dobrovoľníctva, šírenie myšlienky dobrovoľníctva nielen v škole, ale aj v komunite, skúsenosti dobrovoľníkov dlhodobou pozitívne ovplyvňujú aj ich profesijné a osobnostné smerovanie, propagácia školy.

Pri realizácii podobných aktivít v budúcnosti by pomohla pozícia koordinátora dobrovoľníkov v škole (príp. kariérová pozícia), vyhradený čas cca 2-3 hod. týždenne v úväzku, finančné ohodnotenie, zapojenie viacerých pedagógov a pedagogičiek.

Odporúčania pre iné školy: získať čo najviac informácií napr. z dobrovoľníckych centier, Platformy dobrovoľníckych centier a organizácií, absolvovať tréning pre koordinátorov dobrovoľníkov, ale najmä chuť a nadšenie vnímať potreby okolia a najmä nápady a možnosti žiakov a žiačok, získať si podporu vedenia školy, iných učiteľov a učiteľiek, rodičov, realizovať napr. krúžok v škole, využívať vyučovacie predmety na oboznámenie žiakov a žiačok s dobrovoľníctvom.

Podklady pre príklad spracovala: Iveta Harváneková

10.2. GREEN FOUNDATION A VZDELÁVACÍ PROGRAM ROOTS & SHOOTS SLOVAKIA (RENOVÁCIA PRIESTOROV A REVITALIZÁCIA POZEMKOV, TVORBA POCITOVÉHO CHODNÍKA A I.)

A. STRUČNÉ INFORMÁCIE O DOBROVOĽNÍCKOM PROJEKTE S DEŤMI A MLÁDEŽOU

Vzdelávací program Roots & Shoots Slovakia je slovenskou adaptáciou globálneho vzdelávacieho programu Jane Goodall's Roots & Shoots, zameraného na environmentálnu a občiansku angažovanosť detí a mládeže. Roots & Shoots Slovakia prináša základným a stredným školám nový vzdelávací model, založený na princípoch tzv. komunitnej výučby (community-based education alebo place-based education). Jeho inovatív-

nosť spočíva predovšetkým v priamom zapájaní detí a mládeže do riešenia lokálnych problémov svojej komunity. Na základe tvorby a realizácie verejno-prospešného projektu dochádza u žiakov a žiačok k rozvíjaniu ich environmentálnych, občianskych, interkultúrnych a sociálnych kompetencií (tzv. kľúčových alebo akčných kompetencií). Vďaka tímovej spolupráci, komunikácii s autoritami (príslušné úrady, inštitúcie, organizácie či firmy) a priameho kontaktu s rozmanitou skupinou občanov rozvíjajú svoje kritické myslenie i empatiu.

Okrem vzdelávacích cieľov programu stojí v centre pozornosti samotná hodnota aktívneho občianstva a komunitnej dobrovoľnej služby ako dôležitý princíp výchovy k spoločenskej zodpovednosti. Vzdelávací program sa neustále rozvíja a je otvorený rozličným formám spolupráce.

Realizácia programu je viazaná na obdobie školského roka – teda každoročne od septembra do júna.

Aktuálne (začiatok roka 2018) prebieha program v týchto mestách a obciach: Bratislava, Hamuliakovo, Trnava, Zemianska Olča, Kolárovo, Žilina, Dolný Smokovec, Poprad.

Zapojené sú školy: ZŠ Beňovského, ZŠ Tbiliská, Spojená škola internátna pre zrakovo postihnutých a nevidiacich – Bratislava; ZŠ Hamuliakovo; ZŠ I. Krasku, Trnava-Modranka; Špeciálna základná škola, Kolárovo; Gymnázium Hlinská, Žilina; ZŠ Dolný Smokovec; ZŠ Komenského, Poprad.

Zapojené inštitúcie: Miestny úrad Bratislava – Dúbravka, Miestny úrad Bratislava – Rača, Miestny úrad Bratislava – Karlova Ves, Dom tretieho veku na Polereckého ul. v Bratislave, Obecný úrad Hamuliakovo, Lepšia Modranka (platforma pre zlepšenie kvality života v m. č. Modranka, Trnava), Mestský úrad Trnava, Obecný úrad Zemianska Olča, Obecný úrad Lipové, Železnice Slovenskej republiky, Obecný úrad Dedina mládeže, Detský domov Dedina mládeže, Mestský úrad Žilina, Mestský úrad Vysoké Tatry, Denné centrum (Klub dôchodcov Dolný Smokovec), Mestský úrad Poprad a priebežne pribúdajú nové.

V súčasnosti je do programu zapojených 20 učiteľov/učiteľiek a 200 žiakov/žiačok alebo študentov/študentiek.

B. PREPOJENIE DOBROVOLNÍCTVA A VZDELÁVANIA

Metodika programu Roots & Shoots je kompatibilná ako s obsahom vyučovacích predmetov, tak aj s rozličnými voľnočasovými aktivitami (záujmové krúžky či kluby) základných a stredných škôl. Samotná implementácia metodiky programu závisí od individuálneho spôsobu fungovania danej školy.

Vo všeobecnosti je komunitné vzdelávanie najviac efektívne vtedy, keď ho vnímame ako stratégiu k dosiahnutiu vzdelávacích cieľov (rozvoj

kľúčových/akčných kompetencií). V závislosti od charakteru jednotlivých žiackych projektov z aktuálnych škôl sa metodika programu Roots & Shoots Slovakia osvedčila najviac v týchto vyučovacích predmetoch: biológia, geografia, dejepis, občianska náuka, výtvarná výchova, etika alebo svet práce.

Niektoré žiacke tímy pokračujú v realizácii svojich projektov na školách v rámci záujmových klubov alebo individuálne – po vyučovaní.

C. OPIS PROGRAMU

Všeobecné ciele vzdelávacieho programu Roots & Shoots Slovakia:

- zvýšiť kvalitu environmentálnej výchovy a vzdelávania na školách,
- viesť mladých ľudí k angažovanosti v oblasti eko-sociálnych problémov,
- motivovať učiteľov k inovatívnym vzdelávacím prístupom (nie len) v oblasti environmentálnej výchovy a k zmysluplnému celoživotnému vzdelávaniu,
- prepojiť školy s miestnymi komunitami, organizáciami a samosprávami a zapojiť tak celú obec (mestskú časť) do pozitívnej zmeny.

Cieľovou skupinou sú žiaci a učitelia druhého stupňa základných škôl, stredných škôl, miestne samosprávy, komunity (rodičia, susedia), organizácie, firmy, univerzity.

Spolupráca s partnermi a komunitou: Roots & Shoots je postavený na niekoľkých úrovniach spolupráce: internej (medzi žiakmi a učiteľmi), komunitnej (medzi školou, verejnou správou a miestnou verejnosťou) a programovej (medzi školou a nadáciou). Úlohou učiteľov je v rámci programu sprevádzať žiacky tím celým projektovým cyklom, podporovať ho, poskytnúť mu pomoc a spätnú väzbu. Na rozdiel od bežnej, frontálnej výučby je pedagóg v tomto prípade rovnocenným partnerom žiakov.

Nadácia Green Foundation poskytuje zapojeným školám v rámci prvého ročníka tzv. mini-grant na ich projekt, odborné zaškolenie a asistenciu počas celej realizácie. V ďalších ročníkoch môžu zapojené školy využívať naďalej pravidelné konzultácie a zapájať sa do sprievodných aktivít programu.

Program Roots & Shoots smeruje prostredníctvom zapojenia škôl (žiakov, učiteľov, rodičov) aj k aktivizácii danej komunity. Participácia miestnych obyvateľov sa predpokladá v priebehu úvodného terénneho prieskumu, tzv. „mapovania“ (dotazníky, rozhovory), počas samotnej realizácie projektu (podľa typu projektu – charitatívnej služby, revitalizácie časti verejného priestranstva, rekultivácie miestneho parku/záhrady atď.) alebo v rámci záverečnej slávnosti, ktorú žiaci pripravujú na počesť ich kolektívnej činnosti (návštevníci obstarávajú zväčša malé občerstvenie, prípadne zabezpečia hudbu atď.).

Priebeh vzdelávacieho programu: Roots & Shoots Slovakia je aktuálne koncipovaný ako dvojročný program. V prvom ročníku dostávajú školy plnú

metodickú podporu a finančný mini-grant, v druhom ročníku pokračujú školy (v prípade záujmu žiakov) na svojich rozbehnutých projektoch, realizujú kampane alebo sa angažujú v sprievodných aktivitách programu. Ich práca prebieha prevažne samostatne, s občasnými konzultáciami či asistenciou nadácie.

1. ročník – nové školy: Na základe iniciačnej výzvy, úvodnej inštrukcie (zo strany nadácie GF) a mapovania danej lokality (zo strany školy) si žiaci sami určia, akým problémom sa chcú/budú vo svojom meste (obci) zaoberať. Vo výbere témy projektov majú voľnú ruku, podmienkou je však verejno-prospešný charakter daných činností. Po úvodnom zaškolení (projektovým tímom GF) vypracujú žiaci spolu s učiteľom projektové zámery, ktoré následne odprezentujú pred komisiou (GF, odborník a zástupca príslušného úradu). Na základe úspešnej obhajoby získajú grant v hodnote 400 EUR, pomocou ktorého budú môcť daný navrhnutý projekt previesť do praxe. Vzhľadom na prvotnú skúsenosť škôl s takýmto spôsobom vyučovania sú žiaci vedení predovšetkým k tzv. „soft aktivite“, produkčne menej náročnej činnosti (napr. vo forme kampane, blšieho trhu, komunitnej výstavy, sociálnej výpomoci či estetického oživenia verejného priestoru). Celkový proces prípravy a realizácie projektov je rozvrhnutý na obdobie 6 mesiacov, opierajúc sa o konzultácie s odborníkmi, koordinátormi projektu a zástupcami z príslušného úradu mesta. Po ukončení realizačnej časti svojich projektov usporiadajú žiaci (najlepšie na mieste činnosti) komunitnú slávnosť pre všetkých zapojených ako odmenu za spoločné úsilie a úspechy.

2. ročník – pokračujúce školy z pilotného ročníka: V druhom ročníku pracujú žiacke tímy na svojich pôvodných komunitných projektoch (udržateľnosť, vylepšovanie, skvalitňovanie po materiálnej a obsahovej stránke). V prípade, že sa daný projekt už ukončil alebo jeho údržba si nevyžaduje väčšie pracovné nasadenie, je možné vymyslieť i celkom nový projektový zámer (s ohľadom na princípy programu R & S) a pokúsiť sa ho zrealizovať. Žiaci v druhom ročníku absolvujú taktiež **Kurz crowdfundingu**, na ktorom sa naučia vytvárať vlastné online kampane a získavať tak finančné prostriedky pre svoje súčasné i budúce projekty. V rámci vzdelávacieho programu Roots & Shoots Slovakia prebieha taktiež školenie pre pedagógov, zamerané na rozvoj pedagogických kompetencií v rámci metodiky komunitného vzdelávania. Zapojení učitelia majú možnosť rozvinúť svoje poznatky a kompetencie v oblasti facilitácie, komunitného plánovania či projektovej výučby.

Vedomosti a zručnosti rozvinuté u detí a mladých ľudí prostredníctvom skúsenosti z dobrovoľníckej aktivity/projektu:

- rozvoj kľúčových (komunikačné, pracovné) a tzv. akčných kompetencií (všeobecná schopnosť riešiť problémy, kriticky premýšľať, znalosti v špecifickej eko-sociálnej oblasti, realistická a pozitívna sebadôvera, občianske a sociálne kompetencie),
- sociálna a environmentálna senzitivita.

Ďalšie prínosy vzdelávacieho programu a jeho aktivít sú: Okrem rozvoja spomenutých kompetencií i zlepšenie celkovej klímy. Dlhodobá účasť žiakov na programe môže viesť takisto k zlepšeniu ich prospechu a učebných výsledkov. Komunitná služba a vzájomná občianska výpomoc vedie k rozvíjaniu medziludských vzťahov, čím sa postupne zvyšuje i sociálny kapitál obce/mesta.

Najčastejšie výzvy a problémy počas realizácie programu v škole: nedostatok času a priestoru pre realizáciu programu vo výučbe – zahltenie učiteľov množstvom povinného učiva, stanoveného v osnovách, ako aj rozličnými ďalšími projektmi a pracovnými povinnosťami, nedostatok personálnych kapacít na školách pre vedenie komunitného programu (pre plnohodnotnú realizáciu programu je vhodné zapojiť na 1 škole aspoň 2 pedagógov), občas tiež nezujem vedenia škôl o participáciu na programe, pokiaľ nie je akreditovaný alebo finančne podporený (finančné či materiálne benefity pre školy, plynúce z participácie školy na programe).

Naše aktivity nám pomáhajú propagovať: pravidelné tlačové správy a reportáže v regionálnych médiách, Facebook a webstránka nadácie Green Foundation, video programu, Príručka dobrej praxe

Osobná motivácia koordinátorky programu: Dobrovoľníctvu sa venujem už vyše desať rokov prostredníctvom rôznorodých domácich i zahraničných programov. Keď som sa prvýkrát dopočula o komunitnom vzdelávaní (od známej zo študijného pobytu v USA), ktoré prepája dobrovoľnícku službu so vzdelávaním, zatúžila som sa tým viac zaoberať a nakoniec sa mi to podarilo cez globálny vzdelávacie program Roots & Shoots. Je obohacujúce pozorovať, ako sa deti dokážu nadchnúť pre dobrú vec, ako vďaka nim postupne zase oživa miestny genius loci. Je to učenie, v ktorom všetko so všetkým súvisí – je postavené hlavne na reálnych skúsenostiach, medziludských vzťahoch a (v neposlednom rade) na vzájomnej podpore.

Najväčší prínos realizácie aktivít programu: priamy kontakt s realitou, s problémami komunity a prostredia, v ktorom žijeme – žiaci sa prostredníctvom vlastných projektov dostávajú za brány školy, kde sú vystavení neistým a premenlivým podmienkam okolia, na ktoré musia priamo, bezprostredne reagovať. Keďže myšlienka projektov vychádza priamo od žiakov, ich zapojenie dochádza k nárastu individuálnej zodpovednosti a následnej občianskej uvedomelosti. Po absolvovaní komunitnej činnosti prejavujú mladí ľudia viac potrebu svoje prostredie ochraňovať, ako ho ničiť.

Pri realizácii podobných aktivít v budúcnosti by pomohlo: väčšia flexibilita a ochota zo strany úradov, dostupná sieť (databáza) aktívnych škôl, organizácií a inštitúcií, ktoré majú záujem o realizáciu (alebo podporu) komunitných projektov v ich obci/meste.

Odporúčania pre učiteľov a učiteľky pri realizácii podobných programov: Určite viac odvahy. Nebáť sa vyskúšať so žiakmi niečo nové, zmysluplné.

né, s novými postupmi mimo budovy školy. Aj pre učiteľov môže byť daný spôsob výučby zážitkom – naučia sa, ako koordinovať a facilitovať žiacky kolektív, byť im oporou a inšpiráciou, viesť ich k sebarealizácii, zodpovednosti a spolu s nimi meniť svet k lepšiemu.

Príklady konkrétnych projektov v rámci programu Roots and Shoots Slovakia:

ZŠ ZEMIANSKA OLČA

A. STRUČNÉ INFORMÁCIE O DOBROVOLNÍCKOM PROJEKTE S DEŤMI A MLÁDEŽOU

Renovácia čakárne a revitalizácia pozemku v priestoroch miestnej železničnej stanice v Zemianskej Olči.

Trvanie dobrovoľníckeho projektu: február – jún 2017 (1. etapa – iniciácia a realizácia projektu), október 2017 – súčasnosť (2. etapa – udržateľnosť a rozvoj projektu)

Miesto realizácie: interiér a exteriér železničnej stanice v Zemianskej Olči

Do dobrovoľníckeho projektu boli zapojené 2 učiteľky a 26 žiakov a žiačok.

B. PREPOJENIE DOBROVOLNÍCTVA A VZDELÁVANIA

Program Roots & Shoots prebiehal na škole v Zemianskej Olči prevažne v rámci predmetov etika a výtvarná výchova. V období realizácie sa (pre potreby väčšej časovej dotácie) stretával žiacky tím aj po vyučovaní alebo počas víkendov, keď pracoval na fyzických úpravách objektu. Po úspešnej realizácii svojho prvého komunitného projektu sa žiaci s vedúcou učiteľkou rozhodli v programe pokračovať, prostredníctvom novozaloženého školského klubu Staničkári pri ZŠ Zemianska Olča, ktorí nesie názov ich projektového tímu. Program sa naďalej čiastočne realizuje aj v rámci školského rozvrhu, prevažná časť aktivít sa však preniesla mimo vyučovanie.

C. OPIS PROJEKTU

Motivácia prišla s prvotným nápadom zo strany detí. Deti mali potrebu urobiť niečo neprehliadnuteľné, tvorivé. Dôležitým motivačným momentom je aj reakcia okolia, radosť a pocit spokojnosti z výsledku.

Cieľ dobrovoľníckej aktivity: rekonštrukcia priestoru čakárne v budove železničnej stanice v Zemianskej Olči a revitalizácia priľahlého pozemku objektu.

Cieľová skupina: žiaci 8. – 9. ročníka ZŠ

Spolupráca s partnermi a komunitou: materiálna, fyzická a finančná podpora – Železnice Slovenskej republiky; materiálna a finančná podpora –

obecné úrady (obec Zemianska Olča a Lipové), miestni obyvatelia a súkromní podnikatelia v danej lokalite; finančná a metodická podpora – nadácia Green Foundation a Slovenská agentúra životného prostredia; mediálna podpora – regionálny týždenník Delta.

Opis projektu: Podnet na výber témy projektu „Stanica našimi očami“ podala žiačka 9. ročníka, ktorá často cestuje vlakom a pozná priestory železničnej stanice v Zemianskej Olči. Čakáreň je dlhodobo neutržiavaná; ošarpané a poškrábané steny, polámané okenné rámy a staré lavičky. Priestory už roky nie sú vykurované v zimných mesiacoch, takže čakáreň stratila svoju funkčnosť. Napriek tomu je Zemianska Olča nástupnou stanicou pre mnohých cestujúcich, keďže je to stredisková obec a v okolitých obciach nie je železničná doprava. K jej návrhu sa veľmi rýchlo pripojilo viac žiakov. Všetkým sa zapáčil nápad zútnuť a sfunkčniť nielen čakáreň, ale aj okolie stanice, ku ktorej prislúcha malý dvorček. Žiaci napísali žiadosť vedeniu ŽSR, keďže úpravy sa plánovali v priestoroch, ktoré sú majetkom ŽSR. Na žiadosť dostali kladnú odpoveď, školu navštívili zástupcovia ŽSR a dohodli sa podmienky spolupráce, následne vedenie ŽSR vyhotovilo zmluvu o spolupráci, ktorú podpísala riaditeľka školy. Na obhajobu projektu žiaci prizvali aj starostov obce Zemianska Olča a Lipové. Starostka Lipového ponúkla pomoc pri zabezpečovaní rastlín a staršieho dreveného nábytku. Do realizácie projektu sa na podnety žiakov zapojili aj zamestnanci školy, rodičia, miestni obyvatelia, podnikatelia a úrady. Na záver prebehla komunitná oslava priamo v priestoroch staničky, kde boli prizvaní všetci participujúci vrátane zástupcov ŽSR, ktorí pripravili veľkú hostinu pre všetkých participujúcich. Zapojení žiaci boli pred celou školou pochválení. Medzi prítomnými boli tiež lokálne médiá, ktoré uskutočnili rozhovory s realizátormi. Na konci školského roka prebehla evaluácia v rámci pracovného tímu, kde sa žiaci dohodli, že na projekte budú pokračovať i v ďalšom školskom roku, prostredníctvom klubu Staničkári.

Propagácia: galéria fotiek a krátkych videozáznamov na tímovom facebooku, po realizácii v regionálnych médiách, FB skupina Staničkári, www.tvjoj.sk, www.dobrenoviny.sk, www.noviny.sk, www.rtvsk.sk, regionálny časopis Delta

Najväčší prínos realizácie aktivity: spolupráca rôznych skupín ľudí, ktoré do začatia projektu o sebe nevedeli, spolupatričnosť v rámci obce, regiónu, spolupráca detí s dospelými, zamestnancov ŽSR s deťmi, lektorov s pedagógmi a deťmi, podnikateľov a detí, rodičov a školy, cestujúcich a detí, vytvorili sa partnerské vzťahy, komunikácia bola častejšia než doposiaľ. Samozrejme, prínosom bol i samotný výsledok práce – nové verejné priestory a pozitívna zmena v nich.

Pri realizácii podobných aktivít v budúcnosti by pomohlo: intenzívnejšie školenie či pravidelný mentoring, ktorý by deťom a pedagógom pomohol pri niektorých technických krokoch v súvislosti s registráciou do programu Roots & Shoots.

Odporúčania iným učiteľom a učiteľkám pri realizácii podobných aktivít s deťmi a mládežou: vyberať deti naozaj na báze dobrovoľnosti, nie povinne vybrať skupinu, napr. jednu triedu. Práca v menších skupinkách bola efektívnejšia ako vo veľkej. Počas práce sme prišli na to, že aj keď je práce veľa, naraz nemôžeme pracovať vo veľkej skupine. Neskôr sme striedali menšie pracovné tímy. Nezabudnúť na spoločné zhodnotenie projektu s deťmi a na pochvalu.

ZŠ INTERNÁTNA PRE ZRAKOVO POSTIHNUTÝCH A NEVIDIACICH, BRATISLAVA – KARLOVA VES

A. STRUČNÉ INFORMÁCIE O DOBROVOĽNÍCKOM PROJEKTE S DEŤMI A MLÁDEŽOU

Tvorba pocitového chodníka. Sadenie byliniek pre školskú jedáleň. Zbieranie odpadkov v miestnom parku a osвета verejnosti ohľadom znečisťovania.

Trvanie dobrovoľníckeho projektu: február – jún 2017 (1. etapa – iniciácia a realizácia projektu), október 2017 – súčasnosť (2. etapa – udržateľnosť projektu a práca na novom dobrovoľníckom projekte – muzikoterapia pre seniorov)

Miesto realizácie: vnútorné a vonkajšie priestory školy a blízke okolie (miestny park)

Do dobrovoľníckeho projektu boli zapojené 3 učiteľky a 19 žiakov/žiačok.

B. PREPOJENIE DOBROVOĽNÍCTVA A VZDELÁVANIA

Na škole prebiehal program Roots & Shoots Slovakia prevažne na hodinách biológie alebo v rámci záujmového vzdelávania. Žiaci mali rozdelené úlohy, na ktorých pracovali v skupinách alebo samostatne, priebežne počas daného obdobia. Keďže je väčšina žiakov zrakovo postihnutá, asistencia učiteliek bola pri väčšine aktivít nevyhnutná. Napriek tomu sa daná dobrovoľnícka činnosť žiakom páčila a odniesli si z nej množstvo zážitkov a skúseností.

C. OPIS PROJEKTU

Na škole majú záujem rozvíjať niečo nové, čo by rozšírilo formálne vzdelávanie. Žiakov a žiačky tento program od začiatku zaujal, lebo to malo pomôcť okoliu. Daný spôsob výučby prevýšil očakávania školy.

Cieľ dobrovoľníckej aktivity: vybudovať pocitový chodník pre všetkých žiakov školy, ktorý má veľký význam hlavne pre nevidiacich, vyčistiť park v okolí školy od odpadkov a vytvoriť upozornenia ohľadom znečisťovania pre osvetu miestnej verejnosti, vypestovať bylinky pre školskú jedáleň.

Cieľová skupina: žiaci 5. – 6. ročníka, zamestnanci školy pre zrakovo postihnuté deti, ich rodičia alebo priatelia školy, ako aj obyvatelia miestneho sídliska

Spolupráca s partnermi a komunitou: fyzická podpora – rodičia a priatelia školy, študenti pedagogickej fakulty UK, ÚKE SAV; materiálna podpora – starosta Karlovej Vsi; finančná a metodická podpora – Green Foundation a Slovenská agentúra životného prostredia (SAŽP).

Opis projektu: Každý rok 24. apríla si ľudia pripomínajú Deň Zeme, medzi nimi sú aj slabozrakí a nevidiaci žiaci zo školy na Svrčej ulici v Karlovej Vsi. Vždy v tomto období sa vyberú do blízkeho okolia svojej školy, aby ho vyčistili od odpadkov a ukázali, že aj oni dokážu byť pre spoločnosť užitoční a zároveň ísť ostatným príkladom. V minulom školskom roku sa ich aktivity ešte rozrástli. Svoj prvý komunitný projekt sa žiaci rozhodli rozdeliť do troch častí – pocitový chodník, bylinky pre školskú jedáleň a vyčistenie miestneho parku od odpadkov, ktoré spoločne sledujú jeden hlavný cieľ – pomôcť sebe, okoliu a životnému prostrediu. Niekoľko mesiacov tak žiaci spolu s učiteľmi a vychovávateľmi venovali prípravám svojho prvého komunitného environmentálneho projektu, ktorý prezentovali vo svojej škole na tzv. obhajobách. Na túto prezentáciu pozvali aj starostku Karlovej Vsi, aby jej predstavili svoje doterajšie aktivity a ďalšie ciele a zámery. Starostka pozvanie prijala, so záujmom si žiakov a žiačky vypočula, kládla im otázky aj ich povzbudila, ocenila a podporila ich projekt a snaženie pre dobrú vec. Žiakov a žiačky to veľmi motivovalo a potešilo. K samotnej realizácii projektu prizvali žiaci aj priateľov školy a miestnu verejnosť, ktorá im poskytla fyzickú pomoc. Na záver oslávili spoločné úspechy veselou opekačkou a hrami na školskom dvore. Väčšinu žiakov a žiačok dobrovoľníctvo natoľko oslovilo, že sa rozhodli pokračovať i v ďalšom školskom roku, a to v rámci záujmového klubu Ekocvrček. Aktuálne prebiehajú na škole prípravy nového projektu, zameraného na tvorbu muzikoterapeutických workshopov pre seniorov, spojených s fundraisovaním finančných prostriedkov pre nákup hudobných nástrojov.

Propagácia: galéria foto na tímovom facebooku a vlastnoručne vyrobené propagačné materiály, distribuované v danej lokalite, FB skupina Ekocvrček Roots & Shoots, tlačová správa od žiakov a učiteľky pre Karloveské noviny, pozvánky pre verejnosť

Najväčší prínos realizácie aktivity: žiaci sa začali viac zaujímať o svoje okolie, viac sa rozvíjalo ich kritické myslenie, tímová spolupráca, manuálne zručnosti, ale hlavne objavili čaro projektového manažmentu.

Pri realizácii podobných aktivít v budúcnosti by pomohla: lepšia spolupráca medzi inštitúciami a ich otvorenosť pre nové nápady.

Odporúčania pre iných učiteľov a učiteľky: určite nech sa zapoja do tohto programu, kde získajú oveľa viac ako „odovzdajú“; a nielen, že budú pracovať na sebe, ale taktiež si začnú viac veriť a možno zistia, že práve tá ich dobrovoľná aktivita pre spoločnosť je to, čomu sa chcú venovať po zvyšok života.

GYMNÁZIUM HLINSKÁ, ŽILINA

A. STRUČNÉ INFORMÁCIE O DOBROVOLNÍCKOM PROJEKTE S DEŤMI A MLÁDEŽOU

Revitalizácia okolia nielen pre školu.

Trvanie dobrovoľníckeho projektu: február – jún 2017 (1. etapa – iniciácia a realizácia projektu), október 2017 – súčasnosť (2. etapa – udržateľnosť projektu a práca na novom dobrovoľníckom projekte, súvisiacom s revitalizáciou zástavky MHD a SAD A. Bernoláka).

Miesto realizácie: školský dvor a verejný priestor v okolí školy

Do dobrovoľníckeho projektu bola zapojená 1 učiteľka a 15 žiakov/žiačok.

B. PREPOJENIE DOBROVOLNÍCTVA A VZDELÁVANIA

Vzdelávací program Roots & Shoots Slovakia prebiehal na Gymnázium Hlinská prevažne počas hodín biológie alebo mimo vyučovania. Aktuálne program pokračuje formou novovytvorenej dobrovoľníckej skupiny, pozostávajúcej z najaktívnejších žiakov projektového tímu, členov školského parlamentu a miestneho občianskeho združenia. Skupinu naďalej koordinuje pani učiteľka, ktorá riadila program v škole v predošlom školskom roku.

C. OPIS PROJEKTU

Škola sa rozhodla zapojiť, lebo žiaci prejavili záujem robiť niečo pre komunitu a vo svojom voľnom čase.

Cieľ dobrovoľníckej aktivity: revitalizácia časti miestneho parku nielen pre študentov, zamestnancov a návštevníkov gymnázia, ale aj miestnu verejnosť – vysadiť stromy, kríky a okrasné rastliny. Vyrobiť vtáčiu búdku a „hmyzí hotel“. Zabezpečiť chýbajúce lavičky.

Cieľová skupina: žiaci a učitelia Gymnázia Hlinská 29, seniori chodiaci touto cestou do nákupných centier Lidl a Tesco, obyvatelia miestneho sídliska

Spolupráca s partnermi a komunitou: fyzická a materiálna podpora – rodičia a priatelia školy, študenti, pedagogickí pracovníci a zamestnanci gymnázia; materiálna podpora – mesto Žilina a súkromní podnikatelia; finančná a metodická podpora – Green Foundation a SAŽP.

Opis dobrovoľníckeho projektu: „Gymza pre všetkých, všetci pre Gymzu“ je projekt 2. B triedy. Trieda sa zamerala na skrášlenie areálu školy, spríjemnenie prostredia a oživenie prírody, a to nielen pre Gymzu, ale aj blízke okolie. Preto sa rozhodli umiestniť niekoľko lavičiek popri ceste, ktorá vedie do školy, ďalej vysadiť stromy, kríky a rastliny na skrášlenie okolia a v neposlednej rade osadiť vtáčiu búdku a „hmyzí hotel“. V rámci konzultácie oslovili žiaci a žiačky riaditeľku školy, ktorá poskytla prvotné informácie ohľadom vlastníctva pozemkov

pred školou. Následne žiaci a žiačky kontaktovali primátora, ktorému sa projekt páčil a rozhodol sa prispieť dodaním potrebného materiálu. Škola nám prisľúbila pomoc i v oblasti propagácie projektu (tlač plagátov). Pri fyzickej realizácii projektu poskytli pomoc i ďalší študenti školy, ako aj rodičia. Záverečná oslava prebehla na mieste realizácie, teda pred vchodom do školy, kde bola prizvaná i miestna kapela. Aj žiaci si pripravili hudobné vystúpenie. Pomocou dotazníka sa žiaci a žiačky pýtali na názor aj miestnych obyvateľov, učiteľov a učiteľiek a žiakov a žiačok školy a porovnávali stav pred realizáciou a po zrealizovaní nášho projektu. Dobrovoľnícky projekt žiaci a žiačky nakoniec vyhodnotili ako úspešný a zhodli sa, že by radi pokračovali v podobných aktivitách i v budúcnosti. Žiaci sú si vedomí, že je potrebné sa o zhotovené lavičky a vysadené rastliny starať. Iba tak môžu zabezpečiť trvácnosť vykonanej práce a spríjemniť okolie školy nielen na pár dní.

Propagácia: galéria fotiek na tímovom facebooku a vlastnoručne vyrobené propagačné materiály, distribuované v danej lokalite, FB skupina Gymza, plagáty a pozvánky pre verejnosť

Najväčší prínos realizácie aktivity: skúsenosti v komunikácii s organizáciami, s ľuďmi, žiaci získavajú kompetencie vo viacerých oblastiach, v personálnej, sociálnej atď., netreba zabudnúť ani na to, že sa žiaci realizujú a každý rozvíja to, v čom je dobrý, učia sa vzájomnej kooperácii.

Pri realizácii podobných aktivít v budúcnosti by pomohlo hlavne pri komunikácii s úradmi, aby reagovali na naše maily rýchlejšie, lebo od toho sa odvíjajú jednotlivé kroky v projekte.

Odporúčania pre učiteľov a učiteľky pri realizácii podobných aktivít s deťmi a mládežou: aby sa neváhali zapojiť a vyskúšať si to, lebo je to výborná skúsenosť aj pre učiteľov.

Podklady pre príklad spracovala: Simona Kuciaková

10.3. INŠTITÚT PRE AKTÍVNE OBČIANSTVO, O. Z., A PROJEKT ŠKOLY, KTORÉ MENIA SVET (ZÁŽITKOVÝ VZDELÁVACÍ PROGRAM PRE UČITEĽOV A UČITEĽKY SPOLOČENSKOVEDNÝCH PREDMETOV)

A. STRUČNÉ INFORMÁCIE O DOBROVOLNÍCKOM PROJEKTE S DEŤMI A MLÁDEŽOU

Projekt **Školy, ktoré menia svet** je zážitkový vzdelávací program pre učiteľov a učiteľky spoločenskovedných predmetov v základných a stredných školách v rôznych regiónoch Slovenska (predovšetkým občianskej náuky, spoločenskovedného seminára, mediálnej výchovy, dejepisu, etickej výchovy a príbuzných predmetov). V školskom roku 2017/2018 je do projektu zapojených 20 slovenských škôl zo 7 krajov. Je súčasťou dlhodobej vízie IPAO zameranej na dosiahnutie systémovej zmeny vo výchove

a vzdelávaní detí a mládeže smerom ku skvalitneniu výučby občianskej náuky na celoštátnej úrovni, podpore občianskych kompetencií, dobrovoľníctva, kritického myslenia, mediálnej gramotnosti, tolerancie, ohľaduplnosti a hodnôt otvorenej spoločnosti – najmä o pridanie metód neformálneho a zážitkového vzdelávania, skvalitnenie, aktualizáciu a modernizáciu učebných osnov a obsahov tak, aby dokázala výučba v tomto predmete efektívne plniť svoj účel. Hlavným zámerom projektu je prostredníctvom neformálneho vzdelávania pedagógov a pedagogičiek dosiahnuť aktualizáciu a skvalitnenie učebných postupov, rozvoj mäkkých a didaktických zručností pedagógov a pedagogičiek a inšpiráciu inovatívnou zážitkovou metodikou, ale aj osvedčenými príkladmi dobrej praxe medzi zapojenými školami. Sme presvedčení, že zameraním sa na tréning a podporu učiteľov a učiteľiek je možné dosiahnuť u žiakov a žiačok ZŠ a SŠ, ktorí sú hlavnými benefitujúcimi v projekte, trvalo udržateľný rozvoj uvedených kompetencií.

Trvanie dobrovoľníckej aktivity/projektu: celoročný projekt, september 2017 až júl 2018, resp. september 2018 až júl 2019

Miesto realizácie: školy zapojené do projektu ŠKMS, ako aj v mestá, kde zapojené školy fungujú – 14 miest po celom Slovensku (aktuálne, v šk. roku 2017/2018)

Do projektu bolo v aktuálnom školskom roku 2017/2018 **zapojených** 54 učiteľov a učiteľiek a 6 500 žiakov a žiačok.

B. PREPOJENIE DOBROVOĽNÍCTVA A VZDELÁVANIA

Dobrovoľnícke aktivity prebiehajú v zapojených školách pod záštitou IPAO. Prepojenie dobrovoľníctva je viditeľné na školách, kde sú spoločenskovedné predmety brané ako prierezová téma, pričom žiacke školské rady a parlamenty zapájajúce sa do dobrovoľníctva zlepšujú demokratickú a participatívnu klímu na škole.

C. OPIS PROJEKTU

Vychádzame z presvedčenia, že práve zážitok dokáže efektívne formovať a pozitívne ovplyvňovať zručnosti (kompetencie), hodnoty, názory, postoje a akcieschopnosť detí a mladých ľudí v sektore vzdelávania.

Podľa výskumu IPAO realizovaného na jeseň 2016 89,63 % detí a mladých ľudí verí, že dokážu meniť veci okolo seba k lepšiemu. Iba štvrtina z nich sa takejto aktivity sama v poslednej dobe zúčastnila (IPAO, 2016).

Cieľ dobrovoľníckej aktivity: Cieľom projektu a jednotlivých dobrovoľníckych aktivít počas celého školského roka je rozvíjať občianske kompetencie žiakov a žiačok formou neformálneho a zážitkového vyučovania a mimoškolských aktivít, čím budú prispievať k demokratickej klíme vo svojich školách a v ich lokálnych komunitách. V dlhodobom meradle

je cieľom podporovať trvalo udržateľné občianske kompetencie detí a mladých ľudí, tzn. budúcich dospelých, smerom k trvalo udržateľnej demokratickej a otvorenej spoločnosti na Slovensku.

Cieľová skupina: Cieľovými skupinami celoročného projektu „Školy, ktoré menia svet 2“ sú:

- učiteľia a učiteľky vyučujúci predovšetkým predmety občianska náuka, spoločenskovedný seminár, dejepis, etická výchova, mediálna výchova, príp. slovenský jazyk a literatúra a cudzie jazyky na II. stupni ZŠ (vrátane prímý až kvarty 8-ročných gymnázií) a na SŠ (gymnáziách vrátane kvinty až oktávy 8-ročných gymnázií, stredných odborných školách, stredných odborných učilištiach a iných typoch stredných škôl),
- relevantní zástupcovia vedenia škôl (riaditelia, riaditeľky, zástupcovia a zástupkyne),
- žiaci a žiačky II. stupňa ZŠ a SŠ (11 až 20 r.).

Spolupráca s partnermi a komunitou: Projekt prepája Školy, ktoré menia svet medzi sebou na celoslovenskej úrovni, čím vytvára celoslovenskú komunitu škôl s rovnakými hodnotami, prioritami a zameraním na dobrovoľníctvo a aktívne občianstvo, a tým menia svet. Okrem toho sa vďaka jednotlivým aktivitám a podujatiam objavujú na školách zástupcovia lokálneho/komunitného, verejného, ako aj mimovládneho sektora a života.

Opis projektu: Projekt ŠKMS funguje na partnerskom princípe a dohode medzi školami a IPAO. Projekt na strane škôl vedú školskí koordinátori, t. j. najčastejšie pedagógovia spoločenskovedných predmetov. Projekt je zapojeným školám šitý na mieru. Na základe kontextu, z ktorého jednotlivé školy vychádzajú, sa jednotlivé dobrovoľnícke aktivity prispôbujú potrebám a možnostiam, ktorými disponujú žiaci, pedagógovia aj vedenie školy. Projekt prostredníctvom dobrovoľníctva aktívne zapája žiakov, pričom využíva peer-to-peer metódy a prispieva tak k budovaniu školskej aj širšej komunity.

Vedomosti a zručnosti rozvinuté u detí a mladých ľudí prostredníctvom skúsenosti z dobrovoľníckej aktivity: občianske kompetencie, kritické myslenie, životné zručnosti, mediálna gramotnosť, tolerancia, ohľaduplnosť a hodnoty otvorenej spoločnosti

Ďalšie prínosy projektu: Škola, ktorá sa zapája do rôznych druhov aktivít a využíva neformálne metódy vzdelávania a vedie tak žiakov k učeniu sa zážitkom a zapájaním sa do komunity „Škôl, ktoré menia svet“, zvyšuje svoju prestíž a konkurencieschopnosť. Pre cieľovú skupinu sú prínosom najmä zručnosti, postoje a hodnoty, ktoré si prostredníctvom projektu upevňujú tak žiaci, ako aj učiteľia. Pre širšiu verejnosť je dlhodobým prínosom projektu výsledok v rámci jednotlivých dobrovoľníckych aktivít a lepšie fungujúca, demokratická občianska spoločnosť.

Najčastejšie výzvy a problémy, pri realizácii projektu: nedostatočné

kapacitné, resp. časové, možnosti učiteľov spoločenskovedných predmetov, ktoré im nedovoľujú venovať sa všetkým aktivitám v takom rozsahu, v akom by chceli.

Propagácia: IPAO – tlačové besedy, panelové diskusie, fotky, videá, sociálne siete, slovná propagácia a. i., ŠKMS – školský časopis, televízia a YouTube kanál, články v renomovaných učiteľských médiách, fotky, videá, sociálne siete, a. i.

Najväčší prínos realizácie aktivity: rozvoj kompetencií a mäkkých zručností u všetkých osôb, ktoré sa do dobrovoľníctva zapájajú (pedagógovia, žiaci), ktorý je týmto dlhodobý a udržateľný.

Pri realizácii podobných aktivít v budúcnosti by pomohlo komplexné zapájanie všetkých (nie len spoločenskovedných) pedagógov a pedagogičiek v škole a vnímanie dobrovoľníctva, aktívneho občianstva, občianskej participácie a občianskej náuky ako prierezovej témy v škole, ktorá sa netýka len pedagógov spoločenskovedných predmetov, ale všetkých vrátane vedenia školy.

Odporúčanie pre iných učiteľov a učiteľky pri realizácii podobných aktivít: zapojiť sa do fungujúceho a zabehnutého projektu, vďaka ktorému môžu učitelia získať pomoc a podporu pri príprave a motivácii žiakov a kolegov, mentoring, ale aj pomoc so samotnou realizáciou aktivít a ktorý im zároveň dáva slobodu a priestor realizovať aktivity tak, ako to vyhovuje im, žiakom a škole.

Podklady pre príklad spracovala: Jana Feherpataky-Kuzmová

10.4. DOBROVOLNÍCKE AKTIVITY V ZÁKLADNEJ A MATERSKEJ ŠKOLE V MEDZIBRODE (MEDZIGENERAČNÝ PROJEKT PREPÁJAJÚCI DETI A SENIOROV V RÁMCI OBECNEJ KOMUNITY)

A. STRUČNÉ INFORMÁCIE O DOBROVOLNÍCKOM PROJEKTE S DEŤMI A MLÁDEŽOU

Medzigeneračný projekt prepájajúci deti a seniorov v rámci obecnej komunity. Deti navštevovali v rámci vyučovania seniorov, zisťovali od nich obľúbené miestne recepty a tvorili Receptár medzibrodských babičiek.

Trvanie dobrovoľníckej aktivity/projektu: september – december 2017

Miesto realizácie: obec Medzibrod

Do dobrovoľníckej aktivity boli zapojení 3 učitelia/učiteľky a 28 žiakov a žiačok.

A. PREPOJENIE DOBROVOLNÍCTVA A VZDELÁVANIA

Projekt prebiehal počas vyučovania vo všetkých ročníkoch prvého stupňa základnej školy. Organizačne ho zabezpečovala riaditeľka školy, ktorá

je zároveň učiteľkou 4. ročníka, ale s realizáciou pomáhali učiteľky všetkých ročníkov prvého stupňa. Dobrovoľnícke aktivity mali tieto vzdelávacie ciele: vedieť dať a prijať pomoc, vedieť si vážiť a oceniť vedomosti a zručnosti starých ľudí, vedieť čítať s porozumením a pracovať podľa pracovného postupu, vedieť sa orientovať podľa mapy obce, vedieť spolupracovať v tíme, vedieť prepísať text do Wordu, upraviť ho, vložiť doň obrázky, vedieť vypočítať rozpočet na jednotlivé recepty, vytvoriť receptár starých medzibrodských receptov a darovať ho do každej domácnosti v Medzibrode.

C. OPIS PROJEKTU

Vychádzali sme zo života a tradícií obce Medzibrod, ktorá je známa tým, že v roku 2007 vyhrala v súťaži Dedina roka ocenenie „Dedina ako pospolitosť“. Už dlhoročnou snahou miestneho starostu, ako aj jeho predchodkyne je vybudovať v Medzibrode denný stacionár pre dôchodcov, aby sa mohli spolu stretávať a tráviť spolu voľný čas zmysluplnými, ale aj oddychovými aktivitami. Pretože sa to zatiaľ ešte nepodarilo, chceli sme to s deťmi zmeniť.

Cieľ dobrovoľníckej aktivity: Budovať a zlepšovať vzťahy k obci – zintenzívniť komunikáciu a sociálne kontakty rôznych generácií obyvateľov v Medzibrode, pomôcť postarať sa o dôchodcov – vzájomná pomoc rôznych generácií, začať tradíciu predvianočného obdarovania starších spoluobčanov medovníkmi a oplátkami. Týmto cieľmi chceli učiteľky naučiť žiakov predovšetkým vážiť si starších ľudí, vedieť sa od nich učiť, vedieť s nimi slušne komunikovať a pomáhať im. Najviac však škole záležalo na tom, aby žiaci vedeli niečo „len tak, za dobré slovo“ urobiť pre komunitu, v ktorej žijú. Prostredníctvom dobrovoľníckej práce sa u žiakov zdokonaľovali základy čitateľskej, pisateľskej, kultúrnej, finančnej a mediálnej gramotnosti, ktoré budú aj naďalej potrebovať a využívať vo svojom reálnom živote. Žiaci a žiačky sa tiež zdokonaľovali v personálnych, interpersonálnych a komunikačných schopnostiach a spôsobilostiach, ako aj schopnostiach tvorivého riešenia problémov, ktoré priamo súviseli s výkonmi dobrovoľníckych prác.

Cieľová skupina: žiaci a žiačky školy, seniori a seniorky v obci Medzibrod a občania obce Medzibrod

Spolupráca s partnermi a komunitou: Centrum dobrovoľníctva, n. o., Banská Bystrica, OÚ Medzibrod, ZUŠ Brusno, miestny p. farár

Opis projektu: Žiaci prvého až štvrtého ročníka malej dedinskej školy v Medzibrode spolu so svojimi učiteľkami a riaditeľkou zisťovali v spolupráci s obecným úradom potreby starších a nevládných občanov obce. Navštívili dôchodcov u nich doma, pomohli im, spoločne s nimi vyrábali chuťovky, tvorili receptár. Žiaci školy sa zamýšľali, čo by mohli spraviť pre dôchodcov, a rozhodli sa, že za to, že im starší ľudia pomáhajú v zbere papiera a každoročne ho pre nich odkladajú, odmenia sa im receptami na vianočné

medovníčky. Na hodinách informatiky deti prepisovali vo Wordu recepty a vytvorili receptár. V rámci stratégie service learning si stanovili vzdelávacie a výchovné ciele – naučiť deti vedieť dať a prijať pomoc, vedieť si vážiť a oceniť vedomosti a zručnosti starých ľudí, vedieť čítať s porozumením, pracovať podľa pracovného postupu, orientovať sa podľa mapy obce, spolupracovať v tíme, prepísať text do Wordu, upraviť ho, vložiť doň obrázky, vypočítať rozpočet na jednotlivé recepty. Počas celého trvania projektu boli žiaci poverení aj fotodokumentáciou, čím si zvyšovali digitálne a IKT kompetencie. Servisnými cieľmi bolo vytvoriť receptár starých medzibrodských receptov a darovať ho do každej domácnosti v Medzibrode, budovať a zlepšovať vzťahy k/v obci – zintenzívniť komunikáciu a sociálne kontakty rôznych generácií obyvateľov v Medzibrode, pomôcť postarať sa o dôchodcov – vzájomná pomoc rôznych generácií, začať tradíciu predvianočného obdarovania starších spoluobčanov medovníkmi a oplátkami. V decembri deti napiekli a vyzdobili vianočné medovníčky, darčekovo ich zabalili a zanesli ich do domovov starších nevládných a opustených spoluobčanov. Učiteľky piekli oplátky ako dobrovoľnícku aktivitu podľa starých slovenských zvykov, keď kantor napiekol oplátky pred Vianocami pre celú dedinu.

Vedomosti a zručnosti rozvinuté u detí a mladých ľudí prostredníctvom skúsenosti z dobrovoľníckej aktivity: Prostredníctvom projektu sa zmenil v prvom rade prístup žiakov a žiačok k seniorom. Počas trvania projektu žiaci sami zistili, že najviac, čo potrebujú seniori, je sociálny kontakt – aby sa im ľudia prihovorili, porozprávali sa s nimi. Nečakaným bonusom a prínosom bolo, že niektorí seniori im rozprávali o tom, ako žili počas II. svetovej vojny, ako oni pomáhali svojim rodičom, keď boli malí, a ako ich v rodine a v škole vychovávali a koľko mali práce, keď boli v ich veku. Správanie sa žiakov 3. a 4. ročníka sa od návštev zmenilo k lepšiemu. Boli k sebe oveľa tolerantnejší a ako rodičia počas konzultácií povedali, aj doma začali viac pomáhať. Pre žiakov bolo poctou, keď si ich seniori pozvali na svoju schôdzu a po vystúpení ich pochválili, ako krásne spievajú, a aj si s nimi seniori zaspievali. Jednoznačným prínosom bolo zlepšenie komunikačných, personálnych a interpersonálnych zručností žiakov. Kým pri prvých návštevách u seniorov v ich domácnostiach žiaci iba ticho sedeli a odpovedali na otázky tichým hlasom, počas ďalších návštev sa žiaci osmelili a už sami viedli rozhovor so seniormi; vyučujúce sa ocitli už len v pozícii facilitátoriek. V konečnom dôsledku sa zlepšili žiaci aj v počítačovej a mediálnej gramotnosti prepisovaním a úpravou a tlačou textov receptov, ako aj vo fotografovaní.

Najčastejšie výzvy a problémy pri realizácii dobrovoľníckej aktivity: počas návštev seniorov sa žiaci a žiačky stretli aj s rezolútnym odmietaním návštevy a neochotou seniorov komunikovať so žiakmi. Učiteľky to využili na to, že deťom vysvetlili, že možno sú títo seniori veľmi smutní alebo majú bolesti a nevládzu sa s nimi rozprávať. Plán bol, že počas „Týždňa zdravej stravy“ viackrát prídu do školy seniori a budú pripravovať jedlá so žiakmi, ale neprišli. Buď sa im nedalo, boli zaneprázdnení alebo mali zdravotné

problémy. Prepisovanie receptov trvalo dlhšie, ako bol plán, pretože žiaci chceli, aby sa do receptára dostali aj recepty ich starých mám – na niektoré recepty čakali dlho, kým ich starké poslali. Žiaci sami rozhodli, že škola radšej spraví viac čierno-bielých receptárov, ale do každej domácnosti, ako menej farebných len do niektorých domácností.

Propagácia: webová stránka školy, rada školy, časopis Rakárik, obecný rozhlas, mailová a tel. komunikácia, aktivita je propagovaná na webstránke, facebooku a v newsletteri Centra dobrovoľníctva (<http://www.centrumdobrovolnictva.sk/zrealizovane-projekty-na-skolach?layout=edit&id=241>).

Najväčší prínos realizácie aktivity je zmena prístupu našich žiakov k seniorom. Pozitívne ohlasy – nadšenie miestnej komunity – občanov obce.

Pri realizácii podobných aktivít v budúcnosti by nám pomohol dlhší časový úsek, počas ktorého by projekt mohol prebiehať (celý školský rok).

Podklady pre príklad spracovala: Miriam Dubovská

10.5. DOBROVOĽNÍCKE AKTIVITY NA STREDNEJ PRIEMYSELNEJ ŠKOLE JOZEFA MURGAŠA V BANSKEJ BYSTRICI (PROJEKT PO STOPÁCH JOZEFA MURGAŠA)

A. STRUČNENÉ INFORMÁCIE O DOBROVOĽNÍCKOM PROJEKTE S DEŤMI A MLÁDEŽOU

„Po stopách Jozefa Murgaša“ bol projekt, na ktorom pracovali študenti odboru multimédiá Strednej priemyselnej školy Jozefa Murgaša v Banskej Bystrici. Prostredníctvom neho vzniklo prepojenie vzdelávacích cieľov slovenského jazyka a multimédií. Po návšteve pamätnej izby Jozefa Murgaša v obci Tajov si študenti urobili exkurziu po meste Banská Bystrica a navštívili miesta, na ktorých J. Murgaš pôsobil, a budovy, v ktorých v minulosti sídlila ich škola. Z týchto aktivít vznikol film, ktorý natočili aj zostrihali študenti.

Trvanie dobrovoľníckej aktivity/projektu: september – december 2017

Miesto realizácie: SPŠ J. Murgaša Banská Bystrica, mesto Banská Bystrica, Múzeum – Dom Jozefa Gregora Tajovského v Tajove, Štátna vedecká knižnica v Banskej Bystrici

Do dobrovoľníckej aktivity boli zapojené 2 učiteľky a 31 študentov a študentiek.

B. PREPOJENIE DOBROVOĽNÍCTVA A VZDELÁVANIA

Projekt prebiehal v rámci vyučovania, na hodinách etickej výchovy, občianskej výchovy a posilňoval aj hodiny slovenského jazyka a multimédií.

C. OPIS PROJEKTU

Projekt „Po stopách J. Murgaša“ vznikol ako reakcia na potrebu školy vytvoriť krátky film o histórii školy pri príležitosti Dňa otvorených dverí a zároveň na potrebu prepojiť vyučovanie odbornej teórie s praxou.

Cieľ projektu: prepojenie teórie s praxou, to znamená zážitky a skúsenosti dať do audiovizuálnej podoby, zvýšiť nadšenie pre odbor multimédií, pochopiť dôležitosť prepojenia teórie s praktickými výstupmi, zažiť niečo nové, získať dobrý pocit z nezištnej služby a prispieť svojím skutkom k zlepšeniu sveta. **Ciele vzdelávania:** editácia videí – vedieť upraviť a zostrihať videozáznam; fotografovanie – vedieť upraviť a spracovať fotografie; redaktorská práca – dokázať urobiť rozhovor s ľuďmi, vytvoriť a načítať komentár; propagačná grafika – vedieť vytvoriť a upraviť plagát; editácia audia – v štúdiu upraviť a zostrihať zvukový záznam; práca s grafickými programami (Premiere Pro, After Effects, Photoshop, Audacity, Camtasia); obsluha multimediálnej výbavy – vedieť pracovať s technikou v exteriéri; vedieť spolupracovať v tíme, rozvoj finančnej gramotnosti, uvedomenie si svojich silných a slabých stránok. **Ciele služby:** vytvorenie spolupráce so Štátnou vedeckou knižnicou Banská Bystrica v bádateľskej (výskumnej) oblasti, vytvorenie krátko film pre školu pri príležitosti Dňa otvorených dverí ako prezentáciu odboru multimédií.

Cieľová skupina: žiaci 1. ročníka SPŠ J. Murgaša – odbor multimédií, školská komunita

Spolupráca s partnermi a komunitou: Centrum dobrovoľníctva, n. o., Banská Bystrica, Štátna vedecká knižnica v Banskej Bystrici

Opis projektu:

Projekt bol výsledkom diskusií o tom, komu môžeme pomôcť a čo nám umožňuje škola. Projekt mal tieto štádiá a kroky:

- zisťovanie potrieb komunity prostredníctvom diskusie na hodinách etickej výchovy a občianskej náuky,
- identifikovanie oblasti, v ktorej by chceli žiaci aktívne pomáhať,
- dohodnutie sa žiakov s učiteľmi odborných predmetov o možnosti spracovať audiovizuálny materiál priamo na hodinách,
- spoločné diskusie o rozdelení úloh v rámci projektu (kameramani, fotografi, reportéri, „nástenkári“...),
- prerozdelenie finančných prostriedkov,
- vytvorenie nástenky vo vestibule školy o projekte Po stopách J. Murgaša,
- tvorba krátko film Po stopách J. Murgaša,
- oslava po skončení projektu.

Film *Po stopách Jozefa Murgaša* bol premietaný vo vestibule počas celého dňa otvorených dverí.

Propagácia: webstránka, facebook a Newsletter Centra dobrovoľníctva (<http://www.centrumdobrovolnictva.sk/zrealizovane-projekty-na-skolach?layout=edit&id=243>)

Najväčší prínos realizácie aktivity: prostredníctvom spoločných aktivít sa žiaci lepšie spoznávajú, keďže sú prváci a vidia druhých aj v iných situáciách a v inom priestore, ako je pôda školy.

Pri realizácii podobných aktivít v budúcnosti by pomohol dlhší časový úsek na realizáciu projektu (celý školský rok).

Odporúčania pre iných učiteľov a učiteľky pri realizácii podobných aktivít: odporúčame všetky aktivity, ktoré prepájajú teóriu s praxou, nadšenie žiakov, ochotu prekonať prekážky, dochvilnosť, zodpovednosť – to sú pri takejto forme vyučovania veľmi veľké benefity.

Podklady pre príklad spracovala: Miriam Dubovská

10.6. DOBROVOLNÍCKE AKTIVITY NA ZÁKLADNEJ ŠKOLE SPOJOVEJ V BANSKEJ BYSTRICI (PROJEKT UČÍME SA Z HISTÓRIE)

A. STRUČNÉ INFORMÁCIE O DOBROVOLNÍCKOM PROJEKTE S DEŤMI A MLÁDEŽOU

25 žiakov a žiačok si počas 4 mesiacov vyskúšalo spojiť pomoc v komunite s tým, čo sa učia v škole. Sami si naplánovali, kde chcú pomôcť a čo sa chcú naučiť, rozhodli sa svoj čas venovať seniorom v domove, odniesť si odtiaľ konkrétne príbehy z histórie a dokonca vytvoriť z nich učebnú pomôcku pre seba aj svojich budúcich spolužiakov – brožúrku príbehov pre hodiny dejepisu, slovenského jazyka a etickej výchovy. Táto brožúrka nesie názov, ktorý sami vymysleli: *Učíme sa z histórie*.

Trvanie dobrovoľníckej aktivity/projektu: september – december 2016

Miesto realizácie: ZŠ Spojová v Banskej Bystrici, DD a DSS Senium v Banskej Bystrici

Do dobrovoľníckej aktivity/projektu sa zapojili 2 učiteľky a 25 žiakov a žiačok.

B. PREPOJENIE DOBROVOLNÍCTVA A VZDELÁVANIA

Projekt prebiehal v rámci školského vyučovania na hodinách dejepisu a slovenského jazyka a literatúry.

C. OPIS PROJEKTU

Hlavným cieľom projektu bola pozitívna interakcia žiakov v komunite prostredníctvom dobrovoľníckych aktivít, pričom žiaci si mali vyskúšať naučené vedomosti v reálnom živote a prehlbovať si naučenú látku pomocou

prepojenia výučby a praxe – čo je podstata service learningových projektov na školách.

Cieľ dobrovoľníckej aktivity: Cieľom, ktorý si stanovili žiaci pri tvorbe svojho plánu, bolo vytvoriť brožúrku s príbehmi a spomienkami dnešných seniorov zameranými na školské časy, ktorú budú môcť používať žiaci aj ich nasledovníci v škole na hodinách dejepisu a slovenského jazyka. Zároveň byť nápomocní starším ľuďom v domove dôchodcov a spríjemniť im ich čas v zariadení, byť bližšie k staršej generácii a zažiť medzigeneračnú výmenu skúseností, učiť sa cez príbehy, ktoré nie sú až také vzdialené. K cieľom tiež patrí snaha porozumieť tvorbe špecifických učebných pomôcok.

Cieľová skupina: 25 žiakov 6. ročníka základnej školy a seniori v DD a DSS Senium

Spolupráca s partnermi a komunitou: DD a DSS Senium, Centrum dobrovoľníctva v Banskej Bystrici

Opis projektu: V úvode boli zrealizované zo strany Centra dobrovoľníctva prípravné stretnutia s pedagógmi, na ktorých bola vysvetlená stratégia service learning, prečo je dôležité, aby žiaci mali hlavné slovo pri rozhodovaní, kde budú pomáhať a aké ciele si dajú v oblasti učenia sa, akú úlohu má zastávať pedagóg ako mentor, aby zladil učebné ciele a ciele pomoci v komunite. Žiaci počas októbra pracovali na príprave otázok pre seniorov, viedli rozhovory počas hodín dejepisu o živote v minulom storočí, pripravovali program pre seniorov v DD a DSS Senium. Zrealizovalo sa stretnutie s pracovníkmi DD a DSS Senium, aby sa dohodli termíny pre návštevy žiakov v zariadení, aby sa prezentoval cieľ návštev žiakov a ich projektu. Počas mesiaca november 2016 prebiehali návštevy v DD a DSS Senium, rozhovory žiakov s obyvateľmi DD Senium, z ktorých žiaci pripravovali texty a kresby. Mentorke, pedagogičky realizovali s deťmi aj spätnú väzbu, viedli rozhovory o ich dojmoch zo života ľudí v domove dôchodcov, ako aj z ich detstva, mladosti. Spoločne urobili porovnanie podmienok pre život dieťaťa vtedy a dnes. V decembri 2016 žiaci spoločne dokončovali texty príbehov, prebehla jazyková korektúra, príprava krstu brožúrky. Krst brožúrky sa konal 21. 12. 2016 v priestoroch ZŠ Spojová – pozvaní boli vedenie DD Senium, Centrum dobrovoľníctva, vedenie školy, triedna učiteľka 6. D a žiaci 6. D. Oficiálny krst bol dôležitý najmä pre žiakov a ich učebné ciele – sami krst organizovali, odprezentovali projekt, jeho výsledky, samotnú brožúru, prezentovali príbehy, fotografie a svoje dojmy a maľby. Celkovo bolo vytlačených 120 ks brožúrok, ktoré sú využívané na vyučovaní aj v súčasnosti.

Vedomosti a zručnosti rozvinuté u detí a mladých ľudí prostredníctvom skúsenosti z dobrovoľníckej aktivity: žiaci vnímali históriu 20. storočia cez reálne príbehy ľudí, s ktorými sa stretli, tým sa zlepšila ich schopnosť aplikovať to, čo sa naučili, v reálnom svete a viac porozumeli zložitosti života

Ľudí v domove seniorov, začali vnímať, že v budúcnosti môžu byť oni na mieste dnešných seniorov, žiaci sa písaním príbehov zlepšili v slovenskom jazyku, najmä v písomnom a ústnom prejave, keďže všetky príbehy spracovali sami a korektúru robili spolu s pedagógmi, naučili sa spolupracovať v tíme, prezentovať výsledky svojej práce, ale aj svoje subjektívne dojmy zo sociálneho problému, s ktorým sa stretli. Pracovali na rozvíjaní svojich komunikačných a interpersonálnych zručností, ale aj na svojom morálnom vývoji. Mentorke vnímajú pozitívny posun u žiakov vo vnímaní stereotypov voči starým ľuďom, vo vnímaní potreby spoločenskej zodpovednosti a aktívneho občianstva a najmä potreby dôležitosti a prínosov dobrovoľníctva. Pozitívne bol projekt vnímaný aj u seniorov z DD a DSS Senium, ako aj u jeho vedenia. Dobrovoľnícke aktivity žiakov a tohto zariadenia budú pokračovať aj v blízkej budúcnosti. Dobré ohlasy boli aj od rodičov žiakov, spolužiakov a ostatných pedagógov. Niektorí rodičia vyjadrili záujem o zapojenie sa do dobrovoľníctva cez dobrovoľnícke aktivity svojich detí v tomto projekte.

Ďalšie prínosy zrealizovanej dobrovoľníckej aktivity: využitie príbehovej brožúrky v procese výučby v ďalších rokoch: Brožúrka bude vhodná a používaná na vyučovaní aj mimo neho: na hodinách dejepisu pre žiakov 5. ročníka, kde sa zoznamujú s témou Čo je to história a ako žili naši predkovia; na hodinách slovenského jazyka – oblasť slohových prác; na hodinách etiky pri témach o úcte k starším; ďalej v školskom klube, kde starší žiaci čítajú mladším.

Propagácia: webstránka, facebook a Newsletter Centra dobrovoľníctva (<http://www.centrumdobrovolnictva.sk/zrealizovane-projekty-na-skolach?layout=edit&id=243>)

Najväčší prínos realizácie aktivity: stretnutie žiakov s vnímaním života seniorov, so životom v minulom storočí, s potrebou venovať čas seniorom v zariadeniach, naučili sa, že história nie je len v učebniciach, a naučili sa prezentovať získané poznatky a dojmy v písanej, kreslenej, ale aj ústnej forme pred publikom. Naučili sa, že pomáhať treba nie len jednorazovo.

Pri realizácii podobných aktivít v budúcnosti by pomohla realizácia počas celého školského roku – dlhší časový úsek.

Odporúčania pre iných učiteľov a učiteľky pri realizácii podobných aktivít s deťmi a mládežou: dobrovoľníctvo pristane každému a aj deti na základných školách chcú a vedia pomáhať, vnímajú prínosy dobrovoľníctva pre seba aj pre komunitu, v ktorej žijú.

Podklady pre príklad spracovala: Miriam Dubovská

10.7. SLOVENSKÝ ČERVENÝ KRÍŽ A PROJEKT DOROTKA A JEJ PRIATELIA (VÝUČBA V OBLASTI PRVEJ POMOCI)

A. STRUČNENÉ INFORMÁCIE O DOBROVOLNÍCKOM PROJEKTE S DEŤMI A MLÁDEŽOU

Projekt „Dorotka a jej priatelia“ ponúka deťom v materských školách výnimočnú možnosť pravidelných stretnutí s mladými ľuďmi vo veku 16 až 25 rokov. Každý mesiac riešia deti a žiaci problémy imaginárnej Dorotky, ktorá je rovesníčka detí materských škôl a potrebuje pomoc. Deti v materskej škole sa formou hier, básní, príbehov a rozhovorov *učia* ošetriť malé zranenia Dorotky, privolať rýchlu lekársku pomoc a oboznamujú sa s darcovstvom krvi a Červeným krížom. Už v takomto veku vedia deti pomôcť iným a posilňujú sa v nich hodnoty humanity. Žiačky sú pre ne pozitívnymi príkladmi „dospelákov“, ktorým sa chcú podobať. Každoročne bolo na kurzoch k tomuto projektu vyškolených cca 20 koordinátorov, ktorí projekt realizovali v rôznych mestách na Slovensku. Partnermi projektu sú materské školy. Ich spokojnosť s projektom je vysoká, čoho dôkazom je, že kapacitné možnosti nedovoľujú realizovať projekt vo všetkých materských školách, ktoré prejavili záujem. Vďaka každoročnému vyhodnoteniu projektu sú v projekte realizované zmeny, ktoré zvyšujú i jeho kvalitu.

Trvanie dobrovoľníckej aktivity/projektu: október 2017 – jún 2018

Miesto realizácie: MŠ Západná 2, Bratislava a príprava na Strednej zdravotníckej škole na Záhradníckej v Bratislave

Do projektu bol zapojený 1 učiteľ/učiteľka a 4 žiaci/žiačky.

B. PREPOJENIE DOBROVOLNÍCTVA A VZDELÁVANIA

Celý projekt je zameraný na výučbu v oblasti prvej pomoci, ktorá je súčasťou vyučovania na strednej zdravotníckej škole. Predmet prvá pomoc je zdrojom vedomostí, ktoré aplikujú žiačky priamo na stretnutiach s deťmi v MŠ.

C. OPIS PROJEKTU

Pre zapojených študentov je projekt možnosťou načerpať skúsenosti s prácou s deťmi a aktívne využívať svoj voľný čas formou dobrovoľníctva. Projekt je tiež zameraný na výučbu v oblasti poskytovania prvej pomoci a prehĺbenia citenia detí. Zlepšujú si tak svoje komunikačné a prezentačné zručnosti, trpezlivosť, upevňujú si znalosti o poskytovaní prvej pomoci v praxi.

Cieľová skupina: deti predškolského veku

Spolupráca s partnermi a komunitou: SČK na Miletičovej 59 v Bratislave a priamo s MŠ Západná 2, 821 02 Ružinov, Bratislava, kde je projekt realizovaný. Neodmysliteľnou súčasťou projektu je priamo pôda strednej

zdravotníckej školy, ktorú študentky navštevujú.

Opis projektu: Jedna žiačka je koordinátorkou projektu *Dorotka* a jej priatelia. Absolvovala kurz v SČK, na základe ktorého môže v rámci projektu realizovať stretnutie s deťmi v MŠ. Na začiatku si vybudovala svoj vlastný tím, ktorí tvoria jej ďalšie tri spolužiačky zo strednej zdravotníckej školy. Jedenkrát týždenne sa stretávajú po vyučovaní a spoločne sa pripravujú na ukážky prvej pomoci v MŠ. Súčasťou prípravy je spoločné vzdelávanie v oblastiach vopred určených, napr. zlomeniny, privolanie pomoci atď. Stretnutia s deťmi sú 1x mesačne, počas ktorých strávia s deťmi jednu hodinu zameranú tematicky na jednu oblasť z prvej pomoci. Stretnutie prebieha vo forme hry, spoločného spievania, učenia sa básničiek o Dorotke a názorných ukážok pomoci Dorotke. Deti sa zapojili do tohto typu dobrovoľníctva aj vďaka programu Medzinárodná cena vojvodu z Edinburghu (skrátene DofE). Ide o komplexný rozvojový program, ktorý dáva mladým ľuďom vo veku 14 až 24 rokov šancu rozvinúť svoje schopnosti a charakterové vlastnosti pre reálny život, naplniť svoj potenciál a pomáha im uspieť v živote. Jednou z oblastí, ktorú musia v rámci programu splniť, aby získali toto prestížne ocenenie, je dobrovoľnícka činnosť, ktorá má určitý cieľ alebo zmysel. Projekt Dorotka si môžu študenti zvoliť v rámci DofE, ale zapájajú sa do neho aj študenti, ktorí v DofE zapojení nie sú.

Vedomosti a zručnosti rozvinuté u detí a mladých ľudí prostredníctvom skúsenosti z dobrovoľníckej aktivity: Projekt ponúka možnosť získať skúsenosti s prácou s deťmi a aktívne využívať svoj voľný čas. Deti v materskej škole sa formou hier, básní, príbehov a rozhovorov *učia* ošetriť malé zranenia Dorotky, privolať rýchlu lekársku pomoc a oboznamujú sa s darcovstvom krvi a Červeným krížom. Už v takomto veku vedia deti pomôcť iným a posilňujú sa v nich hodnoty humanity.

Ďalšie prínosy zrealizovanej dobrovoľníckej aktivity: priame prepojenie dvoch inštitúcií, ktoré majú v náplni práce osvojenie si vedomostí z oblasti poskytovania prvej pomoci. Budovanie povedomia nielen u detí v MŠ, ale aj priamo na pôde školy, ktorá dáva žiakom priestor a príležitosť vyskúšať si získané vedomosti priamo v praxi. Učenie sa zodpovednosti, komunikácii s novým prostredím.

Najčastejšie výzvy a problémy pri realizácii dobrovoľníckej aktivity: na začiatku čas a časový manažment, stanoviť si konkrétny deň, kedy by sa mohli stretávať naše žiačky po vyučovaní a s deťmi z MŠ, následne nastaviť spoločnú komunikáciu s vedením MŠ a dohodnúť sa na jej pravidlách.

Propagácia: školský časopis Vita Nostra s vyhradeným priestorom pre informácie aj o programe DofE a všetkých mimoškolských aktivitách. Keďže koordinátorka pracuje ako učiteľka etickej výchovy, vedúca programu DofE a súčasne aj dobrovoľníčka v SČK, priestor v časopise na opisovanie aktivít je pomerne veľký.

Najväčší prínos realizácie aktivity: Deliť sa o pocity, ktoré majú žiačky zo stretnutí s deťmi, a o spoločné prípravy na tréningy prvej pomoci, ktoré ako červenokrižiaci mávajú pravidelne na ústredí SČK 1x do týždňa. Vytvorenie si oveľa kvalitnejších vzťahov, ktoré sú postavené na spoločných hodnotách.

Pri realizácii podobných aktivít v budúcnosti by pomohlo stretávať aj naďalej takých skvelých a zodpovedných žiakov a žiačky a mať podporu okolia.

Odporúčania pre iných učiteľov a učiteľky pri realizácii podobných aktivít: Vedieť poskytnúť človeku prvú pomoc nie je dnes samozrejmosťou. Po absolvovaní kurzu prvej pomoci v SČK to môžem každému z nás len odporučiť. Je to priestor, keď si uvedomíme, že pri záchrane ľudského života potrebujeme iba dve veci, a to ústa a ruky. To, že takéto povedomie môžu medzi nami šíriť už 16-roční ľudia, je skvelá príležitosť nás kolegov ich v tom určite podporiť.

Podklady pre príklad spracovali: Miloš Ondrášik a Natália Tardíková

10.8. DOBROVOLNÍCKE AKTIVITY NA 1. SÚKROMNOM GYMNÁZIUM V BRATISLAVE (PROJEKT KURZ ZVYŠOVANIA IT ZRUČNOSTÍ PRE SENIOROV)

A. STRUČNÉ INFORMÁCIE O DOBROVOLNÍCKOM PROJEKTE S DEŤMI A MLÁDEŽOU

„Kurz zvyšovania IT zručností pre seniorov“ a jeho vznik vychádzal z cieľov a hodnôt školy – otvoriť školu širšiemu okoliu, zaangažovať študentov do komunitného života, viesť žiakov k rozvíjaniu dobročinnosti a dobrovoľníctva. Kurz vznikol v spolupráci s MÚ Ružinov ako 5-hodinový kurz vzdelávania seniorov v základných IT zručnostiach (práca s počítačom, mobilom, tabletom). Každému seniorovi sa venuje počas kurzu individuálne jeden študent. Kurzy sa cyklicky opakujú počas roka. V roku 2017 sa organizovali 3 cykly.

Trvanie dobrovoľníckeho projektu: marec 2017 – december 2017

Miesto realizácie: Kurz je realizovaný v priestoroch školy.

Do dobrovoľníckej aktivity bola zapojená 1 učiteľka – supervízorka a autorka projektu, 1 osoba, ktorá zabezpečuje kontakt so seniormi, a 30 študentov a študentiek.

B. PREPOJENIE DOBROVOLNÍCTVA A VZDELÁVANIA

Uvedená aktivita je súčasťou komplexu dobrovoľníckych aktivít, ku ktorým škola vedie študentov a študentky. V školskom vzdelávacom programe

je zaradená výchova k dobročinnosti ako súčasť predmetu etická výchova a zároveň predstavuje jej praktickú časť. Počas jedného školského roka sa študenti a študentky majú 12 hodín venovať dobročinným aktivitám, ktorými niekomu pomáhajú. Škola má nadviazanú spoluprácu s viacerými organizáciami, ponúka študentom rôzne typy dobrovoľníckych aktivít (doučovanie študentov špeciálnej školy, hranie šachu s nepočujúcimi deťmi, Zelená hliadka a ďalšie). Medzi nimi vznikol aj IT kurz pre seniorov.

C. OPIS PROJEKTU

Cieľ dobrovoľníckej aktivity: Na jednej strane je cieľom pomôcť seniorom zorientovať sa v IT technológiách. Na strane študentov ide o pomoc druhým bez očakávania odmeny, kontakt so staršou generáciou – rozvoj empatie a trpezlivosti, zaangažovanosti pri riešení problémov a potrieb blízkeho okolia, rozvoj organizačných a komunikačných schopností študentov.

Cieľová skupina: seniori z Ružinova a širšieho okolia

Spolupráca s partnermi a komunitou: MÚ Ružinov – odbor sociálnych vecí a rodiny

Opis projektu: Príprava – motivácia študentov, kontaktovanie MÚ Ružinova a nadviazanie spolupráce, vyhotovenie propagačných materiálov študentmi, spropagovanie v regionálnych médiách, dohoda priestorov s vedením školy, Priebeh – realizácia kurzu (5 piatkových 60-minútových stretnutí), každému seniorovi sa venoval jeden asistent-študent, ktorý riešil ich individuálne potreby. Ukončenie a vyhodnotenie – študenti po ukončení dobrovoľníckej aktivity reflektovali svoje zážitky a skúsenosti v eseji.

Vedomosti a zručnosti rozvinuté u detí a mladých ľudí prostredníctvom skúsenosti z dobrovoľníckej aktivity: študent/študentka sa učia vidieť problémy starších ľudí, ľudí z komunitného okolia, učia sa im pomáhať. Rozvíja sa u nich empatia, zodpovednosť, iniciatívnosť, tvorivosť, učia sa pozitívne posudzovať druhých, vytvárajú si alebo prehľbujú medziludské vzťahy. Komplexne sa rozvíja prosociálnosť – konať dobro s cieľom pomoci druhým a benefitu pre druhého.

Ďalšie prínosy zrealizovanej dobrovoľníckej aktivity: Škola je zaangažovaná na živote mestskej časti Ružinov. Spoluprácu s MÚ prehľbuje realizovaním finančnej zbierky pre konkrétnu rodinu z Ružinova, ktorá sa ocitá v existenčných problémoch (napr. vyplatenie dlhu na nájomnom a predplatenie nájomného pre seniora, ktorý má vo výchove svojho právnu-ka, december 2017). Tieto aktivity majú etický a spoločenský rozmer a reprezentujú základné hodnoty školy.

Výzvy a problémy pri realizácii dobrovoľníckej aktivity: manažovanie vedenia kurzu na strane študentov a študentiek.

Propagácia: v denných centrách pre seniorov plagátová forma, TV Ružinov – príspevok v relácii, článok v časopise Ružinovské echo

Najväčší prínos realizácie aktivity: medzigeneračná komunikácia, zaangažovanie školy na komunitnom živote.

Odporúčania pre iných učiteľov a učiteľky pri realizácii podobných aktivít s deťmi a mládežou: kľúčové pri realizácii tohto projektu je vytipovanie si lídra spomedzi študentov, ktorý bude zastrešovať celý chod kurzu. Taktiež zabezpečiť študenta, ktorý je zručný v IT oblasti a vie navrhovať riešenia problémov.

Podklady pre príklad spracovali: Miloš Ondrášik a Lubica Joštová

10.9. ULITA, O. Z., A PROJEKT HRAVÁ ANGLIČTINA (NEFORMÁLNE A HRAVÉ UČENIE ANGLICKÉHO JAZYKA)

A. STRUČNÉ INFORMÁCIE O DOBROVOLNÍCKOM PROJEKTE S DEŤMI A MLÁDEŽOU

„Hravá angličtina“ (pre deti navštevujúce 1. a 2. ročník ZŠ) je súčasťou vzdelávacích nízkoprahových aktivít, ktoré sú realizované v rámci programu Komunitné centrum Kopčany. Komunitné centrum Kopčany ponúka poradenské, voľnočasové a vzdelávacie aktivity s cieľom rozvíjať zručnosti, zvyšovať dostupnosť služieb pre deti a mladých ľudí, žijúcich na sídlisku Kopčany, a je zastrešovaný občianskym združením Ulita. Táto vzdelávacia aktivita sa otvorila iba minulý kalendárny rok na jeseň práve vďaka spolupráci so študentkami v programe Medzinárodná cena vojvodu z Edinburghu (skrátene DofE). Vďaka nim sme mohli otvoriť angličtinu aj pre prvákov a druhákov, lebo predtým sme mali v programe aktivít zaradenú len angličtinu pre deti od 3. ročníka. Vzhľadom na nízkoprahové princípy nejde o klasický kurz, ale skôr o stretnutia, ktoré sú postavené na rozvojových hrách a nápadoch, ako sprostredkovať deťom angličtinu zábavnou formou. Ide o neformálne a hravé učenie anglického jazyka. Cieľom aktivity je vybudovať a podporiť pozitívny vzťah detí k učeniu sa cudzieho jazyka a zvýšiť ich sebadôveru v tejto oblasti. To všetko je možné vďaka hravej forme a priateľskému prístupu dobrovoľníčok.

Trvanie dobrovoľníckej aktivity/projektu: október 2017 – jún 2018

Miesto realizácie: Komunitné centrum Kopčany (realizované o. z. ULITA), Kopčianska 90, 851 01 Bratislava

Do dobrovoľníckej aktivity/projektu bol zapojený 1 pedagóg a 4 žiaci.

B. PREPOJENIE DOBROVOLNÍCTVA A VZDELÁVANIA

Dobrovoľnícka aktivita je súčasťou programu DofE, konkrétne jedným

z cieľov v oblasti dobrovoľníctva. Stredná zdravotnícka škola úplne podporuje všetky aktivity v rámci DofE. Žiačky sa stretávajú s deťmi vo svojom voľnom čase a priamo v „teréne“ aplikujú svoje vedomosti a komunikačné zručnosti ako z AJ, tak aj z ostatných predmetov ako etická výchova a občianska náuka.

C. OPIS PROJEKTU

Pomáhať a venovať svoj čas tým, ktorí to potrebujú. Na začiatku tu bol dopyt po kontakte s malými deťmi, ktorým sa žiačky chceli vo svojom voľnom čase venovať. Ulita nám „ušila“ program na mieru, pri ktorom sa posúvame všetci dopredu. Hlavná motivácia je osobnostný rozvoj.

Cieľ dobrovoľníckej aktivity: neformálne a hravé učenie anglického jazyka s cieľom vybudovať a podporiť pozitívny vzťah detí k učeniu sa cudzieho jazyka a zvýšiť ich sebadôveru v tejto oblasti, a to najmä vďaka hravej forme, individuálnemu a priateľskému prístupu dobrovoľníčok. Taktiež je cieľom doučovanie a pomoc deťom s vypracovaním domácich úloh z anglického jazyka.

Cieľová skupina: deti od 6 do 9 rokov (prváci a druháci na ZŠ)

Spolupráca s partnermi a komunitou: komunikácia prebieha so zodpovednou osobou pre vzdelávacie aktivity Mgr. Veronikou Gajarskou, ktorá je internou zamestnankyňou občianskeho združenia Ulita. O. z. Ulita v rámci programu Komunitné centrum Kopčany zastrešuje aj následnú komunikáciu s komunitou sídliska a ďalšími partnerskými organizáciami. (Viac na www.ulita.sk.)

Opis projektu: Študentky navštevujú centrum pravidelne 1x v týždni (v pondelok). Stretávajú sa v nedeľu na internáte a ešte počas týždňa si rozdelia konkrétne úlohy. Keďže ide o vyučovanie angličtiny hravou formou, počas týždňa si pripravujú potrebný materiál na vyučovanie. Stretnutie s deťmi trvá 50 minút. Pred aktivitou, samozrejme, treba pripraviť miestnosť tak, aby to vyhovovalo priebehu hodiny, po nej ju upratať. Po aktivite majú študentky spolu s koordinátorkou aktivity krátku intervíziu, kde spoločne hodnotia hodinu a jej priebeh. Môžu tak získať aj spätnú väzbu, ktorá je pre nich veľmi dôležitá vzhľadom na skvalitnenie celej nasledujúcej prípravy. Projekt je momentálne nastavený na školský rok 2017/2018.

Vedomosti a zručnosti rozvinuté u detí a mladých ľudí prostredníctvom skúsenosti z dobrovoľníckej aktivity: komunikačné zručnosti s vekovou skupinou 6 – 9 rokov, priame sprostredkovanie vedomostí a ich aplikovanie zo svojej školy priamo v prostredí centra. Pre žiačky je projekt možnosťou načerpať skúsenosti s prácou s deťmi a aktívne využívať svoj voľný čas formou dobrovoľníctva.

Ďalšie prínosy zrealizovanej dobrovoľníckej aktivity: osobnostný rozvoj študentiek, vystupovanie a rozprávanie pred publikom (deťmi), spoznanie nových ľudí, zdokonalenie sa v angličtine. Rozvoj schopnosti pracovať

v tíme, schopnosti efektívne komunikovať medzi sebou navzájom, naplánovať si stretnutia a spoločné prípravy na vyučovanie, vypracovať prípravu na hodinu, ktorá je hravá, zaujímavá, ale hlavne prínosná pre deti. Hlavne sa naučili zodpovednosti, organizovať si svoj voľný čas, vedia to prepojiť s povinnosťami v škole. Naučili sa komunikovať s centrom.

Najčastejšie výzvy a problémy pri realizácii dobrovoľníckej aktivity: Najväčším problémom bol na začiatku čas. Stanoviť si konkrétny deň, kedy by sa mohli stretávať študentky s deťmi z ULITY. Zabezpečiť pravidelnosť a udržateľnosť aktivity a nastavenie projektu tak, aby bol prínosný pre všetky strany, najmä pre deti v centre. Pravidelnosť a dlhodobosť bola dôležitá aj z dôvodu, že je to jedna z podmienok v programe DofE (každý týždeň aspoň jedna hodina aktivity po dobu 3-6 mesiacov).

Propagácia: školský časopis Vita Nostra, kde má DofE a všetky mimoškolské aktivity vyhradený priestor. Keďže som učiteľkou etickej výchovy, priestor na informácie mám vytvorený počas celej aktivity.

Najväčší prínos realizácie aktivity: Vnímanie mladých ľudí, ktorí venujú svoj voľný čas niekomu, kto to potrebuje, a deliť sa s nimi o pocity, ktoré pri svojej aktivite prežívajú. Vytvorenie si oveľa kvalitnejších vzťahov, ktoré sú postavené na spoločných hodnotách, to je pre mňa ako učiteľa veľkou pridanou hodnotou. Za organizáciu Ulita je to vytvorenie novej aktivity – priestoru pre deti, počas ktorej môžu navštevovať náš nízkoprahový klub. A tiež nový pohľad na veci, ktorý nám môžu mladé študentky svojou participáciou poskytnúť.

Pri realizácii podobných aktivít v budúcnosti by pomohlo stretávať aj naďalej takých skvelých a zodpovedných žiakov a mať podporu okolia, ale to na našej škole nie je problém. Okrem podpory od školy sa dá obrátiť aj na národnú kanceláriu programu DofE, v ktorej môžeme dobrovoľnícke aktivity konzultovať. Mne ako koordinátorky – možno školenie ako postupovať pri spolupráci s neploletým dobrovoľníkom (možno pár právnických know-how), ktoré bolo na začiatku potrebné si naštudovať.

Možno ďalším organizáciám, ktoré váhajú, či zapojiť študentov mladších ako 18 rokov, by pomohol nejaký úvodný infopack vypracovaný organizáciou DofE alebo inou organizáciou.

Odporúčania pre iných učiteľov a učiteľky pri realizácii podobných aktivít: nebáť sa začať pracovať so žiakmi, načúvať im a podporiť ich v tom, čo ich baví.

Podklady pre príklad spracovali: Miloš Ondrášik a Zuzana Janšťová

10.10. DOBROVOĽNÍCKE A SERVICE LEARNINGOVÉ AKTIVITY NA UNIVERZITE MATEJA BELA V BANSKEJ BYSTRICI (PROJEKT ŠPAJZA, POTRAVINOVÉ BANKY; ČÍTANIE AKO TERAPIA; UNIVERZITNÁ NOC LITERATÚRY A I.)

A. STRUČNÉ INFORMÁCIE O DOBROVOĽNÍCKOM PROJEKTE S DEŤMI A MLÁDEŽOU

Dobrovoľníctvo študentstva je na Univerzite Mateja Bela v Banskej Bystrici systematickejšie rozvíjané 20 rokov. Cieľom zavedenia dobrovoľníctva je snaha o zvýšenie angažovanosti a sociálnej zodpovednosti študentstva našej univerzity, čím sa zvyšuje predpoklad transferu týchto charakteristík do procesu vlastného vzdelávania sa študentstva, ako aj jeho pracovného či osobného života. Ďalším, rovnako dôležitým cieľom dobrovoľníckych aktivít študentstva je napĺňanie tretieho posolania univerzity, teda prepojenia univerzitných aktivít so životom komunity.

Dobrovoľníctvo na UMB koordinuje Centrum dobrovoľníctva (pri UMB) a zároveň sa dobrovoľnícke aktivity stali súčasťou vzdelávacieho procesu, a to prostredníctvom aktívnej stratégie učenia a učenia sa – service learning. Service learning je inovatívna vyučovacia a učebná stratégia, ktorá integruje zmysluplnú službu v komunite so vzdelávaním a reflexiou a je reakciou na prienik potrieb všetkých zainteresovaných strán, t. j. študentov/študentiek (poskytovateľov), školy (transfer do obsahu vzdelávania) a komunity (prijímateľa). Podstatou service learningu je vzájomná spolupráca študentstva a komunity (nemalo by ísť o aktivity pre komunitu, ale o projekty realizované s komunitou). Študenti sa prostredníctvom mapovania potrieb komunity snažia svojimi aktivitami reagovať na reálne potreby komunity, s ktorou spolupracujú. Všeobecným cieľom service learningových aktivít je poskytnúť službu komunite, ktorá vedie k zlepšeniu stavu. Service learningové programy tak zapájajú študentov a študentky do komunitných aktivít s cieľom ukázať im, ako môžu byť zručnosti získané v škole použité na riešenie problémov v reálnom živote alebo ako môže skúsenosť naučiť vedomostiam, zručnostiam a postojom, ktoré očakávame v školskom kurikulu. Od študentov a študentiek zapojených do service learningovej aktivity sa očakáva nielen poskytnutie priamej služby komunite, ale aj spoznanie kontextu, v rámci ktorého sa služba poskytuje. Študenti a študentky si musia uvedomiť spojenie medzi službou a ich štúdiom, ako aj reflektovať svoju občiansku rolu. Toto všetko sa uskutočňuje prostredníctvom reflexie ich aktivity, ktorá je povinnou súčasťou plánovania, realizácie a vyhodnotenia service learningovej aktivity, teda všetkých fáz činnosti. Service learning na UMB v Banskej Bystrici sa realizuje trinásť rok v rôznych modeloch (odborná prax, praktické aktivity v rámci rôznych predmetov až po samostatný vyučovací predmet service learning). Prostredníctvom service learningovej aktivity sa rozvíjajú tzv. základné

kompetencie, ale tiež dochádza k učeniu sa študentov a študentiek, pričom učenie sa súvisí aj s kurikulumom ich študijného programu alebo kurikulumom konkrétneho predmetu (závisí od konkrétneho modelu).

Počas realizácie samostatného predmetu service learning sme spolu so študentstvom pripravili a zrealizovali cca 30 projektov (na www.service-learning.umb.sk/category/fotky-a-vida/ môžete nájsť všetky zrealizované projekty), ktoré boli určené rôznym cieľovým skupinám. Okrem toho uskutočňujeme priebežne výskum v oblasti postojov študentstva k svojim kľúčovým kompetenciám a výskum vybraných osobnostných charakteristík.

Trvanie dobrovoľníckeho projektu: Za obdobie existencie predmetu service learning (5 rokov) boli zrealizované projekty s rôznou dĺžkou trvania (najčastejšie od prvého podnetu po realizáciu projektu a jeho vyhodnotenie uplynul jeden akademický rok). Samotné aktivity boli uskutočňované v rôznom časovom rozsahu – od jednorazových aktivít (uskutočnených zväčša v priebehu 1 dňa) až po pravidelné a dlhodobé aktivity (dĺžka trvania týchto aktivít je rôzna, napr. ide o jednodňové, ale pravidelné aktivity či aktivity stále prítomné v živote komunity). Aj jednodňová aktivita v service learningovom projekte si však vyžadovala niekoľkomesačnú prípravu.

Miesto realizácie: Dobrovoľnícke projekty založené na stratégii service learning na UMB sa realizovali v školách (materské, základné, stredné, vysoké), v sociálnych zariadeniach (detské domovy, krízové strediská), zdravotných zariadeniach (hospice, nemocnice), v meste (bez rozdielu určené pre všetkých).

Počet ľudí zapojených do projektu: Každý realizovaný dobrovoľnícky projekt založený na stratégii service learning sa uskutočnil v spolupráci s minimálne jednou kontaktnou osobou inštitúcie (učiteľ/učiteľka/vedenie zariadenia...). Na UMB v súčasnosti pracuje tím 12 učiteľov/učiteľiek zastupujúcich rôzne študijné odbory a implementujúcich service learning do vzdelávania, ktorý propaguje myšlienku dobrovoľníckej a service learningovej činnosti v kruhu svojich kolegov a kolegyň, čo vedie k postupnému nárastu učiteľov a učiteľiek, ktorí vo svojich predmetoch v rôznej miere zavádzajú dobrovoľnícke a service learningové aktivity. Od zavedenia predmetu service learning do vzdelávania na UMB sa na plánovaní a realizácii projektov podieľalo približne 200 študentov a študentiek UMB. Projekty boli realizované jednotlivcami, ale najčastejšie skupinami.

B. PREPOJENIE DOBROVOĽNÍCTVA A VZDELÁVANIA

Jednou z podstát service learningovej aktivity je prepojenie dobrovoľníckej skúsenosti so vzdelávacími cieľmi, preto všetky realizované service learningové projekty boli súčasťou predmetov a koordinované učiteľmi a učiteľkami ako tútormi tak, aby sa rozvíjali nielen kľúčové kompetencie, ale aj odborné kompetencie viazané na študijný program. V súčasnosti sa realizácia týchto

projektov opiera aj o aktualizovaný dlhodobý zámer UMB v oblasti tzv. tretieho posolania univerzít, v rámci ktorého je jedným z cieľov aj podpora aktivít v prospech komunity a výraznejšie prepojenie univerzity s komunitou.

C. OPIS PROJEKTU

Motivácia na realizáciu konkrétneho projektu vychádza z mapovania potrieb v komunite, ktoré realizuje študentstvo. Na základe zistených problémov, v nadväznosti na ciele vlastného vzdelávania a, v ideálnom prípade, komunikáciou s predmetnou cieľovou skupinou tvoria ideu projektu.

Ako príklady konkrétnych motivácií vychádzajúcich z mapovania potrieb komunity možno uviesť:

- Osobné aj odporozované skúsenosti s plytvaním potravin študentstvom na UMB najmä na univerzitných internátoch. Projekt *Špajza, potravinové banky* reaguje na potrebu osvojenia si správnych návykov pri zaobchádzaní s potravinami.
- Zistenie, že dlhodobý pobyt v nemocnici pôsobí na pacientov a pacientky negatívne, často vedie k úbytku energie, poklesu záujmu o okolie, precitlivenosti, k prejavom nudy, osamelosti, frustrácie, niekedy hnevu, depresie alebo apatie. Takéto prežívanie pobytu v nemocnici neprospeje procesu liečby, sťažuje prácu zdravotníckeho personálu, znižuje pocit komfortu z inak profesionálne ponúkaných služieb zdravotníckeho zariadenia a môže mať vážnejšie dôsledky aj na neskoršie zaradenie sa pacientov a pacientok do bežného života. Táto východisková situácia indikuje potrebu pri dlhodobo hospitalizovaných pacientoch a pacientkach zmysluplne tráviť vzniknutý voľný čas, na ktorú reaguje projekt *Čítanie ako terapia*.
- Na potrebu zmysluplného trávenia voľného času širšej verejnosti reaguje aj projekt *Univerzitná noc literatúry*, ktorý propaguje knižné umenie a čítanie prostredníctvom série čítaní na netradičných miestach verejného, v tomto prípade univerzitného priestoru. Reaguje aj na vyčleňovanie komunity nepočujúcich z kultúry širenej slovom, preto čítania tlmočí do slovenského posunkového jazyka. Reaguje tiež na pocit nízkej angažovanosti sa banskobystrického univerzitného študentstva na kultúrnom živote mesta.

Cieľ dobrovoľníckej aktivity:

Podobne ako motivácia aj cieľ konkrétneho projektu by mal vychádzať z prieniku mapovania potrieb v komunite, ktoré realizuje študentstvo spoločne s komunitou, a cieľov vzdelávania – čo sa chce žiak/študent naučiť sám a čo chce učiteľ, aby sa žiak/študent naučil.

Ako príklady cieľov konkrétnych projektov v oblasti potrieb komunity možno uviesť:

- Dlhodobým cieľom projektu Špajza, potravinové banky je dosiahnuť zníženie plytvania potravin na UMB a v univerzitných internátoch, zlepšenie nesprávnych návykov študentstva pri zaobchádzaní s potravinami a ukázať im, ako sa dajú ešte efektívne využiť (zabezpečenie potravinových bánk). Preto cieľom tejto dobrovoľníckej aktivity bolo umiestnenie chladničiek a potravinových skriniek na univerzitných internátoch a propagácia tohto priestoru a jeho účelu.
- Cieľom projektu Čítanie ako terapia je pomáhať dlhodobo hospitalizovaným pacientom a pacientkam zmysluplne vyplniť/tráviť čas strávený v nemocnici organizovaním série individuálnych a skupinových tvorivých aktivít (čítania, spoločenské hry, pohybové aktivity, tvorivé dielne...). Prostredníctvom týchto aktivít a biblioterapie je cieľom pomáhať pacientom a pacientkam zmeniť ich negatívne emócie na pozitívne, odpútať ich pozornosť od choroby, podnecovať rozhovory na základe prečítaných textov, precvičiť ich motoriku, ale aj vytvoriť príležitosti zabaviť sa, zahrať sa, zasmiať sa, spoznať sa s ostatnými v zariadení či nadviazať nové kontakty.
- Cieľom podujatia Univerzitná noc literatúry, ktoré sa organizuje pravidelne raz ročne, je priblížiť širokej verejnosti súčasnú literatúru prostredníctvom série verejných čítaní, týmto spôsobom prispieť k zachovaniu kultúrnych hodnôt a ponúknuť verejný priestor tomuto druhu umenia, poukázať na to, že literatúra nepozná žiadne hranice a je prístupná všetkým. Spoluprácou s komunitou nepočujúcich projekt podporuje myšlienku literatúry bez bariér. Výberom kníh sa usiluje predstaviť slovenskej verejnosti menej známe, ale kvalitné literárne texty z produkcie menších vydavateľstiev, predstaviť slovenských, ale aj zahraničných autorov, propagovať dôležitosť práce prekladateľov do slovenského jazyka a viesť k pozitívnemu vzťahu ku knižnému umeniu a kultúre.

Cieľová skupina: Voľba cieľovej skupiny vychádza z mapovania potrieb, pričom môže byť určená tútorom, častejšie je však jej voľba výberom študentstva. Keďže ide o projekty realizované na báze dobrovoľníctva a keďže jedným z pilierov service learningovej stratégie je lídersstvo študentstva, je dôležité, aby s voľbou cieľovej skupiny boli študenti a študentky stotožnení.

Variabilita realizovaných projektov naznačuje ich zameranosť na rôzne cieľové skupiny: deti v materských školách, žiactvo základných a stredných škôl, vysokoškolské študentstvo, klienti a klientky detských domov, krízových stredísk (deti, osamelé matky, bývalé klientky detských domovov...), denných stacionárov a hospícov, dlhodobo hospitalizovaní pacienti a pacientky nemocníc, nepočujúci, ľudia bez domova či širšia verejnosť. Zatiaľ iba jeden projekt bol orientovaný na inú cieľovú skupinu – zvieratá.

Spolupráca s partnermi a komunitou: Mnohé z realizovaných projektov si okrem samotnej spolupráce s komunitou-cieľovou skupinou žiadali

aj spoluprácu s ďalšími partnermi ako sponzormi, ktorí podporili realizáciu projektov materiálne alebo aj finančne. Výber oslovených partnerov závisí od konkrétnej potreby, napríklad výroba a tlač propagačných materiálov, poskytnutie priestoru na propagáciu, prenájom priestorov, zakúpenie pomôcok a pod. Oslovení partneri sú zväčša lokálne menšie či väčšie firmy alebo organizácie, ale aj jednotlivci, ktorí prispievajú k realizácii projektu vecnými darmi alebo službou. Pri niektorých projektoch sa realizovali aj dobrovoľné verejné zbierky (napr. šatstva, kníh, potravín, pomôcok pre psov a iné).

Opis/priebeh dobrovoľníckej aktivity/projektu:

Príprave na dobrovoľnícku aktivitu založenej na stratégii service learning predchádza teoretická príprava v predmete service learning (1 semester). V tomto čase sa prostredníctvom cielene volených aktivít buduje pracovný tím a vytvára sa hlavná os budúceho projektu; študentstvo musí realizovať mapovanie potrieb v komunite, vyhodnotiť ho a opísať východiskovú situáciu identifikovaného problému. Následne sa oboznamuje so základmi projektového manažmentu a rozvíja kompetencie potrebné na prácu v tíme, ako aj komunikačné zručnosti. Výstupom z tejto časti predmetu je vytvorenie plánu budúceho projektu s časovou, finančnou, personálnou, krízovou a evalvačnou stratégiou. Táto časť prípravy na realizáciu projektu je hodnotená dvojstupňovo, sebahodnotením študentstva a hodnotením vyučujúcich.

V ďalšom semestri pracuje tím samostatne pod vedením tútorov/tútoriek (učiteľstvo) – realizuje plán projektu v praxi a reaguje na vzniknuté problémové situácie tak, aby naplnil stanovený cieľ. Dôležité je, aby sa aktivita realizovala aj vyhodnotila v danom semestri. Vyhodnotenie aktivity prebieha na záverečnom spoločnom stretnutí všetkých tímov zapojených do service learningu v danom akademickom roku, na ktoré sú pozvaní aj ďalší učitelia a učiteľky a vedenie univerzity. Vyhodnotenie projektu je dvojstupňové, ide o sebahodnotenie študentského tímu, projekt vyhodnocuje na základe vopred stanovenej evalvačnej stratégie smerom ku komunite a k sebe, niekedy je súčasťou tohto hodnotenia aj hodnotenie komunity. Realizácia projektu je tiež hodnotená vyučujúcim/vyučujúcou.

Vedomosti a zručnosti rozvinuté u mladých ľudí prostredníctvom skúsenosti z dobrovoľníckej aktivity: Vďaka dobrovoľníckej skúsenosti v service learningu študenti a študentky pozitívnejšie hodnotili a vnímali vlastnú úroveň kompetencií. Išlo najmä o *sociálne a personálne kompetencie, pracovné a podnikateľské kompetencie, kompetencie v oblasti riešenia problémov*. V rámci našich výskumov sa potvrdilo, že service learning ako učebná stratégia, ktorá prepája teoretické vzdelávanie s praktickými skúsenosťami, rozvíja u študentov a študentiek tie zručnosti, ktoré často priamo súvisia s ich service learningovou aktivitou, ako napr. *schopnosť pracovať aj v náročných a záťažových situáciách, schopnosť preberať zodpovednosť za zverenú úlohu, schopno-*

sť riadiť seba samého, schopnosť rozhodovať sa, schopnosť stanovovať si svoje osobné ciele, schopnosť spolupracovať s odborníkmi, schopnosť organizovať si čas, schopnosť pracovať podľa plánu či zručnosti v oblasti projektovania (napr. naplánovať aktivitu/akciu, zrealizovať ju, vyhodnotiť, naplánovať rozpočet).

Pokiaľ ide o rozvoj vedomostí a zručností naviazaných na vzdelávacie ciele, napríklad projekt Univerzitná noc literatúry je organizovaný zväčša študentkami a študentmi humanitných odborov v oblasti jazyka, literatúry a kultúry, v rámci projektu si napríklad rozvíjajú svoje interpretačné zručnosti, schopnosť vybrať vhodný text v závislosti od cieľovej skupiny a cieľa, ktorý chcú prostredníctvom textu dosiahnuť. Rovnaké zručnosti sa rozvíjajú aj v projekte Čítanie ako terapia, kde možno pridať aj rozvíjanie analytickej práce s textom, schopnosť viesť rozhovor o texte alebo prostredníctvom textu o širšej životnej skúsenosti alebo emócií s ohľadom na špecifická cieľovej skupiny a plánovaný cieľ. Do projektu Čítanie ako terapia a Špajza, potravinové banky sú zapojení študenti a študentky sociálnej práce, ktorí si vďaka projektom rozvíjajú kompetencie viazané na ich odbor, volia činnosti adekvátne k spoznávaným špecifikám cieľových skupín.

Ďalšie prínosy zrealizovanej dobrovoľníckej aktivity:

- skúsenosť v tímovej práci,
- prepojenie školy a komunity – teórie a praxe,
- zvýšenie personálnej a sociálnej zodpovednosti študentov a študentiek, uvedenie si vlastnej zodpovednosti za zmenu v komunite, zvýšenie citlivosti voči svojim vlastným potrebám a najmä potrebám svojho okolia, vnímanie zmysluplnosti svojho štúdia,
- vytvorenie materiálnej pomoci (športové náradie),
- vytvorenie trvalo využívaného priestoru (športovisko).

Najčastejšie výzvy a problémy pri realizácii dobrovoľníckej aktivity:

Počas reflexie projektov sme identifikovali viaceré problémy a výzvy, ktoré sú prítomné vo fáze plánovania, realizácie a vyhodnotenia. Zároveň možno hovoriť aj o problémoch a výzvach viazaných na subjekty, teda študentstvo realizujúce projekt, tútora/tútorke projektu, cieľovú skupinu projektu a okolie.

Študenti a študentky realizujúci projekt:

- pokles motivácie dotiahnuť projekt do konca až strata záujmu,
- nedostatočná sústredenosť a nerovnomerný záujem o projekt,
- túžba realizovať projekt podľa seba, nie podľa potrieb a záujmov cieľovej skupiny,
- nezáujem alebo neschopnosť prijať väčšiu zodpovednosť pri organizácii a realizácii,
- pocit nerovnomerného rozdeľovania úloh,
- menšia schopnosť flexibilitnosti, schopnosť riešiť konfliktné situácie

a vhodne komunikovať,

- vnímanie potreby prispôbiť sa ako diskomfort,
- nevhodný časový manažment vo všetkých fázach projektu a iné.

Je potrebné dodať, že plánovanie a realizácia dobrovoľníckych alebo service learningových projektov je neraz časovo aj emocionálne náročná a často si žiada vystúpenie z vlastnej zóny komfortu, čo je náročné pre všetkých. Uvedené problémy vzhľadom na svoju prirodzenosť sú preto skôr výzvami, ako ťažkosťami a študentstvo (ale aj seba) viesť k tomu, aby takto náročné situácie zvládali lepšie.

Tútori/tútorke projektu:

- tendencia k perfekcionizmu,
- tendencia preberať zodpovednosť za kvalitu a úspešnosť projektu.

Cieľová skupina projektu:

- strata záujmu o dobrovoľnícke a service learningové aktivity,
- zmysel/cieľ projektu reflektuje len potrebu cieľovej skupiny, nie študentstva alebo školy.

Okolie a iné:

- nízka odozva oslovených organizácií (potenciálnych sponzorov) a malý záujem o projekt,
- nízky záujem spolužiakov a iných učiteľov o akcie/aktivity,
- problém nedostatku financií a materiálneho zabezpečenia projektu.

Propagácia:

Propagácia projektov je veľmi dôležitou súčasťou projektového manažmentu opäť vo všetkých jeho fázach, teda projekt sa propaguje pred realizáciou, počas svojej realizácie, ale aj po svojom skončení. Voľba formy propagácie závisí od charakteru projektu, ale aj od finančnej náročnosti. Najčastejšie volené formy propagácie sú:

- plagáty a letáky umiestnené strategicky v priestoroch, ktorých sa projekt týka, v ktorých sa pohybuje cieľová skupina projektu alebo potenciálni sponzori,
- sociálne médiá, najmä facebook a instagram formou vytvorenia skupiny alebo stránky (zverejňovanie fotografií, videí, plagátov, súťaží),
- šírenie myšlienky projektu v rozhovoroch,
- osobné stretnutia alebo emailová komunikácia s potenciálnymi partnermi a sponzormi,
- osobné alebo emailové pozvania,
- uverejňovanie tlačových správ na rôznych webových sídlach, v printových médiách pred realizáciou podujatia a po jeho realizácii,

- živé vystúpenia alebo krátke reportáže v televízii alebo rozhlase,
- natočenie spotu o projekte a jeho šírenie na sociálnych médiách, webových stránkach alebo napríklad v mestskej hromadnej doprave,
- šírenie fotodokumentácie z plánovania a realizácie podujatia na sociálnych sieťach alebo webových sídlach,
- vyhotovenie video záznamu z podujatia a jeho šírenie na sociálnych sieťach alebo webových sídlach.

Najväčší prínos realizácie aktivity: Vo všeobecnosti za najväčší prínos realizovaných aktivít pokladáme stále prítomný záujem študentstva podieľať sa na dobrovoľníckej alebo service learningovej činnosti. Ide o vlastnú motiváciu, keď sa na predmet prihlasujú s konkrétnym nápadom, alebo o záujem pokračovať v dlhodobých projektoch, ktoré vytvorili ich spolužiaci, a rozvíjať ich. Za pozitívne možno tiež označiť reakcie viacerých organizácií alebo subjektov, ktoré vstupujú do spolupráce opakovane, ako aj verejnosti, ktorá podujatia pre ňu určené pravidelne a početne navštevuje. Zároveň študentskou participáciou na organizovaní a realizovaní projektov zviditeľňujeme univerzitu a záujem jej študentov a študentiek o život v meste/obci a o život komunit.

Pri realizácii podobných aktivít v budúcnosti by pomohlo:

- napriek líderskej pozícii žiactva a študentstva skupina musí mať svojho tútora a pravidelne s ním komunikovať,
- stanovenie pravidiel fungovania tímu, najmä pravidelné stretnutia za účasti všetkých,
- zdôrazňovanie situácií primeranej komunikácie a empatie,
- dbať na rovnomerné rozdelenie úloh v tíme,
- pravidelné reflexie a sebareflexie,
- skvalitnenie fázy plánovania a najmä časového manažmentu,
- skvalitnenie propagácie projektu pred jeho realizáciou, v čase realizácie, ako aj po jeho skončení,
- skvalitnenie komunikácie smerom do vnútra tímu, ako aj mimo neho,
- zapojenie väčšieho množstva študentov z iných odborov, otvorí sa interdisciplinarite,
- viac zohľadňovať potreby a záujmy cieľovej skupiny.

Odporúčania pre iných učiteľov a učiteľky pri realizácii podobných aktivít s deťmi a mládežou:

- nájsť správny pomer medzi žiackym/študentským líderstvom a učiteľským tútorovaním,
- mať odvahu robiť veci inak,
- spolupracovať medzi sebou (učiteľstvo), vzájomne sa podporovať a mať podporu vo vedení,
- priebežne vyhodnocovať aktivity, vedieť robiť reflexiu,

- vedieť vhodne posúdiť a odmeniť úspech aj neúspech,
- rozvíjať komunikáciu medzi členmi tímu, ale aj medzi tímom a tútorom,
- dobrovoľníckymi aktivitami sa prezentovať mimo školy, zviditeľniť sa (na webovej stránke, články v časopisoch a pod.),
- vytvoriť systém finančnej podpory malých projektov, o ktoré sa môžu žiaci a žiačky uchádzať.

Podklady pre príklad spracovali:

Zuzana Heinzová, Martina Kubealaková a Lívia Nemcová

10.11. V.I.A.C. – INŠTITÚT PRE PODPORU A ROZVOJ MLÁDEŽE A PROJEKT TVOJE MESTO ŤA POTREBUJE (PROGRAM PRE NEMATURUJÚCICH ŠTUDENTOV A ŠTUDENTKY V ČASE MATURITNÉHO TÝŽDŇA)

A. STRUČNÉ INFORMÁCIE O DOBROVOĽNÍCKOM PROJEKTE S DEŤMI A MLÁDEŽOU

Projekt „**Tvoje mesto Ťa potrebuje**“ realizujeme V.I.A.C. – Inštitút pre podporu a rozvoj mládeže už 4 roky po sebe. V čase maturitných skúšok stredné školy nevedia, čo s ostatnými žiakmi. Preto študenti druhého ročníka miestneho gymnázia v Trstenej mali možnosť počas maturitných skúšok participovať na riešení aktuálnych reálnych problémov miestnej komunity.

Trvanie dobrovoľníckej aktivity/projektu: naposledy 23. 5. 2017 – 25. 5. 2017

Miesto realizácie: na viacerých miestach mesta Trstená. Jednotlivé výzvy sa konali v Dome kultúry, na námestí, ihriskách, kinosále, SINAJ City Hub, Ústie nad Priehradou a pod.

Do dobrovoľníckej aktivity bolo zapojených 10 učiteľov a učiteľiek a 100 žiakov a žiačok.

B. PREPOJENIE DOBROVOĽNÍCTVA A VZDELÁVANIA

Aktivita sa konala v období maturitných skúšok, keď ostatní nematurujúci študenti ostávajú doma alebo majú jednoduchý program, preto škola uvítala priestor a ponuku vytvoriť tento program. Program po obsahovej stránke zabezpečovalo naše združenie, učitelia boli prítomní ako pedagogický dozor, keďže program prebiehal v čase školského vyučovania. Cieľom bolo zapojiť mladých ľudí do pozitívnej zmeny v meste Trstená a motivovať ich k rozvíjaniu osobnej angažovanosti v prospech druhých a svojho okolia. viesť mladých k tomu, že majú možnosť ovplyvniť dianie a život vo svojej komunite a zároveň prostredníctvom programu ich informovať o rôznych možnostiach ďalšieho dobrovoľníckeho zapojenia sa v regióne.

C. OPIS PROJEKTU

Školy mnohokrát počas obdobia maturitných skúšok riešia problém, aký program vytvoriť pre nematurujúcich študentov. Niektoré školy im dávajú celý týždeň voľno, iné vytvárajú alternatívny program, kde však zase nemajú dostatok pedagógov. Preto sme škole práve na tento čas ponúkli možnosť realizácie programu, cez ktorý si žiaci a žiačky vyskúšajú aktívnu participáciu. Pre nás je tento program dôležitý z hľadiska vytvorenia priestoru pre priamu skúsenosť s dobrovoľníctvom a možnosti ukázať mladým, že reálne môžu niečo ovplyvniť v miestnej komunite.

Cieľová skupina: stredoškolskí žiaci a žiačky 2. ročníka

Spolupráca s partnermi a komunitou: mesto Trstená a jeho jednotlivé zložky a MVO, ktoré pôsobia na území mesta

Opis projektu: Ešte pred samotným podujatím bolo potrebné komunikovať s mestom Trstená a lokálnymi organizáciami a spoločne hľadať problémy, ktoré by sme dokázali pretransformovať do podoby výzvy, ktorú majú žiaci v skupinách počas programu riešiť. Dôležité bolo, aby to, čo žiaci počas programu majú riešiť, bolo reálne (vychádzalo z reality) a aby riešenie, ktoré navrhnu, bolo uskutočniteľné.

Podujatie trvá 3 dni, každý deň v čase bežného školského vyučovania:

1. deň – zoznámenie sa, motivačné slovo o angažovanosti sa, aktivita na tímovú spoluprácu, rozdelenie do skupín, prijatie výziev v skupinách, doma uvažovanie nad riešeniami. Ako príklady výziev možno uviesť: skrásliť detské ihrisko podľa svojho uváženia, obnoviť kvetináče na námestí, odfoťiť návrhy fotiek pre mestský kalendár a pod.
2. deň – práca v skupinách: výber definitívneho riešenia, jeho realizácia (resp. príprava prezentácie),
3. deň – spoločný program: prezentácia práce v skupinách pred ostatnými a hodnotiacou komisiou, ocenenie víťazov v kategóriách: najkreatívnejšia prezentácia, najoriginálnejší nápad.

Vedomosti a zručnosti rozvinuté u detí a mladých ľudí prostredníctvom skúsenosti z dobrovoľníckej aktivity: podnikavosť (prenesenie nápadov do skutkov), kreativita, vnímavosť, práca v tíme, časový manažment, prezentačné zručnosti, argumentácia a pod. Pri riešení niektorých výziev bolo potrebné, aby si žiaci rozšírili aj svoje teoretické vedomosti z danej oblasti (to vždy závisí od typu výziev). Program sa skôr zameriava na rozvoj zručností a budovanie postojov.

Ďalšie prínosy dobrovoľníckej aktivity: Vedenie školy uvítalo toto podujatie z dôvodu, že nebolo potrebné vytvárať žiakom program či dávať im voľno. Celú organizáciu prebrala miestna organizácia. Najväčší prínos vnímame

v tom, že niektorí žiaci sa následne zapájajú ako dobrovoľníci do ďalších aktivít.

Výzvy a problémy pri realizácii dobrovoľníckej aktivity: Ideálne by bolo, ak by bolo možné program realizovať aspoň 5 pracovných dní – čas na navrhnutie riešenia a jeho realizáciu je pomerne krátky (je však veľa žiakov, ktorí ešte doma dorábajú veci alebo robia nad rámec stanoveného času). Výzvou je, aby aj škola reflektovala pozitívne odozvy zapojených žiakov a vytvárala priestor aj počas roka na systematickejšiu výchovu k dobrovoľníctvu.

Propagácia: osobné konzultácie s vedením školy, školský časopis, webstránka inštitútu, webstránka mesta

Najväčší prínos realizácie aktivity: žiaci mali možnosť participovať a vyjadriť svoj názor na to, čo je potrebné v meste zmeniť, vylepšiť, skrásliť.

Podklady pre príklad spracovala: Tereza Prielomková

ZHRNUTIE

Oproti roku 2011 participácia mladých ľudí významne stúpla najmä vo formálnom dobrovoľníctve. V posledných 12 mesiacoch sa 50 percent mladých ľudí zapojilo do formálneho dobrovoľníctva a 47,5 percent poskytovalo pomoc bez toho, že by ich pomoc sprostredkovala nejaká organizácia (neformálne dobrovoľníctvo). Mladí ľudia, ktorí sú aktívni vo formálnom dobrovoľníctve, sú aktívni aj v neformálnom dobrovoľníctve a naopak.

Štýl dobrovoľníckej angažovanosti mládeže charakterizuje dlhodobosť a pravidelnosť. Približne 80 percent mladých dobrovoľníkov a dobrovoľníčok sa do dobrovoľníckych aktivít zapájalo viac ako 12 mesiacov, viac ako 60 percent vykonávalo dobrovoľnícke aktivity aspoň raz za mesiac.

Najväčšími oblasťami uplatnenia mladých ľudí v dobrovoľníctve sú životné prostredie, šport, zdravie, sociálne služby a detské a mládežnícke organizácie. Viac ako polovica mládeže dobrovoľnícku pomoc poskytuje v mimovládnych neziskových organizáciách, 12,2 % sa do dobrovoľníckych aktivít zapája v rámci školy.

Najčastejšie vykonávanými aktivitami v dobrovoľníctve sú organizácia a koordinácia voľnočasových aktivít detí, mládeže, seniorov, klientov v zariadeniach sociálnych služieb, organizovanie alebo pomoc pri realizácii aktivít alebo podujatí (napr. propagácia organizácie, jej poslanie, vybranej témy) a aktivity zamerané na zachovávanie, ochranu a obnovu životného prostredia, starostlivosť o zvieratá a ochranu voľne žijúcich zvierat.

Dobrovoľníctvo mládeže je diferencované z hľadiska rodu, vzdelania, socioekonomickej pozície, lokality bývania a členstva. Do formálneho dobrovoľníctva sa významne viac zapájajú ženy, mladí ľudia s vysokoškolským vzdelaním, z miest, študenti a študentky stredných a vysokých škôl a členovia a členky organizácií. V neformálnom dobrovoľníctve sú viac zapojené ženy, mladí ľudia s vysokoškolským vzdelaním a členovia a členky organizácií. S vekom mládeže stúpa dĺžka a frekvencia vykonávania dobrovoľníckych aktivít.

V zdrojoch informácií o dobrovoľníckych príležitostiach prevažujú priame zdroje. Najčastejšou formou získavania informácií o dobrovoľníckych príležitostiach je sprostredkovanie informácií od ľudí, s ktorými je mladý človek v blízkom kontakte, teda od priateľov a priateľiek, kamarátov a kamarátok, známych a príbuzných. Pre mladých ľudí, ktorí sa do dobrovoľníctva zapojili, boli učiteľia a učiteľky zdrojom informácie o možnosti dobrovoľníctva v 16 percentách prípadov.

Mladých ľudí motivujú k dobrovoľníctvu altruistické, egoistické aj normatívne motívy, pričom medzi nimi nie sú významné rozdiely.

Najvýznamnejšími bariérami v zapájaní sa mladých ľudí do dobrovoľníctva sú nedostatok času, neinformovanosť a nepožiadanie o pomoc.

Medzi emancipačným a reziduálnym pohľadom na dobrovoľníctvo neexistujú u mladých ľudí významné rozdiely. Oba skôr vzájomne splyývajú. Mladí ľudia, ktorí sa zapojili do formálneho dobrovoľníctva, sa však významne viac stotožňujú s emancipačným pohľadom na význam dobrovoľníctva v súčasnej spoločnosti, to znamená, že dobrovoľníctvo vnímajú intenzívnejšie ako cestu budovania demokratickej a altruistickej spoločnosti.

Viac ako 60 percent respondentov a respondentiek výskumu si myslí, že škola by mala k dobrovoľníctvu aktívne mladých ľudí motivovať a zapájať ich do dobrovoľníckych aktivít.

V kontexte súčasných trendov v oblasti dobrovoľníctva môžeme konštatovať, že pre dobrovoľníctvo mládeže na Slovensku je stále charakteristickejší tradičný vzorec dobrovoľníckej angažovanosti. Ani v jednej nami sledovanej dimenzii sa jednoznačne nepotvrdili charakteristiky nového štýlu dobrovoľníctva. Výskumné zistenia však svedčia o prítomnosti niektorých prvkov nového štýlu dobrovoľníctva, medzi nimi napríklad výraznejšia egoistická motivácia, zmena pomeru formálneho a neformálneho dobrovoľníctva či vyššia participácia mladých ľudí s vysokoškolským vzdelaním v dobrovoľníctve. Tak ako vo výskume v roku 2011, aj v našom prípade sa potvrdilo, že tradičný a nový štýl dobrovoľníctva je potrebné vnímať skôr ako kontinuum, pričom v obraze dobrovoľníctva v danej krajine môžeme identifikovať prvky z oboch vzorcov.

Príklady praxe výchovy a vzdelávania k dobrovoľníctvu dokazujú, že výchova a vzdelávanie k dobrovoľníctvu nie sú len doménou neformálneho vzdelávania či detských a mládežníckych organizácií, ale významný priestor v tejto oblasti poskytujú práve školy.

Veríme, že publikácia sa stane inšpiráciou nielen pre tvorbu politiky v oblasti dobrovoľníctva mládeže a rozvoj praxe v tejto oblasti, ale že rovnako povzbudí aj záujem vedeckej komunity, občianskej spoločnosti a politickej reprezentácie o etablovanie kontinuálneho výskumu dobrovoľníctva na Slovensku. Výskum dobrovoľníctva vo svete v posledných desaťročiach nadobúda novú kvalitu aj intenzitu. Stáva sa zároveň dôležitým nástrojom pre tvorbu politiky dobrovoľníctva a podpory rozvoja občianskej spoločnosti na lokálnej, regionálnej, štátnej i európskej úrovni. Len systematicky organizovaný a inštitucionálne zabezpečený výskum môže naplniť takého poslanie.

SUMMARY

Compared to 2011, the participation of young people has significantly increased especially in formal volunteering. Over the last 12 months, 50 percent of young people have been involved in formal volunteering, and 47.5 percent have been providing assistance without any organization arranging their assistance (informal volunteering). Young people who are active in formal volunteering are also active in informal volunteering and vice versa.

Long-term and regularity characterises the style of volunteer engagement of youth. About 80 percent of young volunteers have been involved in volunteer activities for more than 12 months, and more than 60 percent have been volunteering at least once a month.

The largest areas in which young people volunteer are the environment, sport, health, social services and children and youth organizations. More than half of youth volunteer assistance is provided by non-governmental non-profit organizations, 12.2% are engaged in volunteer activities within schools.

The most frequent activities carried out in volunteering are the organization and coordination of leisure activities for children, youth, senior citizens, clients in social services facilities, organizing or assisting in the realization of activities or events (e.g. promotion of the organization, its mission, selected topic) and activities related to the preservation, protection and the restoration of the environment, animal welfare and wildlife protection.

Youth volunteering is differentiated in terms of gender, education, socio-economic position, housing and membership. Formal volunteering significantly involves more women, young people with university education, from towns, secondary and tertiary school students, and members of organizations. Informal volunteering involves mainly women, young people with higher education, and members of organizations. The older the young volunteer, the length and frequency of volunteer activities increases.

In the sources of information on volunteer opportunities, direct resources predominate. The most common form of getting information about volunteer opportunities is information from people with whom a young person is in close contact, i.e. friends, family, acquaintances and relatives. For young people involved in volunteering, teachers were the source of information on the possibility of volunteering in 16 percent of cases.

Young people are motivated to volunteer for altruistic, egotistic and normative motives, with no significant differences between them.

The most important barriers to engage young people in volunteering are lack of time, lack of information, and non-requests for help.

Emancipatory and residual views on volunteering do not show significant differences among young people. Rather they both blend together. However, young people involved in formal volunteering are significantly more associated with an emancipatory view of the importance of volunteering in today's society, meaning that they perceive volunteer more as a way of building a democratic and altruistic society.

More than 60 percent of respondents think that the school should motivate and engage young people to volunteer.

In the context of current trends in volunteering, we can conclude that there is a more traditional form of volunteer engagement for young people in Slovakia. The characteristics of the new style of volunteering have not even been in one of the monitored dimensions clearly confirmed. Research findings, however, indicate the presence of some elements of the new style of volunteering, including, for example, a more pronounced egoistic motivation, changing the ratio of formal and informal volunteering, or higher participation of young people with university education in volunteering. As in the 2011 survey, it has also been confirmed in our case that the traditional and new styles of volunteering should be perceived rather as a continuum, whereby in the image of volunteering in that given country, we can identify elements from both forms.

Examples of practice in education and training for volunteering prove that they are not only the domain of non-formal education or child and youth organizations, but that schools also provide a significant role in this field.

We believe that this publication will become an inspiration not only for the development of youth volunteering policy and the development of practice in this area but will also stimulate the interest of the scientific community, civil society and political representation in the establishment of continuous volunteering research in Slovakia. The research of volunteering in the world over the last decades has gained a new quality and intensity. It is also an important tool for developing volunteering policy and supporting the development of a civil society at local, regional, national and European level. Only systematically organized and institutionally secure research can fulfill such a mission.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

- BROZMANOVÁ GREGOROVÁ, A. et al. 2012. *Dobrovoľníctvo na Slovensku – výskumné reflexie*. Bratislava : Iuventa. ISBN 978-80-8072-119-0
- BROZMANOVÁ GREGOROVÁ, A. et al. 2014. *Štandardy kvality manažmentu dobrovoľníkov a dobrovoľníčok a odporúčania na prácu s mládežou v oblasti dobrovoľníctva. Proces tvorby a výstupy*. Banská Bystrica : Centrum dobrovoľníctva a Platforma dobrovoľníckych centier a organizácií.
- BROZMANOVÁ GREGOROVÁ, A. et al. 2017. *Správa o potrebách detí a mládeže v meste Banská Bystrica : podklady pre tvorbu mládežníckej politiky v meste*. Banská Bystrica : Centrum dobrovoľníctva.
- BROZMANOVÁ GREGOROVÁ, A., BIELEŠOVÁ, Z., KURPIELOVÁ, M. 2013. *Dobrovoľníctvo stredoškôľakov – cesta k aktívnej participácii*. Banská Bystrica : Centrum dobrovoľníctva a PF UMB v Banskej Bystrici. ISBN 978-80-557-0676-4
- BROZMANOVÁ GREGOROVÁ, A., MARČEK, E., MRAČKOVÁ, A. 2009. *Analýza dobrovoľníctva na Slovensku*. Banská Bystrica : PF UMB, OZ Pedagóg, PDCS, PANET. ISBN 978-80-8083-844-7
- BROZMANOVÁ GREGOROVÁ, A., ŠAVRNOCHOVÁ, M., ŠOLCOVÁ, J. 2016. *Dobrovoľníctvo – cesta k rozvoju talentu a potenciálu mladých ľudí*. Bratislava : Bratislavské dobrovoľnícke centrum. ISBN 978-80-972255-0-6
- BÚTORA, M., FIALOVÁ, Z. 1995. *Neziskový sektor a dobrovoľníctvo na Slovensku*. Bratislava : S.P.A.C.E. ISBN 80-09674-80-09
- BÚTOROVÁ, Z. 2004. *Mimovládne organizácie a dobročinnosť vo svetle verejnej mienky*. In: MAJCHRÁK, J., STREČANSKÝ, B., BÚTORA, M. (ed.): *Keď lahostajnosť nie je odpoveď*. Bratislava : IVO. ISBN 80-88935-73-3
- BÚTOROVÁ, Z., BÚTORA, M. 1996. *Mimovládne organizácie a dobrovoľníctvo očami verejnej mienky I*. Bratislava : S.P.A.C.E. ISBN 80-967403-3-4
- CARLA, R. 2017. *Service-learning in Central and Eastern Europe handbook for engaged teachers and students*. Ciudad Autónoma de Buenos Aires : CLAYSS. ISBN 978-987-46321-9-7
- Dobrovoľníctvo a mládež*. 2006. Bratislava : UIPŠ.
- Dobrovoľníctvo a stredoškolská mládež*. 2007. Bratislava : UIPŠ.
- FRIČ, P., POSPÍŠILOVÁ, T. et al. 2010. *Vzorcie a hodnoty dobrovoľníctví v českej spoločnosti na začiatku 21. storočia*. Praha : AGNES. ISBN 978-80-903696-8-9
- GABOVIČOVÁ, N. 2011. *Dobrovoľníctvo mládeže a možnosti jeho rozvoja*. In: *Mládež a spoločnosť*, 2011, 4, s. 20 – 25.

- GALLO, O., LENČO, P. 2009. *Čo si myslia mladí. Ich voľný čas a aktívna účasť na živote spoločnosti*. Bratislava : Iuventa. ISBN 978-80-8072-078-0
- GALLOVÁ KRIGLEROVÁ, E. 2006. *Prieskum názorov mladých ľudí pre potreby kampane Každý iný – všetci rovní*. Bratislava : 2006. ISBN 80-8072-058-4
- HALL, M., LASBY, D., AYER, S., GIBBONS, W. D. 2009. *Caring Canadians, Involved Canadians: Highlight from the 2007 Canada Survey of Giving, Volunteering and Participating*. Ottawa : Ministry of Industry. ISBN 978-1-100-11869-7
- HUSTINX, L. 2001. *Individualisation and new styles of youth volunteering: an empirical exploration*. In: *Voluntary action*, Volume 3, Number 2, s. 57 – 76.
- HUSTINX, L., LAMMERTYN, F. 2003. *Collective nad Reflexive Styles of Volunteering: A Sociological Modernization Perspective*. In: *Voluntas: International Journal of Voluntary nad Nonprofit Organization*, Volume 14, Number 2, s. 167 – 187.
- KATZ, E., ROSENBERG, J. 2005. *An Economic Interpretation of Institutional Volunteering*. In: *European Journal of Political Economy*, 21(2), s. 429 – 443.
- Koncepcia rozvoja občianskej spoločnosti na Slovensku*. Bratislava : Úrad vlády SR. Online: http://www.minv.sk/?ros_kros : [20. 1. 2018]
- KRÁLIKOVÁ, N. 2006. *Ja nie som dobrovoľník! Ja to robím iba tak...* Bratislava : Iuventa. ISBN 80-8072-054-1
- LOW, N., BUTT, S., PAIN, A. E., SMITH, J. D. 2007. *Helping Out: A National Survey of Volunteering and Charitable Giving*. London : Cabinet Office, Office for The Third Sector.
- MACHÁČEK, L. 2005. *Participácia študentov na samospráve stredných a vysokých škôl*. Bratislava : Iuventa. ISBN 80-8072-045-2
- MUSICK, M. A., WILSON, J. 2008. *Volunteers: A Social Profile*. Bloomington : Indiana University Press.
- Národná správa o implementácii spoločných cieľov pre dobrovoľnícke aktivity mladých ľudí v Slovenskej republike*. 2006. Bratislava : Iuventa. Online: http://www.iuventa.sk/index.php?www=sp_file&id_item=157 [11. 12. 2008]
- Opinion of the Committee of the Regions on 'The contribution of volunteering to Economic and Social Cohesion'*. Official Journal of the European Union (2008/C 105/03) 25. 4. 2008. Online: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2008:105:0011:0015:EN:PDF> [20. 1. 2009]
- Program podpory dobrovoľníctva a dobrovoľníckych centier*. 2013. Bratislava : Úrad vlády. Online: http://www.minv.sk/?ros_kros_vystup [20. 1. 2018]
- SABOLOVÁ, K., ŠULOVÁ, M. 2013. *Prečo sa ľudia venujú dobrovoľníctvu a prečo sa venovať dobrovoľníctvu*. In: *Sociálno-teologicko-psychologicko-edukatívne aspekty v sociálnej práci. Zborník príspevkov z 5. ročníka študent-*

skej vedeckej konferencie konanej dňa 23. apríla 2013. Prešov : Pravoslávna bohoslovecká fakulta Prešovskej univerzity v Prešove, s. 40 – 47. SBN 978-80-555-0833-7

Stratégia Európskej únie pre mládež – investovanie a posilnenie postavenia mládeže 2010 – 2018. Online: <https://www.iuventa.sk/sk/Legislativa/Legislativa-o-mladezi/Legislativa-EU.alej> [20. 1. 2018]

Stratégia podpory rozvoja dobrovoľníctva v Košickom kraji z roku 2015. Online: https://web.vucke.sk/files/dokumenty/pub/regionalny_rozvoj/phsr/2015/prilohy/priloha_9_strategia_podpory_rozvoja_dobrovolnictva_v_kosickom_kraji.pdf [20. 1. 2018]

Stratégia Prešovského samosprávneho kraja pre mládež na roky 2015 – 2020 s výhľadom do roku 2025. Online: <https://www.po-kraj.sk/files/dokumenty-odborov/skolstvo/strategia-psk-mladez-2015-2020-vyhľadom-do-roku-2025.pdf> [20. 1. 2018]

Stratégia SR pre mládež na roky 2014 až 2020. Bratislava : Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR. Online: <https://www.iuventa.sk/sk/Legislativa/Legislativa-o-mladezi/Legislativa-SR.alej> [20. 1. 2018]

Všeobecná deklarácia o dobrovoľníctve. 1999. In: *Fakty o treťom sektore na Slovensku.* Bratislava : SAIA.

WOLEKOVÁ, H. a kol. 2002. *Dobrovoľníctvo vo svetle výskumu.* Bratislava : S.P.A.C.E. ISBN 80-88991-16-1

Zákon č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov

Zákon NR SR č. 282/2008 Z. z. o podpore práce s mládežou

Zákon NR SR č. 330/2008 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

Zákon NR SR č. 406/2011 Z. z. o dobrovoľníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov

Záverečná správa z prieskumu pre Nadáciu pre deti Slovenska. 2004. Bratislava : FOCUS.

Záverečné protokoly o posúdení žiadostí o dotáciu v rámci programov Služby mladým a Priority v rokoch 2014 až 2017. Online: <https://www.iuventa.sk/sk/Granty/Nova-generacia-Programov-PRE-MLADEZ-na-roky-2014-2020/Zaverecne-protokoly.alej> [20. 1. 2018]

PRÍLOHY

PRÍLOHA A POROVNANIE ZÁKLADNÉHO A VÝBEROVÉHO SÚBORU

ZNAK	ZÁKLADNÝ SÚBOR	ŠTRUKTÚRA ZÁKLADNÉHO SÚBORU	ŠTRUKTÚRA VÝBEROVÉHO SÚBORU	ROZDIEL
POHLAVIE	ABSOLÚTNE POČETNOSTI	%	%	%
Muž	579 636	51,1	49,8	1,3
Žena	554 558	48,9	50,2	-1,3
VEK	1 134 194	100,00	100	
15 – 19	283 917	25,0	24,7	-0,3
20 – 24	350 380	30,9	30,8	-0,1
25 – 30	499 897	44,1	44,5	0,4
Spolu:	1 134 194	100	100	
VZDELANIE				
základné	870 765	28,2	21,7	-6,5
stredné bez maturity	1 300 298	30,6	31,3	0,7
stredné s maturitou	1 623 489	30,1	30,3	0,2
vysokoškolské	775 968	11,1	16,7	5,6
CELÁ POPULÁCIA SR	4 570 520	100	100	
VELKOSTNÁ SKUPINA OBCE				
do 999	748 194	16,4		
1000 – 1999	637 131	13,9		
2000 – 4999	610 164	13,4	43,7	48,8
5000 – 19 999	679 179	14,9		
20 000 – 49 999	458 423	16,4		
50 000 – 99 999	1 305 798	12,1		
100 000 a viac	590 054	12,9	56,3	51,2

KRAJ:	4 570 520	100	100	
Bratislavský	520 384	11,4	13,0	1,6
Trnavský	478 233	10,5	12,2	1,7
Trenčiansky	515 215	11,3	12,0	-0,7
Nitriansky	596 477	13,1	12,4	-0,7
Žilinský	579 262	12,7	12,0	-0,7
Banskobystrický	562 805	12,3	12,7	0,4
Prešovský	664 628	14,5	13,3	-1,2
Košický	653 516	14,3	12,4	-1,9
CELÁ POPULÁCIA SR	4 570 520	100	100	

Poznámka: Riadok populácia uvádza hodnoty základného súboru za celú populáciu SR (nie iba za vekový interval 15 – 30 rokov) podľa sčítania obyvateľov, domov a bytov v roku 2011.

V našom prípade je relevantnejšie dovodzovať percento s ukončeným najvyšším základným vzdelaním v populácii SR od 15 do rokov (t. j. v základnom súbore) s prihliadnutím k počtu študujúcich na stredných školách tiež v základnom súbore. Toto percento uvádza tabuľka nižšie (20,4 percenta).

Tiež riadky *veľkostná skupina obce a kraj SR* vychádzajú z údajov zohľadňujúcich kvantifikáciu z uvedeného sčítania ŠÚ SR r. 2011 za celú populáciu SR (nie len 15 až 30 rokov).

SOCIO-EKONOMICKÝ STATUS

	ZÁKLADNÝ SÚBOR	VÝBEROVÝ SÚBOR	
Počet stredoškolákov v SR	231 291	xxx	Rozdiel v %
Podiel stredoškolákov na populácii 15 – 30 r.	20,4 %	23,1 %	2,7
Počet vysokoškolákov v SR	110 073	xxx	xxx
Podiel vysokoškolákov na populácii 15 – 30 r.	9,7 %	10,7 %	1,0
Počet evidovaných nezamestnaných 15 – 30 r.	65 000	xxx	xxx
Podiel nezamestnaných na populácii 15 – 30 r.	5,8 %	6,5 %	0,7
Počet pracujúcich (inkl. MD) 15 – 30 r.	727 830	xxx	xxx
Podiel pracujúcich (inkl. MD) na populácii 15 – 30 r.	64,1 %	59,7 %	-4,4
Celá populácia SR	1 134 194	100,0 %	100 %

Poznámka: Údaje o základnom súbore SR sme čerpali z údajov ŠÚ SR Bratislava, ktoré sú z výsledkov *Sčítania obyvateľov, domov a bytov* v SR, ktoré sa uskutočnilo v roku 2011.

PRÍLOHA 2 TYPOLÓGIA DOBROVOLNÍCKYCH AKTIVÍT

Typológia formálnych dobrovoľníckych aktivít:

- Organizácia a koordinácia voľno-časových aktivít detí, mládeže, seniorov, klientov v zariadeniach sociálnych služieb (1)
- Organizovanie alebo pomoc pri realizácii aktivity alebo podujatia (napr. propagácia organizácie, jej poslania, vybratej témy) (2)
- Zapájanie sa do aktivít zameraných na zachovávanie, ochranu a obnovu životného prostredia, starostlivosť o zvieratá a ochranu voľne žijúcich zvierat (3)
- Získavanie finančných zdrojov, oslovovanie darcov, účasť na verejnej zbierke (2)
- Administratívne činnosti, práca v kancelárii (2)
- Poskytovanie prvej pomoci, hasičské práce, pátracia a záchranárska činnosť (1)
- Sprevádzanie a navštevovanie ľudí, sociálno-psychologická podpora ľudí v domácnostiach, nemocniciach, hospicioch, zariadeniach sociálnych služieb, bezplatná osobná asistencia (1)
- Aktívne bezplatné plnenie funkcie: člen výboru, správnej rady, tréner alebo rozhodca (1)
- Práce súvisiace s údržbou, opravami alebo výstavbou zariadení, nehnuteľností či kultúrnych pamiatok (3)
- Lektorská činnosť, realizácia vzdelávania, školení, poskytovanie poradenstva (sociálneho, psychologického, právneho), poskytovanie informácií, tlmočenie a prekladanie (1)
- Medializácia a vzťahy s verejnosťou (2)
- Participácia – bezplatná účasť na verejnom rozhodovaní pri riešení verejných problémov, záujmov a/alebo na vytváraní politik na miestnej, regionálnej, národnej a európskej úrovni (4)
- Advokácia, obhajoba práv určitej skupiny ľudí, podpora, pomoc ľuďom, ktorých niekto utlačoval, ktorí sami nevedeli získať to, na čo mali nárok (3)

Kategórie formálnych dobrovoľníckych aktivít (číslo kategórie je uvedené pri aktivite):

1. poskytovanie priamej osobnej pomoci jednotlivcom a skupinám v rámci organizácií, v domácnostiach, na ulici;
2. pomoc pri udržiavaní chodu organizácie a napĺňaní jej poslania;
3. ochrana, starostlivosť a obhajoba záujmov skupín ľudí, životného prostredia, zvierat a kultúrneho dedičstva;
4. participácia.

O AUTORKÁCH

doc. PhDr. Alžbeta Brozmanová Gregorová, PhD., pôsobí na Pedagogickej fakulte Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici od roku 2002. Vo svojej vedecko-výskumnej, pedagogickej a publikačnej činnosti sa venuje primárne problematike dobrovoľníctva, občianskej angažovanosti a tretieho sektora, tvorbe a manažmentu projektov a práci s mládežou. Od roku 2013 je koordinátorkou tímu, ktorý na UMB implementuje stratégiu service learning. V roku 2014 získala docentúru v odbore sociálna práca. V rámci ďalšieho vzdelávania absolvovala viacero kurzov a školení venujúcich sa manažmentu, supervízii a facilitácii. Vo funkcii koordinátorky pôsobila vo vyše 20 národných a medzinárodných vedecko-výskumných a vzdelávacích projektoch. Je autorkou a spoluautorkou 5 vedeckých monografií, 6 vysokoškolských učebníc a učebných textov, viac ako 50 vedeckých štúdií publikovaných v zahraničných časopisoch, vedeckých a konferenčných zborníkoch a viac ako 50 ďalších odborných publikačných výstupov. Od roku 2002 vedie regionálne dobrovoľnícke centrum a od roku 2011 pôsobí v predsedníctve Platformy dobrovoľníckych centier a organizácií. V oboch organizáciách pôsobí aj ako lektorka a supervízorka.

Kontakt: alzbeta.gregorova@umb.sk

Mgr. Marika Siekelová v roku 2016 absolvovala magisterské štúdium na Pedagogickej fakulte Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici v odbore sociálna práca. Od roku 2017 pôsobí na Katedre sociálnej práce Pedagogickej fakulty UMB ako interná doktorandka. Vo svojej pedagogickej činnosti sa venuje téme sociálnej práce s rodinou. V bakalárskej a diplomovej práci sa venovala téme dobrovoľníctva. Jej dizertačná práca je orientovaná na problematiku dobrovoľníctva mladých ľudí v kontexte procesov modernizácie a individualizácie. Od roku 2012 pôsobila ako dobrovoľníčka v Centre dobrovoľníctva a v súčasnosti je koordinátorkou mentoringového dobrovoľníckeho programu Opri sa o mňa. V roku 2017 absolvovala školenie na vedúcu programu DofE a v roku 2018 školenie zamerané na manažment dobrovoľníckych programov.

Kontakt: marika.siekelova@umb.sk

Mgr. Jana Šolcová, PhD., je vysokoškolskou pedagogičkou na Katedre sociálnej práce Pedagogickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici. Svoju pedagogickú, vedeckú a publikačnú činnosť orientuje na tému dobrovoľníctva, neformálneho vzdelávania a sociálnej práce s deťmi a mládežou. Zameriava sa aj na inovatívne metódy rozvoja detí a mladých ľudí, akými sú Medzinárodná cena vojvodu z Edinburghu či service learning. V rámci o. z. Klub Pathfinder a ďalších mimovládnych organizácií sa podieľa ako lektorka a garantka na sérii vzdelávacích aktivít zameraných na zvýšenie kompetencií sociálnych pracovníkov a pracovníčok a dobrovoľníkov a dobrovoľníčok. Je trénerka metódy ART (Agression replacement training), koordinátorka dobrovoľníkov a dobrovoľníčok zameriavajúcich sa na prácu s deťmi a mládežou v rôznych nepriaznivých sociálnych situáciách a autorka viac než 60 odborných a vedeckých publikačných výstupov.

Kontakt: jana.solcova@umb.sk

Názov: Dobrovoľníctvo mládeže na Slovensku – aktuálny stav a trendy

Autorky: Alžbeta Brozmanová Gregorová (4,1 AH)
Jana Šolcová (2,4 AH)
Marika Siekelová (1,6 AH)

Vedecká redaktorka: Lenka Rovňanová

Recenzenti: Ladislav Vaska
Alžbeta Frimmerová

Jazyková korektúra: Martina Kubealaková

Grafika: Žaneta Murgašová

Náklad: 150 ks

Rozsah: 148 strán

Vydanie: prvé

Formát: A5

Miesto vydania: Stupava

Vydavateľ: Platforma dobrovoľníckych centier a organizácií

ISBN (tlačené): 978-80-973034-0-2

ISBN (on-line): 978-80-973034-1-9

EAN: 9788097303419

